

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Liber IV. De veritate composita, siue de propositione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

ego velat inutiles, & implicatas omitto: ac duo tantum animaduerto. Primum, quoties adiectuum se solo prædicatur de subiecto complexo, ac duos habente terminos partiales, alterum substantiuum, alterum adiectiuum, sive priori adiacentem (haud enim sermo de adiectu grammaticaliter tali) vt Petrus Philosophus est magnus, tum inquam prædicatum appellare supra subiectum, quoad eius substantiuum, non quoad adiectiuum, sive ut alij loquuntur, supra eius materiale, non formale: quam obrem in ea propositione nuper proposita, magnitudo appellat supra Petrum secundum se aut eius res gestas, secus verò supra eum, quatenus est philosophus, vel, quod in idem recidit, supra eius philosophiam. Quoniam autem dubium esse potest, num in prefata propositione philosophus se teneat ex parte subiecti, vel potius ex parte prædicati: vtrum liber enim, tum in ea, tum in alia quavis id genus seruata propositio accidere potest, & solet: idcirco vtrum praetereo accidat, ex circumstantiis loquentis serio, aut per ironiam, aliisque plurimis coniici potest, necnon ex cuiusque idiomaticis peculiari genio. Secundum quod animaduerto est, quoties adiectuum non se solo prædicatur, sed in consortio substantiui alicuius, illud non supra subiectum, sed supra comprædicatum, sive substantiuum, cui adhæret, appellare: quapropter in hac propositione Petrus est magnus Philosophus, magnitudo non supra Petrum, sed supra philosophum appellat. Parum autem interest, an adiectuum antecedat substantiuum, cum quo una prædicatur, vel potius illud subsequatur, vt hæc regula sit vera: eadem enim erit appellatio, sive dicas Petrus est magnus Philosophus, sive Petrus est

philosophus magnus; quare iure merito sibilo, & risu nunc excipi solent prisci quidam dialectici, hic nugantes more suo, & discrimen agnoscentes, tum inter proximè positas propositiones; quasi in priori magnitudo appellat supra philosophum, in posteriori verò supra Petrum: tum etiam inter has, Papam vidi; vidi Papam: cognosco venientem, venientem cognosco, & alias similes.

56

Atque hæc tenus de proprietatibus termini: quorum cognitio quam sit utilis, quam necessaria ad affectionem veri, & eius à falso discretionem, ipso disputandi vsu cuius luculenter constabit: quocirca in eis explicandis, non piget operam huculque posuisse, præterim cum breuissimè perstrinxerim omnes, dempta (uppositione) hanc autem, cuius varietas, & præ cæteris utilitas plus temporis exigit, haud tamen prolixè, haud longius, quam moris sit authoribus aliis non paucis, iisque probatissimis. Non excuso, nec debedo veteres quoddam Summiliatas, eorumque rationem exponeendarum proprietatum termini. Ineptiunt enim, & nugantur sine termino: omnia apud ipsos Sophismatis, omnia difficultibus, & falebris plena. Vbi autem ex doctrina sua regulas eruunt ad veri affectionem, id est totius dialecticæ finem, quod necesse est idem sunt, & vel aliud agens ipsos facile possit agnoscere: tam enim prolix sunt, tam lubrici & implicati, vt veritati non lucem, quam promittunt, sed potius noctem tenebrasque offundere velle videantur, ac studiosis summam illius asequenda desperationem: quapropter eorum ego cauillo, & ineptias, haud aliter ac brevia syrtesque conatus sum euitare.

LIBER QVARTVS

DE VERITATE COMPOSITA,

Sive de propositione.

TRACTATVS I.

De essentia veritatis compositæ, sive propositionis.

CAPVT I.

Quoniammodo definienda sit propositio.

Non pauci cum patre Hurtado disput. 4. sumimil. sect. i. eam definiunt: actum intellectus iudicatiuum vnius de alio. Verum hæc definitio eo mihi nomine displicet, quod definitum per ipsum definitum, & ignoratum per aequum ignotum manifestet: nam propositio, & iudicium sive non sive sunt, sicut ensis, & gladius. Alij eam impugnant, quoniam hæc propositio

exterior; possibile est idem simul esse & non esse, est verè, ac propriè propositio; & tamen iudicium non est, cum impossibile sit, iudicium, quo idem affirmetur esse, & simul non esse. Cæterum antecedens falsum est fortassis; siquidem propositionem externam impropriè tantum esse propositionem; validè probabile est, vt infra lib. 6. constabit. Deinde ea propositio externa sit verè, ac propriè propositio; sive eo ipso erit iudicium externum, non minori proprietate, & veritate. Ad probationem contrariam respondeo; impossibile quidem est, iudicium internum aliquid simul esse & non esse affirmans, impossibile inquam, si non diuinitus, at certè naturaliter; secus verò externum, quod internum illud impossibile suæ naturæ, & institutione præsenteret. Quoniammodum etiam duæ propositiones contradictrioræ internæ formaliter, & explicitè tales simul repugnant, secus verò externæ, vt cum quis duas propositiones contradictrorias simul profert, alteram scripto, alteram voce.

Secundo etiam reici potest ea sententia ex doctrina Caietani 2. 2. q. 45. art. 1. ad 2. quoniam, quoties

quoties quis assentit alicui rei, toties circa eam format intus propositionem quandam, ut videtur certo certius; at non semper iudicium: hoc ergo à propositione distinguitur, & è conuerso; adèoque perperam definitur altera per alterum. Minor est Caetani loco nuper citato distinguentis assensum à iudicio; ait enim ibi assensum esse, *solam determinationem ad alteram partem contradictionis*, iudicium vero esse determinationem rei, ut est in esse, vel esse debet: Cuius differentię ac doctrina ponit exemplum in Conceptione Deiparae: Etenim qui ignorat, quæ pars contradictionis in ea materia sit vera, iudicium cohibet, & tamen alterutram partem credit, & ad eam se determinat, eique assentit. Ceterum P. Suarez tom. 1. de gratia lib. 2. cap. 18. iure merito docet, differentiam illam Caetani inter iudicium, & assensum esse euidenter fallam, stante vocum vsu, & reliquis omnibus Philosophis ac Theologis contrariam. Atque in primis ex ea sequitur, dari præter tres operationes intellectus, apprehensionem videlicet, iudicium, & discursum, aliam quartam, nempe assensum, quod plerisque scholasticis repugnat, Sequela probatur, nam assensus ille non est apprehensio sola, ut constat, hæc enim ad neutram contradictionis partem intellectum determinat, nec etiam di curius; quoniam hic complectitur tres actus, unum vero solum assensus; tum etiam, quia discursus in mediatum iudicium, nempe conclusionem terminatur, assensus vero nulla sui parte est iudicium, nec semper est mediata cognitio: restat ergo, ut sit quarta operatio intellectus; unde etiam sit quinta, sexta, septima, & sic vterius infinitas, præter apprehensionem, iudicium, & discursum, à Caetano confungi posse. Secundò impugnatur eius doctrina, quoniam hæretici communiter dicuntur ab omnibus falso iudicare de rebus fidei nostræ, & tamen eas fecus, quam sunt in se credunt fide humana, & moti auctoritate extrinseca præceptorum suorum; quamvis ergo in materia Conceptione Deiparae se determinet quis ad alteram contradictionis partem, credendo tantum, ac motus sola auctoritate extrinseca, vel plerorumque fidelium, vel querundam Doctorum, at de re tota prout est in se, seu ut aiunt, per medium intrinsecum, nihil dirimat, nihilominus, ut assensum quemdam præstare, sic etiam iudicium aliquod ferre censendus est. Tertio improbat ea doctrina, quoniam in omnibus est in explorato, iudicium intellectus aliud esse euident, aliud inevidens, aliud certum, aliud incertum, nec non aliud per medium intrinsecum, & aliud per solum extrinsecum; quamvis ergo quis se determinet in præfata materia ad alteram contradictionis partem, non euidentia scientia propria, nec certitudine fidei divina, nec per medium aliquod intrinsecum ex ipsis natura mysterij sumptum, atque eætenus cœteatur ignorans, an beata Virgo fuerit concepta in peccato, nec ne ceterum ubi se determinet ad alteram contradictionis partem, ei assentiendo, tametsi inevidenter, nec nisi certitudine fidei humana, ac per medium aliquod extrinsecum, puta auctoritatem hominum; at hoc non obstante alteram contradictionis partem iudicabit. Quocirca minor superioris argumenti distinguis assensum à iudicio est manifeste falsa. Deinde ea si vera sit, maior argumenti assensum à propositione nusquam distinguens, vera nequit esse: ut enim est à iudicio distinguis iuxta Caetanum, quidni etiam & à propositione?

3 Tertio alij propositionem definiunt, affirmatio-

nem vnius de alio: probant definitionem primo ex Aristotele 1. prior. cap. 1. vbi propositionem ita definit. Secundo quoniam omnis propositio est affirmativa vnius de alio; at si qua ratione non valeret ea definitio, præsertim, quia omni propositioni non conuenient, videlicet ei, quæ est negativa huic ergo cum conueniat iuxta maiorem propositionem propositam, erit proculdubio legitima, & bona: eius autem majoris probatio est in expedito, siquidem haec propositio, *non existit lux*, intus & in mente est hæc, *existit carentia lucis*; hæc autem posterior est affirmativa verè, & proprie: ergo & illa prior, tametsi negativa vocetur, non certè, quod ex parte modi representandi sit negativa, sed, quod talis sit ex parte obiecti, & negationem, seu carentiam affirmet, ac velut obiectum respiciat. Alia etiam eiusdem maioris afferri solet probatio, quæ sic habet, *nullus homo non est animal*, exterius, & voce tenuis negativa est, quæ maximè, quando non vna, sed dupli etiam negatione constat, & tamen interius, & in intellectu iuxta omnes est affirmativa, & æquipollit huic, *omnis homo est animal*. Tertia eiudem maioris probatio est huiusmodi; ista propositio, *nullus homo est animal*, exterius tam est negativa, quam hæc, *nullus homo est animal*, imo magis, cum non huius more vnam tantum, sed duas negationes importet, & tamen interius est affirmativa, & ab illa nuper posita, *nullus homo non est animal*, eiusque exponente, nimurum, *homo est animal*, parum, aut nihil diuersa.

Enimvero omnem propositionem non esse strictè, & verè affirmationem vnius de alio, constat in primis, & perquam luculenter ex ipsa divisione propositionis, tum in affirmativa, tum in negativa: quæ, nisi apud principes dialecticos essent plane diuersæ, quorum ita diuidenter propositionem, in membra inuicem indistincta, eo sane vitij genere, quo in arte diuidendi nullum potest esse maius, & non potius affirmationem ipsam cum propositione recurrentem, in eam, quæ positum aliquod, & eam, quæ carentiam quandam affirmat? Rufus secundo: esse & non esse physice, & re ipsa tenus sunt omnino diuersa, & quamvis ens aliquod positum excludat aliud, & faciat illud non esse, nihilominus non dicitur formaliter carentia, aut non esse alterius, sed ad summum talis carentia principium, & causam sicut ergo esse, & non esse intentionaliter, & in mente, sive affirmando, & negando erunt prorsus diuersa, ac proinde perperam omnis negatio affirmatio quandam esse dicitur. Denique tertio: non omne odium est amor; quamvis enim odisse aliquem dicatur esse velle malum alicui, hoc tamen accipendum est, non in sensu formaliter, sed in sensu causali, propterea, quod odium alicuius persona, eiusque disponentia, & fuga ab omni amore, & prosecutionis affectu formaliter distincta, sit tamen causa eius affectus, quo quis amet, & velit ei malum, tanquam cum bono suo coniunctum, imo velut bonum suum prius apprehensum. Quod arbitror, vel ipsa experientia testatissimum & vel ex eo etiam euidenter constare, quod tristitia non sit vllatenus prosecutio, aut delectatio: de quō enim non certe de absentia boni, & præsentia mali, hæc namque minimè delectant: non contraria de præsentia boni, & absentia mali, bonum siquidem, ut præsens, & malum ut absens non cognoscuntur ab eo, qui tristatur. Ut igitur non omnis fuga est alterius cuiusdam amor, sane non tamen negationem oportet esse alterius affirmationem. Atque quod statutum à me est

est de distinctione odij, seu fugae à quo quis affectu amoris, ac prosecutionis, id tueruntur. Thom. 1. 2. q. 29. art. 1. & 2. Almain. in 3. dist. 15. qu. 1. Valent. tom. 2. disp. 3. q. 3. puct. 1. Vasquez 1. 2. & disp. 23. cap. 2. num. 6. Azor tom. 1. lib. 3. cap. 4. qu. 8. Rainaudus in disciplin. moral. dist. 3. q. 2 art. 2. n. 176. Lugo de penit. disput. 1. sect. 2. num. 10. Arriaga disput. 7. de anim. sect. 1. & plerique Theologi, ac Philosophi. Non me latet tamen, quosdam contrarium sentire, & fugam, ac nolitionem omnem cum amore, ac volitione obiecti oppositi confundere. Ita Angest. lib. 1. de virtutibus cap. 3. docum. 1. Holcot apud Almainum, & Rainaudum supra. Id ipsum de omni fuga (tristitia duxata excepta) docent Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 9. disp. 3. sect. 2. & Suarez in 1. 2. disput. 1. de passion. sect. 7. num. 2. Nihil tamen adferunt, quod momenti alicuius difficultatem ingerat.

5 Ad authoritatem Aristotelis ab aduersariis obiectam respondeo, ei sermonem fuisse de affirmatione late, & impropriè sumpta, eaque ratione omnem propositionem etiam negatiuam quodammodo dici posse affirmatiuam: nam in hac propositione v. g. *Petrus non est lapis*, ut proprie negatur de Petro esse lapidem, sic impropriè affirmatur de eo non esse lapidem. Quamuis autem hac metaphora vñus sit Aristoteles ad describendam, & explicandam quoquo modo propositionem in communis, non ob id ea vertenda est in proprietatem, & rigorem, aut instar iustæ, & quidditatiæ definitionis habenda, contra, quam ipse Aristoteles voluit, ut constat ex his eius verbis ad finem illius cap. *Quid igitur sit propositio, & quoniam differat ratiocinandi, & demonstrandi, differendique propositio, diligenterius quidem, exaltiusque posterius explicabitur: nunc vero pro vñus praesenti satu est à nobis determinatum.* Adjice Aristotelem potius eo cap. expresse declarare, & quodammodo definire propositionem, non per affirmationem præcisè, sed per affirmationem, vel negationem: quamuis autem inibi dicat; à differendi autem propositione demonstrativa propositio differt, nam hac quidem demonstrativa pars alterius est acceptio contradictionis: qui namque demonstrat, non interrogat, sed sumit, (veluti scientia est virtus intellectualis) differendi vero propositio interrogatio est contradictionis (veluti est ne scientia virtus intellectualis). At aliud est propositionem demonstratiuam esse acceptiōem alterius partis contradictionis, eaque sumere, aliud eam esse suæ natura præcisè affirmatiuam, cum possit altera contradictionis pars sumi & accipi negando: quod si animaduertissem aduersarij definitionem minimè Aristotelicam Aristotelei neutiquam affinxissent. Sed eius esto si luet, &c, quod aiunt, per me sint omnia protinus alba: infra certè constabit cap. sequenti inter nostram sententiam proponendam, aliam interpretationem præter superiorē eamque satis verisimilem eum suscipere. Quo cirea non est, cur aduersarij eius se patrocinio tueantur.

6 Ad rationem contrariam respondeo, negata majori: ad primam eius probationem dicendum est, hæc propositionem, non existit lux, non esse in mente formaliter istam, existit carensia lucis, tametsi quodammodo æquivalens, & in veritate ac falsitate recurrent, ut, vel ex eo constat, quod vocula, existit, in altera solam existentiam impropriam significet, ac de carentia affirmet; in altera vero existentiam propriam, eamque luci non conuenire adstruit: quamobrem cum ex hoc titulo, & aliis multis ambæ interius sint formaliter diuersæ, po-

terit altera esse negatiuam tantum, & non affirmatiuam more alterius. Ad secundam probationem dicendum est, illam propositionem, *nihil homo est animal* esse simpliciter, & proprie negatiuam, non, quod dupli negatione constet; inde enim potius fieret, eam esse reuera affirmatiuam, negatio siquidem negationis est verè, ac re ipsa affirmatio, sicut carentia carentia v. g. tenebrarum est positio, & existentia lucis; sed potius quod vna tantum negatione supra copulam appellante gaudeat: at id nulla ratione verum est, eam esse in mente formaliter affirmatiuam: aliud enim est, eam æquivalere huic affirmatiuam, *omnis homo est animal*, aliud esse hanc formaliter: quemadmodum hæ propositiones, nullus homo est lapis, nullus lapis est homo, quodammodo æquivalent, & alterutra alterius veritatem continet, & arguit: at quis dicat, eas formaliter non differre? Ad tertiam probationem dicendum est, eam propositionem, *nullus homo est non animal*, nec exterius, nec interius esse formaliter negatiuam, cum nulla constet negatione supra copulam appellante, vt ut æquivalat quodammodo huic negatiuam, *nullus homo non est animal*: parum autem interest, quod dupli gaudeat negatione suprà subiectum, & predicatum appellante; alias hæ propositiones, *tenebra sum carentia lucis*, est negatiuam, contraria, quam omnes sentiunt. Proinde quamvis hæ propositiones, *nullus homo est non animal*, non obstante negatione multiplici, sit formaliter affirmatiuam, haud quaquam sequitur, omnes alias propositiones negatiuas formaliter affirmare: nam, ut vñus est, cetera vi vñius negationis copulam sufficientis euadunt propria ratione negatiuæ: quæ vero objicitur, ne, merito duarum negationum extrema copulæ sufficientium, dici potest, aut solet proprie negatiuam.

C A P V T I I.

Alia in super sententia confutata.

7 Tertiò alij propositionem definiunt, cum Petro Hispano lib. 1. cap. 6. orationem veram, aut falsam. Cæterum hæc definitio non est propria, & quidditatiua, sed solum descriptiva, quippe quæ rem per proprietates explicat, ut infra tract. 3. constabit, adeoque ea perinde est, ac, si homo definatur animal risibile. Ad hoc, ea, etio descriptio non sit, saltem in divisionem transit, siquidem propositionem per species inferiores, nimirum veram, & falsam, in quas propositio, ut sic, diuiditur, explicat; tantidem ergo ea est, ac, si definatur animal, viuens, rationale, vel irrationalis. Non me praterit, Aristotelem 1. periherm. c. 4. ea diuisione propositionem explicuisse: at quod non ita eam definire voluerit, sed potius pingui Minerua quædam eius notitiam tradere, exploratum habeo. Quartò alij cum Fonceca instit. lib. 3. & Comib. tom. 2. log. q. 3. art. 2. atque Auerla tract. 3. instit. cap. 1. propositionem definiunt affirmationem, aut negotiationem vñius de alio. Verum hæc definitio potius est diuisio, quam definitio, & hoc vitium cum priore nuper posita commune habet. Quintò alij propositionem definiunt, eam quæ componit, aut diuidit. Cæterum cum componere, & diuidere sit iuxta eos affirmare, aut negare vñum de alio, hæc definitio recidit in proxime positam, & improbatam. Sextò alij propositionem definiunt, enunciationem vñius de alio. At hæc definitio mera synonimia

nonimia est, quemadmodum si definiatur ensis per gladium, aut ē conuerso vt notatum est in prima propositionis definitione initio capitinis praecedentis polita: ecquid enim est propositionem, iudiciumve de re aliqua ferre, quam aliquid de ea enunciare, aut quid habet noua claritatis hic conceptus prae illo? Quod, si enunciatio paulo strictius sumatur, vt perinde sit, atque affirmatio, iam definitio haec nullo, aut certe paruo momento differt ab ea, quæ tertio loco relata est, atque reiecta.

8 Septimō non pauci Thomistæ cum Ferrariensi 1. cont. gent. c. 59. docent eo tenus propositionem dis sidere à simplici apprehensione, quod sit actus reflexus conceptionem simplicem, ac directam rei conceptæ comparans, eamque tali rei conformem, aut disformem esse iudicans. Sed in primis malè propositio per iudicium definitur: vt cap. superiori vñsum. Deinde multi, qui non reflectunt supra suos actus simplices, eoque pro simplicitate, ac ruritate sua ignorant, iudicant tamen, & propositiones conficiunt. Tertiō, sicut intellectus comparat actum simplicem directum cum suo obiecto, cur vnum obiectum cum alio comparare, ea que immediatè, & sine vlla reflexione componere, aut dividere, seu affirmare, & negare nequeat, sicuti ad propositionem oportet? Quarto denique, quemadmodum intellectus per apprehensionem præuiam, & directam concipit, Petrum v. g. tan quam hominem, quin hoc per eam dijudicet, cur etiam intellectus non possit apprehendere reflexe talem apprehensionem directam, & præuiam, vell conformem, aut disformem obiecto suo, quin de ea confirmitate, aut disformitate, aut vtriusvis termino iudicium ferat, aut quidpiam affirmet, negetve? comparatio ergo reflexa actus cum obie cto, aut, quod iuxta est, reflexio comparativa qualsunque, haud est iudicium, seu proposition, ac proinde haec per illam non est definienda. Quamvis autem eam Ferraræ, aliorumque quorundam sententiam videatur tradere B. Thomas 1. parte q. 16. art. 2. at eum ibi optime explicat Cajetanus, non quasi velit iudicium, seu propositionem suapte natura comparare conceptionem simplicem præuiam cum suo obiecto, & vtriusque conformitatem, aut disformitatem enunciare in actu signato, sed tantum in actu exercito: haec enim propositio, *Petrus est homo v. g. cum nihil aliud signate*, & formaliter comparet, nisi Petrum cum homine, vt constat ex ipsa vocum significatione, & vñsu, atque experientia manifesta (præter quod argumentum non erat opus aliud aduersus Ferraram, & sequaces) eo ipso comparat exercitè, & virtualiter conceptionem præuiam, & simplicem Petri hominis, seu velut hominis, cum hoc obiecto suo, & vtriusque conformitatem, videlicet Petrum esse hominem, sicut apprehenditur; & eius apprehensionem illum representare, sicuti est in le, quodammodo dijudicat.

9 Octauo alij propositionem definiunt, eam, quæ extrema apprehensa, per verbum, est, aut non est, immediate comparat: in qua definitione, certè quidem additur vocula, *immediate*, cum hi actus Petrus est doctus, Paulus est indoctus, Petrum cum Paulo comparent; quia tamen non per verbum, est, quod vtrumque immediate inter iaceat, idcirco tales actus propositio non sunt, sed potius propositiones. Mala etiam definitio: quippe, quæ propositioni in tera non conuenit: ea enim verbo substantiuo est, ac non est, omnique alio caret. Quod à nomine verbi conceptum huic voci est, aut non

est respondentem aduersarij subaudiant, adhuc non placent, quia definiunt propositionem internam in ordine ad externam, & eius partes, cum potius propositio externa definiri debeat per respectum ad internam, quæ sola proprie, aut certè magis proprie est propositione ad modum, quo homo p̄ctus in ordine ad verum, non ē conuerso, definitur. Confirmatur, definitio tradita per proprietates definitio non est, sed descriptio; idem ergo de definitione tradita per signum, cuiusmodi est verbum est, aut respectu illius, censendum. Non altj docent, propositionem suapte natura esse eam, quæ efficax odium aut amorem obiecti potest excitare. Verum immēritum, quia, si daretur in rebus creatura cognoscitua non volitua, pro eo, ac aliqui putant esse possibile ea iudicaret, ac propositiones formaret: at eius cognitio nullius esset amoris, nullius principiū odij, ne dum efficacis: tum etiam, quia apprehensione simplex, quamvis si infra perfectionem iudicij, seu propositionis, nihilominus potest affectum efficacem amoris, & odij in nobis accendere, vt P. Vazquez, & alij citandi loco sentiunt; potest, inquam, primō, quia apprehensione belluina actus efficaces causat, ergo à fettiori nostra: secundo, quoniam iudicium, seu propositio volitionem simplicem, & inefficacem infert, facitque, experientia teste, ac doctorum suffragante consensu; quidni ergo è contrario simplex apprehensione volitionem efficacem, atque perfectam? En quatenus propositio in communi haud ita sit definitu facilis?

C A P V T III.

Nostra sententia proponitur.

10 Propositionem ipse ita definio: est actus intellectus incompossibilitatis in eodem intellectu, seu oppositionis physicæ cum alio circa idem obiectum ex diuerso tendendi modo capax. Hac definitio in primis conuenit omni propositioni, cum nulla sit, quæ cum alia opponi circa idem obiectum, & in eodem intellectu incompossibilis esse nequeat: nam si dicas, Petrus est homo v. g. fieri non potest, vt simul asseras, Petrus non est homo, aut ē conuerso: par autem est ratio quarumvis aliarum propositionum. Ruris ea definitio à diuisione differt, quippe que abstrahit ab omni propositionis specie: haud enim in eo, quod aliqua propositione sit incompossibilis cum alia, & oppositionis capax, exprimitur, an sit affirmativa, vel negativa, vera, vel falsa? Præterea eiusmodi definitio in argumentationem non conuenit, eo, quod collectio actuum non actus sit: nec in apprehensionem simplicem, & minimè iudicatiuum, vtpote quæ cum alia apprehensione, aut iudicio in eodem intellectu circa idem obiectum incompossibilis non est: optimè namque fieri potest, & solet ex natura rei, vt apprehendas aliquid ita esse, & simul apprehendas, aut etiam iudices, illud non esse, atque, vel diuersis apprehensionibus solliciteris, vel earum cum iudicio quoque iudicem patiaris. Declaratur quodam simili; quemadmodum se habet affectus intrinsecè, & ex se efficax respectu inefficaci, & imperfecti, ita iudicium, seu propositione contemplationis simplicis apprehensionis, & quod est ille in voluntate, hoc est propositio in intellectu: at affectus intrinsecè, & suapte natura efficax à P. Ripalda t. 1. de ente supernat. lib. 1. disp. 14. sect. 3 & aliis communiter definiri solet, qui est incompossibilis cum affectu contrario eiudem obiecti,

et; pari ergo modo actus intrinsecè, & ex se iudicatus, & apprehensione perfectior, definiiri poterit ac postulabit per incompossibilitatem cum alio intellectus actu contrario circa idem obiectum. Declaratur etiam, & confirmatur vterius; quia hac ratione optimè explicari, ac defendi potest in rigoro, & proprio sensu, quod Aristoteles i. prior. c. 1. putatur à quibusdam afferere, essentiam propositionis ut sic in eo sitam esse, quod illa sit affirmatio vnius de alio: nam hoc vero verius, dummodo sumatur affirmatio, non prout condistincta à negatione, sed prout est actus, quo quis firmiter adharet obiecto, siue id negando, siue adstruendo, ita, ut non possit simul obiecto contrario assentiri. Sic autem explicatam Aristotelis definitionem quis non videt conuenire posse, tum propositioni affirmatiuæ, tum etiam negatiuæ.

Quo clarior, & explicatior sit superior propositionis definitio à nobis tradita, obiicies aduersus eam primo, propositioni externæ non conuenire; quippe quæ non est actus intellectus; nequit autem ea definitio non esse mala, quæ non congruit omni definito. Respondeo, propositionem externam fortasse non esse propriæ, & verè propositionem ut lib. 6. constabit; quare non magis debuit ea definitione comprehendendi, quam homo pietus definitione veri. Respondeo secundo; propositioni externa verè, & propriæ propositionis si sit, ut loco nuper citato ostendam etiam esse non improbabile, definitionem nostram ei conuenire posse, si, ut est in facili, refingatur, & loco eius particule, *actus intellectus*, substituatur oratio, prout abstrahit ab interna, & externa, hunc in modum: propositionis est oratio incompossibilis, siue oppositionis physica cum alio, &c. At enim dices, orationem externam affirmantem, Petrum v. g. currere, nequitquam esse incompossibilem cum ea, quæ exterius statuit, Petrum non currere, aliave id genus, quando altera potest scripto, altera simul voce proferri. Sed in promptu est responsio, ambas nimur materialiter sumptas componi, ac simul esse posse, secus vero formaliter sumptas, & prout vere significant, ac respiciunt propositiones internas, & mentales: id enim esset has, etiam si circa opposita obiecta, nequitquam tamen oppositas in eodem intellectu, aut incompossibilis esse.

12

Obiicies secundo, apprehensionem euidentem aliquius rei suæ naturæ, & representandi modo esse incompossibilem cum iudicio rem euidenter propositam negante, eique dissentiente; & tamen ea non est iudicium, seu propositionis, qua de loquimur; hæc ergo perperam est à nobis per eiusmodi incompossibilitatem definita. Prior antecedentis pars, nam posterior est explorata, suadetur: fieri nequit, ut apprehensionis rem aliquam euidenter proponens sit necessario coniuncta cum illius assensu, eumque rapiat, & non sit incompossibilis cum opposito disSENSU: at habet eam necessariam coniunctionem cum assensu, & ad illum præbendum reuera intellectum cogit, ut pulchre docet Cicero lib. i. academ. quæst. *et enim necesse est*, ut lancer in libra ponderibus impositis deprimi, sic animum perspicuis cedere: nam quomodo non potest animal ullam non appetere id, quod accommodatum ad naturam appareat, (Graci id curi appellant) sic non potest obiectam rem perspicuam non approbare. Huc etiam faciunt egregia illa sancti Patris nostri Ignatij verba in Epistola de obedientiæ virtute; *qua vis animi, (nimurum intellectus) tametsi non ea, qua voluntas poterit, libertate prædicta est*, atque ipsa natura fertur eius assensus in id, quod

sibi veri speciem præbet, tamen multæ in rebus, in quibus videlicet cognita veritatis euidentia vix illa non infert, potest voluntatis pondere in hanc potius, quam in illam partem inclinari. Respondeo, apprehensionem euidentem rei opponi in eodem intellectu cum eius disSENSU, at non immediate, sed mediante assensu, quem infert: nobis autem sermone *esse* de oppositione non remota, & impropria, sed immediata, & propria in definitione tradita. Respondeo secundò, apprehensionem euidentem huius principij v. g. quodlibet est, vel non est, etiam si sit incompossibilis cu eius disSENSU, immediatèquidem, & seorsim ab assensu illato, eoque, saltim diuinitus, impedito, nihilominus eam non esse incompossibilem cum alia apprehensione ineuidenti, concipiente, non quodlibet esse, vel non esse, veluri, si quis simul has voces audiat, & earum significationem apprehendat: quocirca apprehensio quantumlibet euidentis haud est incompossibilis cum alio actu sui generis, & imperfectæ, ac simplicis representationis; propositionis vero cum aliquo alio actu sui generis non coheraret, in eodem intellectu: ita ergo si explicitur oppositio, & incompossibilitas, definitio à nobis per eam tradita in apprehensionem euidentem non conueniet.

Obiicies tertio: reuelat Deus Petro, per iudicium aliquod ei inspiratum, & essentialiter verum, nullam ei apprehensionem simplicem inesse: quæ enim in hac relatione contradicuntur sic; nulla apprehensio simplex etiam diuinitus componi potest cum hoc iudicio, alias illud falsum redditura, adeoque omnis est cum eo prorsus incompossibilis, & tamen nulla est iudicium, seu propositionis: huius ergo definitio per incompossibilitatem tradita aliis à definito competit, ac proinde est vitiosa. Verum superioris argumenti secunda solutio huc accommodari potest: quæcumque enim apprehensio quæcumque sit incompossibilis cum præfato iudicio, non tamen cum alio actu simplici, ac sui generis. Deinde si reuelatio illa est qualitas absolute, & potis esse in alio supposito v. g. Paulo, sane in eo posita, eique de eodem obiecto facta, componi posset cum quacunque apprehensione simplici, abique vello veritatis suæ dispendio, aut etiam periculo, ut intuenti constabit. Tertio, incompossibilitas illa cuiusvis apprehensionis cum predicto iudicio, non tam ex modo tendendi illius, quam ex huius speciali natura, & essentiali veritate nascitur; alioqui profectò quæcumque apprehensio non cum eo iudicio tantum, sed cum omni incompossibilis esset, quo nihil falsius. Atque hoc satis, superque est, ne conueniat in simplicem apprehensionem nostra propositionis definitio, ut illam eius particulam penultimam, *ex diverso modo tendendi*, paulo attentius expanderemus.

Obiicies quartò, actum alium, cum quo opponitur in eodem intellectu propositionis, haud esse posse, nisi propositionem aliam, haud apprehensionem simplicem, & meram: vbi ergo definitur propositionis per eiusmodi oppositionem, nulla sit eius ab inferiorum multiplicitate abstractio, sed potius velut multiplex, & alia, atque alia exprimitur: hoc autem non videtur admodum verisimile, sicut enim definitur ratio communis hominis, v. g. & alia quæcumque prout vna, & ab inferioribus suis abstracta, quidni etiam ratio communis propositionis? Respondeo, imprimis, licet oppositio per quam est definita propositionis, non sit, nisi eius cum alia propositione: at hoc in illius definitione à nobis tradita non exprimi adeoque, nec multiplicitate inferiorum cum abstractione, & unitate propositionis in commune repugnantem.

13

14

pugnantem. Sic definita causa hunc in meum, est principium per se influens esse in aliud, nulla eo ipso causarum multiplicitas distinguitur, quia tametsi aliud, respectu cuius causa definitur, eiusque correlatum reuera sit etiam ulterius causa alicuius alterius (est enim necessario ens, quod autem ens, ad necessario causatum alicuius, si non efficienter, at certè finaliter, formaliter, aut materialiter) ceterum hoc non exprimitur in definitione causæ, sed tantum, quod eiusmodi aliud sit effectus, & causa terminus: quanquam ergo actus alius, cum quo definitur, incompossibilis propositio in communi debeat reuera esse etiam propositio, hoc tamen in ea definitione exprimi non est necesse: non expressum autem unitati, & abstractioni rationis definitæ nullum præiudicium importabit. Respondeo secundò, actum alium, cum quo definitur incompossibilis propositio, non tantum esse ipsa, & ante opus intellegens propositionem aliam, verum etiam apprehensionem simplicem interdum: quid enim vetat, iudicium aliquod eius esse perfectionis, ut non dissensum modo, sed quamvis etiam apprehensionem contrariam fuget, & expellat? licet è diuerso quælibet apprehensione, vel quoad eius est cum illo met iudicio vel absolute cum alio non tanta perfectione predicto componi queat. Ex hoc ergo titulo, ut omittam alios, neutiquam exprimitur in definitione causæ, causarum multiplicitas, & distinctio: quo pæcto quia filius, et si ut plurimū pater alterius esse possit, non tamen semper, ut cernere datur in secunda triados persona, quæ filius est non tamen pater, ideo pater in communi respiciens filium velut à se distinctum, & relationis sua terminum, nihilominus ab omni patrum multiplicitate abstrahit, etque ratio prorsus una, haud secus, atque homo, & quævis alia.

Denique obiicies, in Deo esse propositiones, & iudicia, & tamen in eo nullā esse oppositionē vnius actus cū alio, haud enim alio, atq; alio actu, sed vnicō, & indiuisibili cuncta intelligit: perperā ergo per talem oppositionem definita est à nobis propositio in communi. Respondeo, oppositionem, per quam est à nobis explicata propositionis natura, esse illius cum alio actu re, aut ratione distincto; pluralitatem autem actuum ratione distinctorum in Deo etiam locum habere: Deinde secundò, transeat, oppositionem, de qua loquimur, ita intelligendam esse, ut sit vnius actus cum alio realiter distincto; quid inde non ex eo profecto in propositionem diuinæ mentis conuenire nequibit: nam, si in illa non est alius, aliusque actus realiter loquendo, quaevis ergo illius propositio est incompossibilis cum actu quoconque realiter distincto, ne videlicet ea pluralitas realis actuum, Deo compositionem, & imperfectionem affingat.

TRACTATVS II.

De variis speciebus veritatis compositæ, siue propositionis.

CAPVT I.

Propositio multifariam diuiditur.

Primò in eam, quæ est differendi, siue dialecticam; atque in demonstratiuam. Propositio
P. Lyncei Philosophia Tom. I.

dialecticā in quærente est mera interrogatio contradictionis; ac proinde omnis veritatis, & falsitatis expers: at in ratiocinante est sumptio eius partis, quæ appetit verisimilis, ac probabilis; & velut talis est concessa ab eo, cum quo instituitur disputatio demonstratiua est acceptio alterius partis contradictionis in materia necessaria ac per se nota: de quibus vide Aristotelem lib. 1. prior. cap. 1. Rursus propositio, alia est strictissima, videlicet sola maior syllogismi: alia stricta quidem, & propria; sed non tantumdem, scilicet quævis alia, siue sit minor syllogistica, siue conclusio, siue sit propositus extra syllogismū omnem: utroque enim modo sumi propositionem testes sunt ut alios omittant, nostri Conimbricenses super textum eius libri primi, capitisque primi priorum.

Ulterius propositio dissecari consuevit in affirmatiuam, & negatiuam, quæ à Cassiodoro in dialectica, & Isidoro lib. 2. orig. cap. 26. & aliis dissident dedicatiua, & abdicatiua. Hanc autem diuisionem esse non vniuocam, sed analogam docent Alexander Aphrodīs. Bitrana lib. 1. prior. cap. 1. quoniam, inquit, affirmatio, est prior negatione: vbi autem reperitur prius, & posterius, ibi visitur analogia; ut patet in substantia, & accidenti, Deo, & creaturis, contemplatione entis: ergo, &c. Minorem supponunt adducto exemplo probatam. Maiores probant hunc in modum: obiectum affirmationis, videlicet rem esse obiectumque negationis; scilicet rem non esse, ita instituta sunt, ut illud genere suo sit prius, quam hoc: quanquam enim in rebus creatis prius sit eas non esse, quam esse; ut esse latissime fusum, & prout se extendit ad creatorē, eumque comprehendit, prius est, quam non esse; nam quidquid non est in rerum natura, caret existentiæ, censeturque non esse, dependenter utique à Deo nolente, illud ex nihilo, seu non esse ad esse transferri. Ceterum verius est, prædictam diuisionem esse vniuocam. Ita B. Thomas opus de enunciat. cap. 6. Ammonius 1. de interpret. c. 4. Porphyri. & Philopon. lib. 1. prior. c. 1. & Simplicius atque Recētores communiter. Probatur autem primo, quia affirmatio est verè, & proprie propositionis, neconon etiam negatio: conuenient ergo vniuocè in ratione propositionis: haud sicut ac Petrus v. g. & Paulus in ratione hominis, propter id quod uterque est verè, & proprie homo. Secundo: eadem propositione potest esse affirmatiua, & negatiua respectu diuersorum, veluti hæc: Petrus currit, & Paulus currit: sicut ergo affirmatio, & negatio conueniunt per identitatem, & indistinctiōnem realem, ita etiā per similitudinem, & vniuocationem, si cuius vspīam est momenti argumentatio à maiori ad minus. Tertio & obiter fit satis argumento contrario: tametsi affirmatio sit prior negatione, & hæc illa posterior: atq; hoc diuersæ opinionis auctoribus concedatur ex abundanti, inde tamen nihil concludi potest aduersus vtriusque vniuocationem; cum probabilius sit, substantiam & accidentem, creatorem, & creaturas vniuocem conuenire in ratione entis, quam tamen nisi prius, & posterius, & cum inæqualitate quadam non participant: de quo in metaphysica. Tandem: licet esse sit prius, quam non esse, & hoc posterius illo, hinc neutiquam sit, eandem prioritatem, & posterioritatem admittendam esse inter affirmationem, & negationem: tum quia non sunt harum obiecta, videlicet singula singularum, ut in prioris sententia fundamento assumitur satis ex vano: nam affirmatio multoties respicit non esse, siue carentiam: ut si dicas, nunc datur carentia Antichristi: & negatio etiam multoties esse rei, siue eius existentiam: veluti

Si dicas, nunc Antichristus non existit proprie, & pos-
tive: Tum etiā, quia licet affirmationis, & negationis
objēcta sint esse, & non esse; quid inde namque sub-
stantia est prior accidentibus, & creator creaturis: &
tamen horum obiectorum actus simili sunt ordine
destituti, & potius contrarium amant: siquidem
cognitio substantia, ac Dei non est prior, sed po-
sterior cognitione accidentium, & creaturam: &
substantiam per species accidentium, ac Deum per
imagines creaturarum cognoscimus; similiter ergo
in præsenti, licet esse, & non esse sint obiecta affir-
mationis, & negationis, haud propterea in has,
quem inter se ordinem seruant, refundent, adeoque
neutriquam erunt impedimento, quominus earum
conuenienter in ratione propositionis in communis
sit vniuocata: vtt gratis concedatur, prioritatem, &
posterioritatem vbiuis vniuocationi obesse, & ana-
logiam inuehere.

3 Diuidi quoque solet propositio in vniuersalem, vt omnis homo est animal; particularem, vt aliquis homo est animal; singularem, vt hic homo est animal; & indefinitam, vt homo est animal: de quibus latius infra. Diuiditur etiam propositio communiter in simplicem, & complexam: hæc duplii copula, illa vniuocata: paradigmata prioris sit, Petrus est homo; paradigmata posterioris: Petrus est iustus, & Paulus est diues. Atque ita vtramque expli-
cant Albertus in tract. de enunciati. cap. 2. & apud eum Moazel, Auicenna, & Boëtius: necnon Am-
monius, & alij communiter. Porro ambæ nuncupantur alter à Petro Hispano lib. 1. cap. 15. & alij Summelistis: nimirum cathegorica, quæ à nobis est vocata simplex, & hypothetica, quæ complexa. Cæterum immorit, & contra nominum ethymo-
logiam, vt recte animaduertit Hugradus noster disp.
4. summular. sect. 3. nam Græca illa vox cathegoria
latine prædicatio est: quare propositio cathegorica
erit ea, in qua aliquid absolute prædicatur, sive ea
prædicatio sit simplex, sive composta: vt dies est:
vel dies est & sol consequenter est: hypothesis vero
suppositionem, seu conditionem significat: quare
hypothetica propositio erit ea; in qua aliquid sub
conditione, aut suppositione prædicatur; non vero
ea, in qua due copulæ absolute reperiuntur: vt si
sol est, dies est: aut quia sol est, dies est.

4 Itaque duplex est, atque omnino diuersa pro-
positionis diuisiō, hinc in simplicem, & comple-
xam, & illinc in cathegoricam, & hypotheticam.
Propositio simplex, quæ prioris diuisionis prius
membrum est, alia est modalis, vt Petrus esse ho-
minem necesse est, alia non modalis, vt Petrus est
homo: quam partitionem satis nodosam inferius
enodabimus. Propositio autem complexa, alia est
modalis: vt Petrus currere est contingens, &
Paulum currere est contingens: alia non modalis,
vt Petrus currit, Paulus currit. Item alia est expo-
nibilis, in qua altera copula exprimitur, altera la-
tet: vt tantum homo currit: alia exponens, in
qua exprimitur vtraque copula: vt homo currit &
Præter hominem nihil aliud currit: de qua diuisiōne,
sicut & de priori latius tract. vltimo huius li-
bri. Propositio complexa iterum alia est copula-
tiva: vt Petrus currit, & Paulus sedet: alia est dis-
iunctiva: vt Petrus currit, vel Paulus sedet: alia
demum neutra, seu disparata vt Petrus currit, Paulus sedet. Hanc vltimam, sunt, qui putant, non
esse in mente vnam, sed plures realiter distinctas, ac
separabiles more ipsarum vocum. Sed contrarium
verius est, vt constabit lib. postremo huius operis:
impræsentiarum satis esto parilitas apprehensionis;

5 que enim respondet huic voci, homo, Petrum v. g.
Paulumque, ac cæteros homines indefinite, & sine
particula, aut, vel, aliavè simili formaliter repre-
sentat; idque etiam si indiuisibilis, & vna: quid-
ni ergo præfata propositio interius vna, & indiui-
sibilis manens, cursum Petri, Paulique omnino dis-
paratæ, & sine vlo nexo per voculam, aut vel ex-
presso, formaliter affimet?

Propositio cathegorica dissecari iterum potest in
simplicem, & complexam: modalem, & non modale-
m; exponibilem, & exponentem hactenus expli-
catas. Rursus propositio hypothetica: alia est con-
ditionalis, alia causalis: conditionalis vel est ne-
cessaria: vt si sol oritur, dies est: vel libera: vt si
Petrus à Deo vocetur, conuertetur: vel est dispara-
ta: vt si Turca saltat, Persa dormit: vel est impossibi-
lis: vt si sol illuminat, tenebrae sunt. Causalit etiam
quadrupliciter pro quadruplici connexione causæ
cum effectu subdividi potest: ita tamen vt depen-
denter ab aliqua causa aliquid affimet, aut neget;
ac proinde particulam quia includat: vt quia sol
existit, dies est: cum tamen conditionalis sub
conditione tantum aliquid affimet, aut neget; at-
que adeo particulam si inuoluat. Potrd autem non
solum hæc vocatur hypothetica, sed etiam pari iure
prior illa: nimirum causalis, propterea quod causa
fit hypothesis, & conditio quædam ad existentiam
effectus. Alia quoque est diuisiō vtriusque pro-
positionis, eaque quadruplex; aut enim propositio
causalis, seu conditionalis est omnino negativa,
aut omnino affirmativa, aut affirmativa ex parte
conditionis, sive causæ; & negativa ex parte condi-
tionati effectus; aut denique negativa ex parte
conditionis, sive causæ; & affirmativa ex parte condi-
tionati, vel effectus. Quarum exempla nobis
præbet Fabius lib. 5. cap. 8. his verbis: adhuc om-
nium probationum quadruplex ratio est: vt vel, quia
aliquid est, aliud non est: vt quia dies est, nox non
est: vel quia est aliquid, & aliud sit: vt quia sol est
super terram, dies est: vel quia aliquid non est, aliud
sit: vt quia nox non est, dies est: vel quia aliquid non
est, nec aliud sit: vt quia non est rationale, nec ho-
mo est. Hactenus ille. Eandem diuisionem tradit D.
Thomas opuscul. 48. cap. 16.

6 Vltius diuidi conuenit propositio in essentia-
lem, & accidentalem. Propositio essentialem est ea,
in qua prædicatum est de essentia subiecti: acciden-
tialis est, in qua prædicatum accidit subiecto. Porro
autem prædicatio potest essentialem, aut accidentialem,
vel physicæ; seu, vt loquuntur alij, metaphysicæ,
vel etiam logicæ: hæc propositio, homo est animal,
est essentialem logicæ: hæc, homo est albus, est acciden-
tialis physicæ: hæc, homo est risibilis, est logicæ acciden-
tialis, cum risibilitas sit extra essentiam logicam
hominis, & physicæ essentialem; cum non sit extra
eius essentiam physicam; aut, si maius, metaphysicam
propter realem cum eo identitatem. Scio Bar-
tholomæum Manzolum in tract. formalitatum, &
alios in ea esse sententia, vt existiment, propositio-
nem illam, homo est animal neque esse accidentialem,
neque essentialem: non accidentialem, cum esse
animal neque homini accidere: non essentialem,
quia si talis absolute esset, sanè & ab æterno talis
esset: atque nequit esse ab æterno essentialem, cum
nulla extiterit ab æterno essentia præter diuinam.
Hæc tamen sententia falsa est, & quo confirmatur
discursus leuis: etenim propositio essentialem, cum
secundum omnes sit æterna veritatis, haud postu-
lat ad sui rationem existentiam obiecti sui, sed tan-
tum vt prædicatum suum sit de essentia subiecti;
sive

sive ambo reuera existant, sive secus: ea ergo propositio, *homo est animal*, poterit esse essentialis ab aeterno, sive in mente Dei, sive in alia, si qua eset alia, quantumuis nulla existat ab aeterno essentia. Hac licet ita sint, haud tamen negauerim, multas esse propositiones, qua nec sunt essentiales, nec accidentales, eas nimirum, quae sunt in materia impossibili.

C A P V T I I.

Propositionis diuisio in formalem, & identicam, directam, & indirectam.

7 **P**ropositio formalis est illa, in qua subiectum, & prædicatum, ratione distinguuntur, tametsi alterum re ipsa includatur in altero, vt, homo est animal, animal est rationale. Propositio identica, est ea, in qua subiectum, & prædicatum, nec ratione nostra distinguuntur, vt Petrus est Petrus, homo est homo. Porro autem cum dicitur, subiectum, & prædicatum in propositione formalis distinguunt ratione nostra, sive minus adæquata, at certè inadæquata, & in identica, neutiquam esse distincta, aut est sermo de subiecto, & prædicato reduplicatio sumptis, & propt talibus; ita enim non dubium, quin in cuiuscunque modi propositione, semper sint distincta, ratione saltem, vt latè probatum manet supra lib. 3. tract. 2. cap. 1. sed de iis specificatiue sumptis, sive rebus iis quae subiiciuntur, ac prædicantur, seorsim tamen ab utralibet denominatione, & secundum se potius. Atque hoc paet homo, & homo v. g. idem est non vero aliud, & aliud ratione nostra, etiam si distinctionem habeat, à respectu, ad diuersos iudicij auctus seu formalitates, quibus subiicitur sibi, ac de se prædicatur, cum tamen homo, & animal v. g. etiam extra iudicium, & propt soli subiaciens apprehensioni, nihilominus distinctionem rationis subeant.

8 Nonnulli recentiores omnem propositionem identicam in mente negant, quare huic propositioni vocali, homo est homo, aiunt interius respondeare istam, homo est significatum huius vocis homo, quæ sanè idæcna non est, quippe in qua subiectum, & prædicatum distinguunt ratione nostra. Muentur primo, quoniam omnis propositio facit aliquid innotescere; sed haec propositio mentalis, homo est homo, nihil innotescere magis facit, quam apprehensio simplex hominis; repugnat ergo talis propositio mentalis, qualem eam voces præferebunt. Secundò, quia subiectum, & prædicatum ratione nostra distinguunt debent in omni propositione, cum nulla non sit affirmatio, vel negatio vnius de alio, iuxta Aristotelem 1. Prior. cap. 1. ac reliquos dielecticos: at ea distinguunt, nec posunt, nec debent in identica; haec ergo neutiquam est admittenda.

9 Contraria sententia quantum est cōmuniōr, tandem verior, atque probabilior: nam in primis, homo veram habet identitatem secum ipso, quae nimirum est homo, haec ergo identitas, non vocibus tantum exprimi, sed mente etiam affirmari potest, per huiusmodi propositionem, homo est homo. Deinde prædicatum illius propositionis mentalis, homo est homo, est, quod huic prædicato vocali, homo, respondet; alioqui propositio mentalis huic vocali, homo est animal, respondens, haberet loco prædicati non magis animal, quod voces exprimunt,

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

quam leonem, quem non exprimunt. Sed in hac propositione vocali, homo est homo, prædicato vocali non significatum huius vocis, homo, quatenus tale respondet, cum vox se ipsam ex instituto non significet, sed homo secundum se; ergo homo secundum se est prædicatum propositionis identicæ mentalis vocali respondentis, ac proinde sicut haec, ita etiam illa est admittenda. Tandem Deus opt. max. idem de ipso eodem modo conceptum affirmat, siquidem totum obiectum eodem simplicissimo intuetur actu, nec clarius quod affirmat, quam de quo affirmat, concipit: similiter ergo nos nostro modulo poterimus idem eadem ratione conceptum per propositionem idæcnam affirmare de semetipso. Ad primum argumentum contrarium respondeo; propositione illa mentis identica, homo est homo, facit aliquid innotescere: & multo magis, quam apprehensio simplex hominis: tum quia explicite, & distincte attingit identitatem hominis secum ipso, quatenus nimirum copulae verbali, & exteriori, est, respondet; quam tamen apprehensio huic voci, homo, subiecta tantum implicite, & confuse tangit, seu iuxta aliorum phrasim non ex parte modi, & formaliter, sed ex parte obiecti, & materialiter tantum: tum etiam, quia propositione, qua de loquimur, affirmat eam identitatem, cum tamen apprehensio mera hominis illam ad summum simpliciter repræsentet, ac de ea nihil constitut: magis autem cognoscimus, quod affirmamus, quam, quod simpliciter apprehensum in medio relinquimus. Ad secundum argumentum respondeo, subiectum, & prædicatum in omni propositione debere quidem ratione distinguiri; at quo pacto haec distinctione rationis cum eorum identitate quadam rationis aliquando possit esse coniuncta, sicut ad propositionem identicam oportet, paulo superius, huius nimirum initio capit. satis, superque ostensum esse.

10 Propositio directa & illa, in qua prædicatur, vel superius de inferiori, vel æquale de æquali; vt homo est animal, rationale est risibile, homo est albus, &c. indirecta vero in qua prædicatur inferioris de superiori, vt animal est homo, sensibile est animal, &c. Ita, communiter nostri authores. Enim uero Sotus q. 5. prædicab. parum ab initio, Caietanus, & alij Thomistæ dicunt, propositionem directam esse eam, in qua prædicatum est forma subiecti, indirectam vero, in qua prædicatum aliquid de alio, quod non est ipsius forma. Sed malè quantum arbitror: primo, quia in omni propositione prædicatum est forma subiecti, ac totius propositionis, sicut è contrario subiectum utriusque materia, vt tractatu sequenti constabit. Secundo, quoniam haec propositio homo est animal, est directa: at in aduersariorum principiis animal nequit vllatenus esse forma hominis: non enim talis est, quod eum physicè, & realiter informet; haud etiam est illius forma metaphysica, sive differentia, sed potius genus: nec etiam eius est forma, propterea, quod prædictetur de eo, alias iuxta illos, quibuscum agimus, omnis propositionis prædicatum esset eius, subiectique forma, adeoque nulla non esset directa. Quæres, an haec prædicatio, animal est rationale, sit directa? Caietanus affirmat, quoniam rationale est forma saltem inadæquata animalis: at Sotus vbi supra negat, & eam potius ait esse indirectam: & quidem iure merito, cum in ea prædicetur inferioris de superiori. Ruris quod attinet ad hanc, albus est dulce, eam docet Sotus esse directam, & bene, namque in ea prædicatur æquale de æquali;

L 2

haud

haud enim album est gradus inferior respectu dulcis: at Caietanus docet illam esse indirectam, quoniam albi protulbi non est forma dulcor, sed potius albedo: quam parum tamen momentosa sit haec ratio, qua Caietanus probat, tum hanc posteriorem propositionem esse indirectam, tum illam priorem esse directam, ex eo constat, quod eiusmodi species propositionis neutriquam sint explicanda, per hoc, quod praedicatum sit, vel non sit forma subiecti. Quod tamen magis consequenter procedat, sibique, ac suis principiis magis constet, quam Sotus, haud auctum inficiari. Denique quod spectat ad hanc, *numerus est par*, B. Thom. 2. contra gent. cap. 5. 8. & Comimbricens. 1. post. c. 4. qu. 1. art. 3. 6. *per contaberis*, docent eam esse directam: Ceterum longe verius est, quod tueruntur Aegidius, & alii, illam esse indirectam, quippe in qua inferioris de superiori praedicatur: Quae autem illius propositionis ratio, eadem est harum, *animal est bipes*, *corpus est quadratum*, & similium.

11 Maior difficultas est, an reperiatur in mente propositione indirecta, vel potius qua voce tenus est indirecta, & haec v. g. *animal est homo*, interius sit semper directa, & istius modi v. g. *homo est animal*: Arrisit nobis aliquando pars negans, eique fauere videtur Sotus q. illa 5. praedicab. circa medium, his verbis: *Sola predicatione directa est simpliciter, & absolute predicatione: alia vero sunt secundum quid predicationes, nam idem respectu sui, sicut non est forma, ita nec predicationum; & pauculis intercisis, nec predicatione indirecta, ut animal est homo, est simpliciter predicatione, sed indirecta predicatione*: Vbi expende primo, iuxta hunc auctorem idem respectu sui id est genericum, alteriusve rationis essentialis in se inclusum neutriquam esse praedicatum, non voce quidem, (contrarium enim est experientia certum, exploratumque) sed interius, & in mente; esset autem, si qua esset propositione mentalis indirecta. Rursus expende, propositionem indirectam esse iuxta eum secundum quid tantum propositionem, sive praedicationem, non verò simpliciter: quorum autem hoc, nisi, quia eiusmodi propositione duntaxat est propositione voce tenus, non autem reuera, & in mente, haud aliter, atque homo pietus est homo tantum secundum quid, non vero simpliciter, quoniam homo dicitur, ac vocatur; quin eiusmodi sit reuera.

12 Porro suaderi potest haec sententia ex Ioh. Damasco, cuius haec sunt verba cap. 7. dial. *Semper predicatum latius patet, quam subiectum, aut numerus est angustius*: & paulo infra; genera praedicantur de speciebus, ut universalia, species autem non praedicanter de generibus, species enim particulariores sunt generibus: & paulo etiam inferioris, species praedicatur de sub ipsa contentis individuis, id est hypostasis, ut universalia, individuum autem, id est hypostasis, non praedicatur de specie, particularior enim est specie hypostasis. At non semper praedicatum latius patet, quam subiectum, sed erit eo angustius aliquando, nec non species poterunt interdum praedicari de generibus, & individua de speciebus, contraria, quam Damascenus censuit, vbi semel admittatur propositione indirecta mentalis, & propria. Item suaderi potest eadem sententia ex Porphyrio cap. 2. de specie, cuius ibi haec sunt verba, *nam, aut paria de paribus, ut binnibile de equo, aut maiora de maioribus, ut animal de homine, praedicentur, oportet; minora vero de maioribus non oportet, non enim animal esse hominem dixeris*. Quod si daretur propositione mentalis indirecta, oportet ali-

quando praedicari minora de maioribus, sive inferiora de superioribus; essetque dicere, *animal est homo*, non exterius, & verbo tenus (quod nemini dubium) sed interius, & mentis sensu. Tertio iuxta Aristotelem 2. physicorum text. 28. & 5. metaph. text. 2. superius est forma inferioris: at praedicatum suapte natura est forma subiecti, ac totius propositionis, vt constabit tract. sequenti; solum ergo superiorius potest esse reuera in mente praedicatum inferioris, & non est conuerso: hoc autem sustineri nequit, si qua sit admittenda propositione mentalis indirecta. Denique si reperiatur in mente haec propositione, *animal est homo* v. g. qualis voces praeferebunt, & non potius alter, ac protulbi directa, & vocibus diversimode collocaitis respondens, sanè ea semper erit falsa: at eum qui asserit intus, animal esse hominem, semper falli, falsum est vt quod maxime, aliqui scientiae omnes innumeris scatent propositionibus non veris, habent enim perplures superiori similes ergo &c. iequa autem probatur: siquidem ea propositione mentalis, *animal est homo*, semel admissa, cum sit in materia necessaria, aequualebit necessario huic, *omne animal est homo*, propter regulam illam inter dialecticos celebrem; propositione indefinita in materia necessaria aequipollit vniuersali: quo pacto haec praedicatio, *animal est vivens*, habet instar huius, *omne animal est vivens*: sed propositione ista, *omne animal est homo*, est manifeste falsa: ergo & illa prior, *animal est homo*, & quævis alia mentalis indirecta.

13 Hæc opinio quamvis ob argumenta facta verisimilis sit, verior tamen est opposita; eamque probo hunc in modum: propositionis illius mentalis his expressa vocibus, *animal est homo*, subiectum est animal, non homo: ea ergo est indirecta, quippe in qua praedicatur inferioris de superiori, idque interius & in mente, ac non exterius tantum. Antecedens probatur; tum, quia voces propositionem mentalem eius generis indigant, talis igitur, & non alterius ea est esse credenda quæ correspondet praedictis vocibus, & quævis alia similes: aliqui si fas est recedere a consuetis vocum significationibus, & eis mutatis alias ignotas, & peregrinas communisci, quid est, quapropter subiectum harum propositionum v. g. animal currit; animal est vivens, animal est substantia, aut est ens, sit animal, & non potius quod in eis appetit exterius praedicari, aut aliud quidpiam: secundò, identitas est relatio reciproca, & mutua, ad in 4ta similitudinis, & dissimilitudinis, aequalitatis, & inæqualitatis, & aliarum id genus; fierique adeo non potest, vt animal sit idem cum homine, & non est conuerso cum animali homo: sicut ergo beneficio identitatis animal interius, & in mente praedicatur de homine, ita & merito posterioris homo praedicari poterit de animali per propositionem mentalem indirectam. Tertiò: si contra vocum usum, & significationem nulla sit in mente propositione indirecta, sed quævis sit directa, eadem licentia poterit de medio tolli propositiones omnes mentales conuertentes, nec non aequipollentes, neque admitti vllæ, nisi solis verbis diversa a conuersis, aut eis, quibus aequipollent: quare haec propositione, *aliqua substantia est lapis*, interius erit haec per eam conuersa, *omnis lapis est substantia*; & haec negativa, *nullus homo non currit*, erit formaliter in mente affirmativa ista, *omnis homo currit*, cui aequipollit. Hæc autem quam sint absurdâ, quam aduersus Aristotelis doctrinam, ac manifestam rationem, qui manifeste non videat, arbitror esse neminem.

Ad authoritatem Damasceni primo loco obiectam dicendum

dicendum est, eum loqui de sola propositione directa, vbi docet prædicatum semper latius patere, quam subiectum, aut nunquam esse angustius; cumque ait non prædicari speciem de genere, aut individuum de specie, vel eodem modo eum interpretandum esse; vel secundo, id, quod ait, non absoluē sumendum esse, sed cum additamento, & conditione quadam, nimirum, si sumatur ex parte subiecti genus copulatiuē, & in tota sua latitudine, & species similiter, quoties individuo subiicitur; quod ratione certum est, nec speciem de genere, aut individuum de specie, id est, nec hominem de animali, nec Petrum de homine prædicari posse ex vero: quod autem hæc sit Damasceni mens, colligi potest liquidissima ratione ex sequentibus eius verbis, quibus exemplum præbat eorum, quæ dixerat, *Prædicatur igitur substantia de animali, & animal de homine, etenim animal substantia est, & homo animal est: non conuertitur autem; omnis enim homo animal est, non omne autem animal homo; Et equus enim, & canis animalia: sane similiter, & omne animal substantia est, non omnis autem substantia animal est, lapis enim, & lignum substantia est, qua non sunt animalia.* Et paulò infra; *Petrus igitur homo est, & Paulus homo est, non omnis autem homo Petrus, vel Paulus est: sunt enim, & alia hypostases sub specie hominis.*

15 Ad Porphyrium similiter dicendum est, eum loqui de sola propositione directa, vbi negat minora de maioribus, aut hominem de animali prædicari, eiusque sensum esse, non, quod tale genus prædicationis locum non habeat in mente, sed, quod nullibi directe, & congruè: hoc autem non obstat ei priori: quod enim propositiones falsæ sunt in intellectu, & tamen nulla earum est recta, & congrua, sed potius rectitudine veritatis destituta. Secundò exponi potest locus Porphyrii, quemadmodum & prior Damasceni; quasi sicut hic, ita etiam ille tantum doceat, hominem de animali, aut minus ullum de maiori non posse prædicari, si animal, aliavè ratio maior, sive superior locum obtinens subiecti sumatur in tota sua amplitudine, ac per particulam, *omne*, distribuatur. Vtramque interpretationem compendio tradunt nostri Conimbricenses, ac super eum Porphyrii textum nobis obiectum sic aiunt, littera M. *intellige prædicatione directa; & de toto subiecto; alias species indirecte affirmatur de genere, & grammaticum de homine; sed non de toto.* Eundem fermè in modum, aliumvè certè, fortassis exponi posset Sotus: quid tamen senserit, parum nobis est laborandum.

16 Ad tertium argumentum dicendum est, superius esse quodammodo formam inferioris in essendo, pro eo, ac censuit Aristoteles: nam sicut subiectum physicum, & proprium habet formam, ita quod inferior est, habet rationem superiorē, videlicet homo animal, Petrus hominem: ceterum in prædicando posse aliquando ordinem inuerti, ac mutari, nimirum si ratio superior subiicitur inferiori, & affirmetur, eam habere secum identificatam: neque verò mirum esse, si ratio superior modo sit forma inferioris, & modo hæc illius è conuerso formatum, quia forma, quæ de alterutra respectu alterius dicitur, non est propriè talis; ita enim duas res esse sibi mutuo formas nunquam non repugnat, sed impropriè, & secundum quid; tum etiam, quia, vt iamian vñum, ne ea ipsa ratio forme conuenit vtrique nisi aliter, & aliter nimirum gradui superiori, prout habetur, & includitur, circumscripta quavis prædicatione, ab inferiori; huic verò, prout enuntiatur de superiori.

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

17 Ad ultimum argumentum respondeo, propositionem illam mentalem, & indirectam, *animal est homo*, neutquam æquivalere huic, *omne animal est homo*, sed potius huic, *aliquid animal est homo*, adeoque veram esse posse. Regula autem qua probatur prior illa æquivalenta à nobis negata, videlicet, propositione indefinita in materia necessaria æquivalens vniuersali, tantum habet locum in propositionibus directis: quod si sermo sit de indirectis, eis potius conuenit ea regula dialecticis haud minus usitata, subiecta talia sunt, qualia permittuntur à prædicatis: ita enim cum se res habeat, quid mirum, si animal subiectum homini in prædicatione mentali indirecta non sit æquivalenter, ac virtualiter omne animal, sed aliquid, pro eo, ac homini natura, & minor, quam animalis amplitudo permittit: Quo posterior eius propositionis controvææ æquivalenta à nobis tradita manet satis, cumulatèque probata.

C A P V T III.

Propositionis diuisio in necessariam, contingentem, & impossibilem.

18 Propositio necessaria ea est, cuius subiectum necessariò connectitur cum prædicato, eo quidem nexus, qui nunquam permittat propositionem esse falsam. Atque hinc constat, prædicationem istam, Petrus currit, etiam si forte sit essentialiter vera, propterea, quod omnis veritas, ut putant aliqui, sit essentialis actui vero, aut propterea, quod sit supernaturalis, & à Deo inspirata, nihilominus haud dici necessariam, quoniam, non nexus subiecti cum prædicato, sed modus peculiaris representandi, ac specialis eius perfectio obstat, ne possit vñquam esse falsa: Vnde circa idem subiectum & prædicatum, si Petrus videlicet non curreret, esse posset alia propositione falsitati obnoxia. Ceterum hæc prædicationis homo est animal, est necessaria, quoniam subiectum eius, & prædicatum ea se necessitate resipiunt, & vñiuntur inuicem, vt, nec illam, nec aliam circa se ullam permittrant esse falsam. Propositio contingens est, cuius subiectum contingenter connectitur cum illius prædicato, eoque certè vinculo, quod vel eam ipsam propositionem, si veritas genere seu non est essentialis actui vero, patiatur esse falsam, vel certè aliam circa idem obiectum: exemplum eius iamiam traditum est in prædicatione cursum affi: mante Petri. Propositio impossibilis, quæ à Soto quæst. 5. prædicab. & alij multis vocatur disparata est, cuius subiectum non habet connexionem ullam necessariam, seu contingentem cum prædicato, sed potius repugnantem vinci propterea nesciam: exemplum eius esto, Petrus est lapis.

19 Quamvis autem aliqui confundant hanc trimembrem diuisionem, quoad duas priores eius partes cum diuisione bimembri cap. superiori tradita, ac nihil interesse putent inter propositionem essentialiè, & necessariam, atque accidentaliè, & contingentem: ceterum eos admodum falli reor: hæc enim propositione, *homo est visibilis*, nullatenus dicitur contingens, sed absolute necessaria: visibilitas siquidem est proprietatis quarto modo, adeoque nequit prædicari nisi in quale necessariò: & tamen eiusmodi propositione non est omnino essentialis, sed logicè sicutem accidentalis: haud ergo in idem recidunt, propositionem aliquam esse accidentalem, & contingentem

L 3 Vlterius

Vlterius hæc propositio, *essentia Petri* est à *Deo cognita*, est necessaria, vt vero verius, & tamen non est essentialis, cum cognitio Dei nullatenus sit essentialis *Petro*: non igitur perinde est, aliquam propositionem esse necessariam, & essentialem.

20

Porro grauis est difficultas circa hanc diuisionem an nimirum propositiones de subiecto complexo, seu coniuncto, cuiusmodi sunt hæc, homo albus est rationalis, homo currens mouetur, aliaque similes, sunt necessariae: Affirmant B. Thomas 3. part. quæst. 2. art. 3. & in 3. dist. 7. quæst. 1. art. 1. & 4. contra gentes cap. 37. & 49. Ferrariensis, Caietanus, & plerique alij Thomista. Item Marsilius, Alensis, Richardus, Bonauentura, Carthusianus, Albertus, Conimbricenses, Rubius, Baltasar Tellez, 1. parte sum. disp. 12. fest. 2. num. 14. Negant verò Scotus in 3. dist. 3. quæst. 1. & dist. 22. quæst. 1. Bassolis, Lichetus, & communiter ceteri Scotistæ. Præterea Ochamus, Maior aliique non pauci Nominales: Quin etiam aliqui è schola diu Thomæ, veluti Capreolus in 3. distinct. 3. quæst. vnica art. 3. Soncinas 9. metaph. quæst. 5.

21

Prior sententia eorum, qui affirmant, nobis magis aridet, & probari potest hunc in modum: partes cuiuscunque rei, præfertim si sunt ab ea realiter indistinctæ, sunt de illius essentialiæ humanitas, & albedo sunt partes hominis albi constitutivæ, ab eo que neutiquam realiter distinctæ; potissimum, cum homo albus non sit totum substantiale, aut per se, de cuius solius distinctione reali à partibus suis esse potest aliqua dubitatio, sed tantum per accidens, alterutra ergo est de essentiali hominis albi: siue ergo una de illo prædicetur, talem in modum, homo albus est albus, siue alia, hoc paþo, homo albus est homo, utrilibet prædicatio quantumvis de subiecto coniuncto erit essentialis, adeoque necessaria: omnis enim propositio essentialis, eo ipso est necessaria, licet non econuerlo, vt paulo superius visum: quod si eiusmodi propositiones sunt necessariae, & non contingentes, de ceteris nullus potest esse dubitandi locus: aut enim alia sunt de subiecto complectentes duos terminos essentialiter connexos, & inuicem inclusos, veluti animal rationale est animal, animal rugibile est leo: & has esse necessarias, nullus negat, aut potest nec de eis est præsens quæstio: aut alia sunt de subiecto cohibente duos terminos inuicem separabiles, & essentiali connexione destitutos; & harum, cuiuscunque modi sunt, par est ratio, atque earum, quas iam probauimus esse necessariae.

22

Secundo probatur eadem opinio: homo albus, nec esse nec concipi potest absque eo, quod sit homo, aut sine eo, quod sit albus: respicit igitur essentialiter tam hominem, quam album: non autem velut terminos extrinsecos, sicut pater v.g. filium, & hic patrem, vt est luce clarius: ergo velut quædam intrinseca, & essentialia constitutiva sui: seu igitur dicas, homo albus est homo, seu, homo albus est albus, alterutra propositio erit essentialis, adeoque necessaria, & non contingens. Par autem est conditio vt iam vidimus, aliarum omnium, quæ habent complexiōnem aliquam contingentem ex parte subiecti, & quæ solæ sunt in controværia posita. Tertiò; quando totum aliquod prædicatur essentialiter, & necessari singulas eius partes eadem necessitate, & ratione prædicari oportet, vt præter alios disputat B. Thomas in 3. dist. 10. quæst. 1. art. 2. & sponte sua liquet: nam si qua pars totius prædicetur contingenter, etiam si altera dicatur necessario, tota prædicatio erit eo ipso contingens, & non necessaria, propter id, quod, vt est in veteri paræmia, denominatio sequi-

tur debiliorem partem. Sed de homine albo prædicatur essentialiter, & necessario homo itidem albus, huius ergo totius alterutra pars, homo, nimirum, & albus, prædicabitur de eo essentialiter, ac necessario, hunc in modum, homo albus est homo, & in hunc, homo albus est albus, ac proinde, harum propositionum ritu, quævis alia similes erunt suæ naturæ necessariae, & contingentes. Maior huius argumentationis vna proposita est, atque probata; quare minor illius probatur hoc paþo: omnis propositio identica, in qua videlicet idem de eodem, eodem etiam modo conceptum enunciatur, est essentialis iuxta omnes: sed hæc propositio, homo albus est homo albus, est identica: ergo essentialis & necessaria, atque adeo totum illud, homo albus, est prædicatum essentialiæ, ac necessarium respectu hominis albi, id est sui: Deinde; nequit non prædicari essentialiter, & necessario de homine albo, quod sit affectus qualitate disaggregativa visus: hæc enim est illius definitio: omnis autem definitio est essentialis, & necessaria definitio, at in idem prorsus recidunt, esse hominem album, & esse hominem affectum qualitate disaggregativa visus: sicut ergo posterius hoc, ita etiam prius illud totum, siue complexum, de quo est sermo prædicatur essentialiter, & necessario de homine albo, sicut ad singularum eius partium hominis videlicet seorsim, & albi prædicationem essentialiæ, ac necessariam oportet.

23

Alij probant nostram sententiam ita: hæc propositio, *Christus est, siue existit*, est perpetuæ veritatis, ac necessariae vt patet ex Paulo ad Hebreos 13. *Iesus Christus heri & hodie ipsis & in secula, & Ioan. 8. cap. vbi Christus ita Iudeos alloquitur *Amen dico vobis, antequam Abraham ficeret, ego sum**: & tamen eius propositionis subiectum inuoluit complexiōnem quandam contingentem ex natura humana, & diuina: quantumvis ergo huius propositionis, homo albus est homo, subiectum sit terminus contingenter complexus, nihilominus ea erit necessaria, & essentialis. Parum tamen præsidij esse arbitror in hac ratione; tum, quia, si cuius esset momenti, probaret eodem modo hanc propositionem, homo albus est, siue existit, esse necessariam, & essentialem, quod nemo admittet: tum etiam, quia propositio illa prior ex scripturis eruta idcirco est vera, quia supponit pro solo supposito diuino, de cuius essentialia est existere: Ceterum, si vt fieri potest, prototo subiecto suo supponat, haud est necessaria, & semper ita veritatis: quin potius ita sumpta procul dubio falsa fuit, ante nativitatem Christi Domini: peperam ergo ab ea arguitur ad veritatem essentialiæ, & necessariam propositionis de subiecto contingenter complexo, pro eoque toto supponit.

24

Ceterum pro posteriori sententia negante necessitatem de subiecto per accidens, & non per se coniuncto, earumque potius contingentiam afferente, nec pauca, nec levia sunt argumenta. Primum est huiusmodi: vt aliqua propositio sit falsa, satis est, vt aliqua eius copula falsa sit: quare hæc est omnino falsa, & nullatenus vera, Petrus currit, & Paulus currit, hoc solo non currente, & illo currente, propter vnius tantum copulæ, scilicet secunda falsitatem: vt ergo propositio aliqua sit contingens, & si minus falsa, at certè falsitatis periculo exposita, satis erit, si altera eius copula sit contingens: huius autem propositionis, homo albus est homo, tametsi copula vna, nimirum ea, qua per verbum, est, exprimitur, haud sit contingens: ceterum altera latet ex parte subiecti, & est contingens; siquidem subiectum illud, homo albus perinde est, ac homo, cui inest albedo

albedo, siue qui est affectus albedine, ut ex ipsis terminis absque alia probatione liquet, adeoque copulam habet latentem, & non expressam, eamque contingentem, cum albedo homini non necessariis, sed per accidens insit; iam ex eo propositio illa, homo albus est homo, & quaevis alia eiusdem genij, erit omnino contingens, & non necessaria.

25 Caietanus apud nostros Conimbricenses in cap. 4. de orat. quæst. 4. art. 6. vi huic argumento respondeat, aliquantulum desciscit, à sententia Beati Thomæ; & vera: eius enim est opinio propositionem illam, homo albus est albus, aliamque quamvis similem bifariam sumi posse: primò, ut præter copulam expressam, & essentialiem, aliam tacitam, & contingentem ex parte subiecti inuoluerat, vi cuius de homine v.g. prius affirmet, quod sit albus, quam de homine albo, quod sit homo; atque ita eam esse omnino contingentem, & minimè necessariam: Secundò, ut nullam eiusmodi copulam contingentem, & occultam concernat ex parte subiecti, & sic eam nullatenus esse contingentem, sed omnino essentialiem, ac necessariam. Cæterum duplum hanc acceptancem hominis albi merito reiiciunt nostri Conimbricenses vbi supra: in primis, quia communivisi, & acceptio vocum est contraria: Deinde, quia cum dicitur, homo albus est homo albus, aut cum, homo albus est homo affectus qualitate disgregatiua visus, subiectum est homo albus, quin propterea ex parte illius illa sit copula contingens, ut superius visum, & vel ipsis aduersariis est in confesso, similiter ergo in præsenti, &c. Tertiò, hæc propositio, homo albus est homo, est propositio simplex, & non complexa, ut per se patet: alioqui omnis ferme propositio dicenda erit complexa: vix enim est aliqua, cuius subiectum terminos non comprehendat etiam separabiles, & contingentem vnitos inuicem: proinde, si hoc sufficit ad copulam quandam latentem adstruendam ex parte subiecti, ea tantum non vbiique debet adstrui, sicut ad tollendas de medio propositiones omnes complexas oportet. Quid simplicius hac propositione, *album est dulce*? at iuxta aduersarios erit hæc, *subiectum est album*, & *idem est dulce*, adeoque complexa. Quid hac, *homo existit*? at secundum eosdem erit hæc, *corpus est vivum, seu coniunctum anima rationali. & torum hoc compositum, siue, quod perinde est, homo existit*; atque adeo complexa etiam.

26 Satis ergo est negare copulam illam contingentem ex parte subiecti, cù dicitur v.g. homo, albus est homo aut quidpiani simile. Quod autem opponitur parum, aut potius nihil esse inter has duas prædications, nimis, *homo albus est homo*, ac, *homo cui inest albedo siue qui est affectus albedine est homo*, adeoque ut in secunda, sic etiam in prima, præter copulam essentialiem, alia reperiuntur contingentem, nullius est momenti. Nam posterior illa prædicatio, vel habet hunc sensum, *homo si ei inest albedo, aut si est albedine affectus, nihilominus est homo*; & ita transseat ei aequi alere primam illam propositionem, de qua præsens lis: at propterea nullam copulam contingentem inuoluerat, ratione cuius dici possit absolute non necessaria, nam particula illa conditionalis, *si ei inest albedo, aut si est affectus albedine*, quam vltro damus aequivalenter, ac tacite ei subesse, non exprimit copulam enunciatiuam, sed tantum apprehensiuam, adeoque veritatis, & falsitatis saltem perfectæ expertem, & ad neutram illa contingentia, aut indifferenta præditam: vel habet ea propositio hunc potius sensum, *homo est affectus albedine, & est homo*, atque ita copulam habet contin-

gentem; cæterum ei sic sumptæ haud aequivaleret ea, quæ vertit in questionem. Secundò negari potest omnino aequivalencia duarum propositionum, ac responderi, priorem earum aequipollere potius huic, homo affectus albedine est homo, quin affici albedine affirmetur vllatenus de homine, aut velut conditio quædam, siue hypothesis supponatur ante copulam principalem.

27 Secundum argumentum aduersiorum sic habet, hæc propositio, *homo irrationalis est homo*, falsa prout us est: at non, quod hominem de subiecto prædicet, cum enim subiectum includat intimè, & essentialiter hominem, in huius de illo prædicatione, quæ potest esse falsitas? ergo quod alteram subiecti partem de altera, videlicet irrationalitatem de homine enunciaret: quemadmodum igitur copula aliqua impossibilis latet in prædicta propositione subiecto tenuis, eam totam reddens falsam, similiter latet quædam copula contingens in hac, *homo albus est homo*, ex parte solius subiecti, & nihilominus totam propositionem periculo falsitatis exponens.

28 Nonnulli respondent, eam propositionem, *homo irrationalis est homo*, esse veram, & non falsam: haud enim esse posse falsam, quod de homine irrationali hominem prædicet, ob rationem in argumento factam: haud etiam ob coniunctionem irrationalis cum homine ex parte subiecti, cum sit non enunciatiua, sed apprehensiua, omnis autem apprehensio sit falsitatis expers, & ei neutiquam obnoxia. Contraria tamen, quia simili ratione oportebit has propositiones, alius Deus est Deus, Deus non trinus, & vñus est Deus, quarta persona diuina est persona diuina, & alias id genus esse veras: quas tamen hæreses esse constat. Rursus eius propositionis, *homo irrationalis est homo* eadem est ratio, quæ huius, *si daretur homo irrationalis, esse homo*, quemadmodum hæc, Gabriel Angelus est Angelus, si daretur Gabriel Angelus, esset Angelus, pars sunt conditionis, & eandem veritatis, ac falsitatis aleam subeunt: at conditionalem illam si daretur *homo irrationalis, esse homo*, ostendemus falsam esse lib. 10. contra iuniores hos: idem ergo censendum de absoluta, quæ objicitur in argumento.

29 Respondent secundò Conimbricenses q. illa 4. art 5. & 6. eam propositionem, *homo irrationalis est homo*, habere duplum copulam: alteram impossibilem, & occultam ex parte subiecti, merito cuius dicitur homo irrationalis; alteram haud magis veram, prædicato principali propiore, qua homo irrationalis esse affirmatur homo: cuius, inquit, ratio est, quoniam duo illi termini se tenentes ex parte subiecti nempe homo, & irrationalis nullatenus possunt efficere vnum per se, vel per accidens: quæ ergo fieri potest, ut sine copula aliqua intentionali omnino distincta ab ea, quæ est præcipua in idem subiectum coalefacat? Quæ ratio non procedit in hac propositione, *homo albus est homo*, eius enim subiectum est vnum per accidens, quippe quod duos terminos physica, & accidentalis vniione copulatos, hominem scilicet, & albedinem, comprehendit, adeoque non est, quapropter copulam vllam contingentem principali, & per verbum, est, expressa præuiam includat. Contra tamen, quoniam harum propositionum, Petrus, & Paulus currit, Petrus vel parentia Petri existit, ita sunt instituta subiecta, ut eorum alterutrum inuoluerat terminos, ex quibus nequit resultare vnum per se, vel per accidens: & tamen neutrum implicat copulam vllam, merito cuius de Petro Paulus, aut de eodem eius affirmetur negatio, seu parentia: similiter ergo in

præsentī &c. Deinde hæc prædictio, *homo irrationalis est ens rationis*, & quipiam commentarium, nullam inuoluit copulam impossibilem, & falsam ex parte subiecti; alias tota ea esset absolute falsa, cum tamen vero verius sit, eam omnis falsitatis expertem esse, atque in Deo falli nescio locum habere: esset autem eiusmodi prædictio de subiecto copulam impossibilem implicante; adeoque tota falsa, si cuius esset momenti ratio aduersariorum, vt inuentu constabit. Tum etiam hæc propositio, *ens rationis est, quod habet esse obiectum tantum in intellectu*, est omnino vera, more cæterarum definitiōnum, nec minus quam hæc, *ens reale est, quod habet aptitudinem, ut vere sit in rebus*, aut alia quævis ut est, & omnibus in confessio, & per se compertum: atqui est de subiecto, completere terminos in unum aliquod per se, aut per accidens iungi impones, ac potius inuicem repugnantes; habet enim in star subiecti, *ens rationis*, de cuius ratione, & essentia est eiusmodi terminos complecti; quanquam igitur eos cohibeat, subiectum eius propositionis, *homo irrationalis est homo*, non ob id erit illa falsa, aut copula illa impossibili latenter prædicta, sed magis omnino vera.

30 Tertio quidam respondent, *ens rationis* quodlibet constitui essentialiter actu falso, & præter eum, & que extrema realia, ac vera, non vere, sed falso copulat, nihil aliud includere: subiectum autem eius propositionis, *homo irrationalis est homo*, esse *ens rationis*, adeoque inuoluere copulam aliquam impossibilem, ac falsam, que totum compositum intentionale, cuius est pars falsitate afficiat. At hanc rationem non procedere in subiecto eius propositionis in præsenti controværia, nimur, *homo albus est homo*, ut potè, quod est *ens reale*, &c, non *rationis*. Verum quidquid sit, an *ens rationis* constituant actu falso, vel potius eum extrinsecè, & in star solius obiecti connotet, ac respectet; de quo in Metaphysica illud in primis displaceat, in hac solutione, quod iuxta eam harum propositionum (ut omitam nuper positas, & eandem, vel certe non minorem, hic difficultatem parituras, atque aduersus præcedentem solutionem) harum, inquit, *homo irrationalis est ens rationis* confitum ex homine, & irrationali, *homo irrationalis est homo irrationalis*, subiecta debeat etiam inuoluere copulam aliquam impossibilem, & essentialiter falsam: sunt enim entia rationis: proinde neccissum erit, ambas propositiones esse falsas omnino. At eas esse prorsus veras, est perspicuum: tum, quia vtraque reperitur in Deo, in quo nullum actum desideres summè verum: tum, quia altera est definitionis de definito, altera vero identica: quæ autem sunt huiusmodi, nusquam & nunquam non sunt veræ.

31 Infuper; *homo irrationalis*, dum in præfata propositione subiectur, haud oportet, ut sit aliquid actu fictum, suovè modo existens, sed satis, superque est, ut fingi possit, & suo modo existere: sic enim de eo postea affirmatur verè, vel certè falso, quod sit homo: haud aliter, atque cum dicitur, *homo rationalis est homo*, subiectum talis propositionis eo ipso non existit reuera, sed satis habet existere posse, quod cuius propositioni sempiternæ veritatis est commune: ergo subiectum illius propositionis prioris in controværia positæ neutiquam eo ipso implicat copulam aliquam impossibilem, & actualem principali præiā, alias illud non posset non existere quodammodo, & actu fingi; sed tantum in potentia, & non repugnantem, quæ sit obiectum apprehensionis veræ respondentis eis vocibus, *homo*

irrationalis, sicut ipsi obiiciuntur extrema realia, quæ simul cum tali copula fictitia ens rationis in potentia constituant. Quamuis ergo demus vlt̄, hominem irrationalē auctu falso essentialiter constitui, haud propterea sequitur enunciationem, cuius est subiectum, aliquam copulam actualem falsam includere, sed ad summum aliquam in potentia velut obiectum extrinsecè tueri, sine vlo majori veritatis sua præjudicio, quam, cum Deus eandem cognoscit.

32 Planius ergo, & expeditius respondeo, propositionem illam, *homo irrationalis est homo*, nullam copulam impossibilem actu implicare ex parte subiecti sui formalis, etiam si eam fortasse respiciat velut subiecti sui obiectui constitutuam, modo superiorius explicato: falsitatem autem propositionis, exinde oriri, quod prædicetur in ea homo simpliciter, ac vere talis, (qui subintelligitur semper, vbi profertur vox, *homo*, absolutè, & sine additamento) de homine irrationali, & chimarico: qua ratione hæc prædictio, homo p̄ctus est homo, & similes sunt omnino false. Enimvero parum, aut nihil interest, in propositione ab aduersariis obiecta prædicatum includi intimè, & quidditatè in subiecto, voce tenuis: nam re ipsa ab eo distat, ut quod maxime: veritatis autem norma, ac regula certa est rerum mutuus ordo non vocum similitudo, quæ potius s̄pē deludit.

Tertium argumentum aduersariorum: si hæc propositio, *homo albus est homo*, foret necessaria, certè nullo homine albo existente, nihilominus esset vera: nam si penderet eius veritas ab hoc euentu, aliov̄ vlo, non posset non esse contingens, & falsitatis periculo exposita: tum autem non esset vera: conuertitur enim suapte natura per hanc, *aliquis homo est homo albus*, sicut ista, *omnis homo est animal* per hanc, ergo aliquod animal est homo, & quilibet vniuersitalis affirmativa per particularem affirmatiū, iuxta regulam dialecticorum Eua per Acci: at eius conuertens in tali euentu esset falsa, & non vera; ipsa ergo tum veritatis esset exp̄s, siquidem propositio conuertens, & conuerta in veritate recurrunt.

33 Relpondeo, propositiones de subiecto per accidens coniuncto debere refungi, & exponi, mutatis quidem vocibus, sed eodem manente sensu, ut in eis locum habeant regulæ conuersionum à Philosopho tradita; alioqui vero eas conuerti non posse: quare propositio illa, *homo albus est homo*, nequit conuerti per hanc, *aliquis homo est homo albus*, nec mirum, quando homo in conuerta supponit pro possibilibus, & existentibus, nullo eorum factō discrimine, conuertens vero pro solis existentibus, mutata autem suppositione alicuius termini, haud est locus conuersioni: hæc enim est argumentatio quædam, ac discursus ab una propositione ad aliam; mutata vero suppositione alicuius termini in antecedenti, & consequenti, nihil poterit ritè concludi, veluti si dicas, *mus est syllaba*: ergo aliquod animal est syllaba. Ceterum propositio illa sic recusa, & explicata per aliam sibi æquivalenter, videlicet hanc, *omnis homo albus est constitutus essentialiter homine*, vel potius in eam quodammodo mutata, potest, ac debet ita conuerti per accidens, ergo aliquid essentialiter constitutum homine est homo albus. Secundo respondeo, eam propositionem, *omnis homo albus est homo*, probabiliter conuerti posse per hanc, ergo aliquis homo est homo albus: hanc autem posteriore non minus, quam illam priorem esse veram, nullo homine existente albo: quamvis enim seorsim,

seorsim, ac solitaria sumpta significet ea propositio, hominem aliquem existere hominem album, & & subiecto tenus supponat pro solis hominibus, qui actu sunt, & albedini sublunt: ceterum ex respectu ad eam priorem essentialiem, & propter eius conuertens, ex eaque legitime illata, vendicat sibi aliam significationem, qua tantum denotet, aliquem hominem essentialiter constitutum hominis albi, sive, quod iuxta est, aliquod constitutum essentialiter hominem, esse hominem album: hoc verum est, tametsi nullus homo albus existat. Neque nouum est, voces, quam se solis significationem non habent, eam aliquando ex circumstantiis, & adiunctis mutuari.

35

Quartum argumentum aduersariorum est tale: huicmodi propositiones, *homo albus est homo, homo albus est albus*, si sunt necessariae non poterit haec, *aliquis homo est albus*, esse contingens: at ista est semper contingens, & falsitati obvia, ergo illa nequeunt esse necessariae. Maior suadetur: nam esti ex altera premissa contingenti, & altera necessaria deduci possit conclusio contingens, secus tamen ex duabus necessariis; alioqui cur conclusio demonstrativa non sit contingens, & calumniae exposita, non obstante quavis premissarum necessitate? Sed ea propositio de subiecto simplici, *aliquis homo est albus*, est conclusio facta ex praefatis propositionibus de subiecto coniuncto, videlicet in modo Darapti sic, omnis homo albus est homo, omnis homo albus est albus: ergo aliquis homo est albus: vbi ergo huius syllogitimi premissae sint necessariae, nequit propositio conclusa esse contingens.

36

Respondeo primo, propositiones de subiecto coniuncto haud esse aptas ad eiusmodi modum syllogisticum, nisi versas in alias, que eundem quidem sensum, sed aliter, ac propter est essentialis, vi sua exprimant; ita autem in eo concludere v.g. hoc pacto omnis homo albus est constitutus essentialiter hominem, omnis homo est albus est constitutus essentialiter albo, sive albedine: ergo aliquid constitutum hominem est constitutum albedine, sive ergo aliquid, quod est homo, est album. Respondeo secundo, propositionem illam, *aliquis homo est albus*, si significet aliquem hominem actu existere, & albedini subesse, contingente esse; ceterum ita non inferri ex premissis superioribus in Darapti: Ex eo enim, quod homo albus includat essentialiter, tum hominem, tum etiam album, quis colligat propterea horum unum necessario includere alterum? At vero si significet ea propositio, hominem esse constitutum eiusdem, quod constituit albus, sive, esse aliquid, quod est album, ita quidem erit necessaria: quamvis autem solitaria sumpta habeat semper priorem significationem, ceterum posteriori admittit, propter derivata ex premissis illis in Darapti, & cum eis coniuncta: sicut enim fontem suum vicina imitatur vnde, eiusque naturam, & qualitatem trahit, haud prius positura, quam longo distet interuallo, & multa terrarum spatia sit itineribus emensa perpetuis; ita quae conclusio est ex aliquibus deducta principiis, eorum sensum essentialiem, aut contingente sapit, nec, nisi ab eis sciuncta dediscit.

37

Quintum argumentum: propositiones de praedicto coniuncto per accidens, & subiecto simplici, veluti Petrus est homo albus, homo est animal, currens sunt contingentes, vt nemo nostrum non fateatur, cum B. Thoma in 3. dist. 10. q. 1. art. 2. cur non ergo tales sint viceversa propositiones de subiecto per accidens coniuncto, & praedicto simplici?

Respondeo, sicut non dicitur aliqua substantia corruptibilis, aut incorruptibilis, necessaria, aut contingens ratione materiae, alias nulla non esset immortalis, & necessaria, cum nullius in materia non sit immortalitate praedita, sed ratione formae, aut secundum se, vel propter unitus, & munus formae exercet: qua de causa omnis substantia corporea sublunaris est corruptioni obnoxia; cuiusvis enim forma, aut certe unitio ei subditur, ita similiter contingens propositionis, aut necessitas haud est metienda ex subiecto, sive materia, sed ex praedicto, quod solum formae pondus, & inlata habet; proinde nil mirum, si nulla subiecti ratione habita, quando praedictum est coniunctum per accidens, & continet terminos tum sibi inuicem, tum etiam, quod consequens est, subiecto contingentes, eo ipso tota praedictio contingentiam subeat, secus vero, si praedictum sit necessarium, & a subiecto destinate petatur. Non nego, subiectum propositionis, si secundum se foret contingens, reiectum contingentiam eiusmodi in totam propositionem, haud aliter, ac, si materia prima posset naturaliter destrui, aut corrupti, totum proculdubio compositum corruptibile denominaret. Ceterum quemadmodum materia prima nequit esse contingens, ita subiectum quantumvis complexum per accidens nequit esse contingens, propter est praecise subiectum, sed solum quatenus contingenter respicit praedictum: quamobrem, vt dictum, sicut materia, sic etiam subiecti intentionalis nulla est habenda ratio, quando de propositionis contingentia, aut necessitate, instituitur quæstio.

Sextum argumentum; haec propositiones, *Ethiops albus currit, corvus albus crocit, cygnus niger concinit*, semper sunt falsae, vt est luce clarius: at non propterea, quod praedictum re ipsa non conueniat subiecto, conuenit enim multoties, cum sepe sepius contingat *Ethiopem currere, corvum crocicare, & cygnum concinere*; ergo propter id, quod una pars subiecti triplicis non conueniat alteri, & quod, nec *Ethiops*, nec *corvus* sit *albus*, nec *cygnus niger*: latet ergo in qualibet earum trium propositionum aliqua copula contingens ex parte solius subiecti, per quam vna pars enunciatur de altera: similis ergo copula contingens reperitur ex parte subiecti in hac, omnis homo albus est homo, adeoque totam istam propositionem reddit contingentia obnoxiam.

Respondeo, eas propositiones esse falsas, non, quod in illis una pars subiecti de altera, cui non conuenit, affirmetur, sed potius defectu conuenientiae inter subiectum adaequatum, & eius praedictatum principale: nam subiectum primæ est *Ethiops albus*, huic autem non conuenit currere, vt enim currat, opus est, vt existat, nullus autem *Ethiops* simpliciter albus existit. Idem dicendum est de aliis duabus propositionibus, si in eis sermo sit de albedine, & nigredine supernaturali quoad modum unitiois saltem, per quas ita sumptas *corvus albus*, & *cygnus niger* esse possunt, esto actu non sint tales: si autem sensus earum propositionum est hic, *corvus naturaliter albus crocitat, cygnus naturaliter niger concinit*, alterutra illarum praedicit de subiecto chymarico ens reale aliquid, ac proinde sunt falsae, eodem iure quo haec, homo irrationalis est homo, de qua paulo supra. At quid dicendum de hac, *corvus supernaturaliter albus est animal*: Haud enim est falsa, quod praedictum existentiam importet, quoive, vt *corvus* eiusmodi sit animal, opus sit ei existere: haud etiæ propterea quod subiectum

38

39

fit ens rationis, cum tamen prædicatum sit ens reale: Respondeo, eam propositionem esse veram: sensus enim eius est conditionatus, saltem aequiaventer, aut certè possibilis; & perinde est ea tota; atque hæc, coruus, si est supernaturaliter albus, est animal; aut perinde, atque ista, coruus potens supernaturaliter esse albus est animal. Nec mirum, quando etiam prædicatum principale eodem modo dicitur de subiecto, & non tam adlitteratur, quod corruus ille absolute existat animal, quam, quod sub conditione, etiæ vllatenus existit in rerum natura, vel certè, quod possit esse animal

40 Septimum argumentum: idcirco propositiones in superiori obiectæ argumento sunt falso, quia sunt de subiecto non supponente, sed etiam talis est hæc, homo albus est homo, si forte non existat, ut fieri potest, vllus homo albus in rerum natura, ergo, &c. Nego minorem: haud enim supponitur in hæc propositione vi copulae principalis, atque respectus ad prædicatum potissimum, quod existat homo albus: supponitur autem vi præcipua copulae in propositionibus superioris argumenti, quod *Æthiops* albus, coruus itidem albus, cygnus niger absolute existant: hæc igitur erunt de subiecto non supponente, id est non se habente quemadmodum supponitur vi copulae principalis, secus vero ea, de qua est præsens controversia. Quocirca non placet, quod innuit Rubius libr. 1. periherm. cap. 2. quæst. 5. perinde esse propositionem aliquam esse de subiecto non supponente, atque eam esse de subiecto non existente in rerum natura: hoc enim haud verum est, nisi quando copula præcipua talem existentiam exigit, ac supponit in subiecto, ad hoc ut tota propositione sit vera. Nec forte aliud vult hic author, & alij plures, qui eodem loquuntur modo.

41 Postremum argumentum aduersariorum: concretum per accidens, quale est homo albus, haud potest definiri, haud habet essentiam proprie: nequit igitur de illo homo, aut albus essentialiter prædicari: quâ ergo hæc prædicatio *homo albus est homo*, aut hæc, *homo albus est homo*, dicitur à nobis essentialis, seu necessaria? Respondeo lib. 9. tract. 2. c. 3. latè ostensum iri aduersus quodam Thomistam, & non paucos Scotistas, concretum per accidens essentia præditum esse, & definitionis non incapax. Deinde contrarium disputandi gratia largior, quid inde? sanè partes totius per accidens, cum sint entia per se, definitionis erunt capaces, & essentia prædictæ: earum ergo beneficio totum habebit, si non vnam duntaxat essentiam, ac definitionem, at certè plures: hoc autem sufficiet, ut aliquid de eo per prædicationem essentiali dicatur. Rursum prædicatio, de qua est quæstio, non sit essentialis definiens subiecti definibilis, & essentia capacis; at cur non sit necessaria, propter inseparabilitatem subiecti à predicato, & necessitatem veluti fatalem, qua illud respicit, & includit?

C A P V T I V .

Diuisio propositionis in finitam, & infinitam, atque priuatiuam.

42 DE quibus Aristoteles lib. 2. de interp. cap. 1. & Boetius, Albertus, B. Thom. Alexand. Niphus, & alij interpretes: Eorum ego doctrinam, quæ fuerint magis senticosa, prætermis, in claritatem, ac breuitatem redigam, Propositio finita est, quæ

termino aliquo finito constat: infinita, quæ infinito: priuatiua, quæ priuatiuo. Terminus autem finitus est, qui absoluatur à particula negatiua, non, aliave simili, ut homo, aut sapiens: Infinitus est, qui eiusmodi particula negatiua sibi proposita gaudet, veluti non homo, aut non sapiens. Ratio vtriusque vocabuli est, quia cum homo, v.g. seorsim sumptus definitam ac finitam significationem habeat, adiectione illa fertur latissimè extra suam speciem, & dempto ipso homine cæteris omnibus conuenit, ac de iis prædicatur: ecquid enim præter hominem est, quod non sit non homo. Aristoteles autem priorem terminum nomen, & posteriorem nomen nominatum appellandum cenlet. Terminus priuatiuus est, vbi particula inficialis haud separatur ab eo, quod afficit, sed potius in idem cum eo nomen coalescit, veluti insiens, aut humanus.

43 Huiusmodi autem terminus postremo loco explicatus differt ab infinito, quod hic habeat infinitam amplitudinem, & extensionem ad omne aliud, præter id, cui adiacet particula infinitans: nam omne quod non est simpliciter ens, v.g. est simpliciter non ens: & omne quod non est homo, est non homo. Cæterum hæc infinita amplitudo, & extensio non congruit termino priuatiuo, haud enim omne, quod non est humanitate præditum, est inhumanum, & crudelis, cum lapis v.g. non sit sapiens, nec tamen insiens; idemque, nec sit humanus, nec tamen propterea inhumanus: cuius ratio est, quoniam insipientia, & inhumanitas important parentiam sapientiae, & humanitatis in subiecto capaci: at hæc capacitas lapidi deest. Dissidet etiam terminus priuatiuus à finito strictissimè iompro, quod hic sumatur pro sola re positiva, secus verò ille: cæterum, si usurpet terminus finitus propriè quidem, etiæ non quantum iamiam, videlicet prope est è regione nominis infiniti, & ab hoc distinctus, ita sanè terminus priuatiuus erit species quedam illius, cum ne hic sit infinitus. Proinde diuisio propositionis in infinitam, finitam & priuatiuam bene habet, si propositione finita sumatur strictissimè, ad instar termini finiti, à quo denominatur: cæterum, si strictè quidem, sed paulo minus, quam upræ, sumatur, ea diuisio est accipienda velut pingui minerua à dialecticis tradita, atque, ut exacta sit, ita resurgenda: propositione alia est finita alia infinita: Rursum finita, alia est positiva, alia priuatiua.

His constitutis id supereft explicandum, quoniam modo prædictæ propositiones se mutuo inferant. Inprimis ergo propositione affirmans infinita, & affirmans priuatiua inferunt negantem finitam, veluti, *homo est non sapiens*, ergo *homo non est sapiens*item, *homo est insiens*, ergo *non est sapiens*. E contrario etiam finita negans recte inferunt affirmantem infinitam, veluti, *homo non est sapiens*, ergo *homo non est sapiens*; secus tamen affirmantem priuatiuam: haud enim valet ratione formæ; *homo non est sapiens*, ergo *est insiens*; cum lapis non sit sapiens, non tamen sit insiens. Propterea, affirmans finita rectè inferunt negantem, cum infinitam, cum priuatiuam: valet enim, *homo est sapiens*, ergo *homo non est non sapiens*, & ergo *homo non est insiens*: E diuerso etiâ infinita negâs optimè inferunt affirmantem finitam, vi *homo non est non sapiens*, ergo *sapiens*; quam tamen neutiquam inferunt priuatiua negans; haud enim sequitur ratione formæ, *homo non est insiens*, ergo *sapiens*, cum lapis non sit insiens, nec propterea sapiens. Non solum autem priuatiua & infinita comparari possunt cum finitis, sed etiam inter se: quamobrem à priuatiua affirmante ad infinitam itidem affirmantem bona est

est consequentia, ut, *homo est insipiens, ergo est non sapiens*; non tamen retrosum, *homo est non sapiens, ergo insipiens*: non, inquam, ratione formæ, ut cernere datut in lapide, qui est non sapiens, haud tamen insipiens. Deinde à priuatiua negante ad infinitam negantem non bene arguitur: nam ratione solius materiae sequitur, *homo non est insipiens, ergo non est non sapiens*, secus verò ratione formæ, ut constat exemplo superiori lapidis, qui non est insipiens, quin verum sit, quod non sit non sapiens, siue positive sapiens: hæc enim duo recurrunt. At è conuerso ab infinita negante bona est illatio ad priuatiua negantem; idque vbiuis, & attenta formæ, veluti homo non est non sapiens: ergo homo non est insipiens: nusquam enim simile antecedens verum reperias, quin, & consequens,

45 Duo autem hic animaduerto: prius est, regulas prædictas, de Aristotelis sententia valere, non solum quando propositiones sint de subiecto indefinito, sed etiam, quando de subiecto quod sit affectum, ac definitum signo quodam vniuersali, aut particulari: dummodo tamen propositiones affirmatiuas afficiat signum vniuersale, & negatiuas particulare; non autem è conuerso: valet enim, *omnis homo est non sapiens, ergo aliquis homo non est sapiens*: cæterum non valet, *aliquis homo est non sapiens*: ergo nullus homo est sapiens: Rursus valet, *omnis homo est sapiens, ergo aliquis homo non est sapiens*: non autem valet; *aliquis homo est sapiens, ergo nullus homo est non sapiens*: Per ceteras propositiones eunti constabit idem. Posterius animaduersione dignum est, regulas superiores traditas esse pro enunciationibus infinitis ratione solius prædicati, quæ potior earum pars est, atque subiecto dignitate antestat.

46 Quod si sermo sit de propositionibus de subiecto infinito, ab eoque solo infinitatem suam mutuantibus, eæ nullam habent consecutionis legem, ad propositiones de subiecto finito, & prædictato, seu finito, seu infinito: haud enim valet, *non homo est sapiens, ergo homo est sapiens*, aut, *ergo homo est non sapiens*: haud etiam, *homo est sapiens*, aut, *homo est non sapiens*, *ergo non homo est sapiens*, cum fieri possit, ut prius antecedens sit verum in Angelo sapientia prædicto, & vnum, vel alterum consequens falsum in nobis, aut sapientia præditis, aut ea destitutis; & è conuerso alterum antecedens è duobus verum in nobis, & falso in Angelo de potentia Dei vel ordinaria, vel absoluta, & extraordinaria: Ratio huius est, quoniam subiectum debet esse idem in propositionibus inferentibus se se, nisi illatio fiat per conuersionem: at est aliud, & aliud in propositionibus illis, quas dictum est non habere inuicem villam consequentio- nis legem: nihilominus eas non inficior esse posse simul veras: id tamen omnino per accidentem, nec semper euenit.

47 Porto autem hæc doctrina vera est, siue subiectum infinitum afficiatur signo vniuersali, aut particulari, siue non. Ne autem hinc villa existat hallucinandi occasio, neve aliquando putetur subiectum esse infinitum, quin tale vera sit, nota ex Aristotele, cum subiectum est vniuersale, aut particularē, non verò indefinitum siue indifferens, oportere, ut infinitetur, negationem præmitti ad terminum ipsum, qui subiicitur, non verò ad signum, siue syncategorema. Nam si dicas, *non omnis homo est sapiens*, nullam infinitatem subit, *homo*, sed propositio æquivalens huic, *aliquis homo est sapiens*, adeoque est de subiecto finito, debet ergo sic infinitari, *omnis non homo est sapiens*. Pari ratione, *aliquis homo*, sic infinitatur, *aliquis non homo est sapiens*, secus vero talem in modum, non ali-

quis homo est sapiens, cum propositio ista æquivalens huic, nullus homo est sapiens, adeoque sit de subiecto finito.

Consequentiae omnes hucusque explicatae faciles sunt, atque perspicue, duabus exceptis, altera illarum est ea, quam statuimus optimam esse à propositione negatiua de prædictato finito, ad affirmatiuam de prædictato infinito. Negant enim, eam esse formalem, & vbiuis irrefragabilem B. Thomas lib. 2. de interpret. lect. 2. his verbis, *sicut simplex negativa sequitur ad infinitam affirmatiuam quæ est in minus, & non conuertitur, ita etiam negativa simplex sequitur ad priuatiua affirmatiuam, quæ est in minus, & non conuertitur*. Idem sentit Rubius eodem lib. 2. de interpret. cap. 1. in expositione textus in hæc verba. *Quod verò affirmans infinita inferat negantem simpli- cem, à qua non inferatur, patet, nam tenet consecutio, est non iustus homo: ergo non est iustus homo: non tamen ordine inuerso, non est iustus homo; ergo est non iustus homo, cum latius patens significatum negantis de multis dicatur, videlicet de his, qui non sunt homines, de quibus non dicitur affirmans infinita*. Consentit etiam Hurtado disp. 2. sum. sect. 5. §. 24. his verbis, *non ens, quoniam non sit homo, non tamen est non homo, quia esse non hominem dicit esse aliquid, quod non sit homo, ac vero non ens non est aliquid sumendo est, & aliquid propriè*. Accedunt Albertus, Porphyrius, Boëtius, Sotus, & alij. In primis quia Petro v.g. non existente, hæc propositio est vera, Petrus non est albus, & tamen hæc non est tum vera, Petrus est non albus, nec infertur bene ex priori; siquidem in ea affirmatur prædicatum contingens de subiecto, ad cuius veritatem opus, ut subiectum existat; alias hæc poterit esse vera, Petrus est albus, quantumuis non existente Petro. Secundò, quoniam hæc propositio est vera, homo necessario non est currens; & tamen hæc est falsa, homo necessario est non currens, propterea, quod homo sit indifferens ad utrumlibet, nimurum ad currendum, & non currendum. Tertiò, quia non valet hæc consecutio, aliquis homo non est sapiens, ergo omnis homo est non sapiens: ergo, &c. Quartò, ex Aristotele i. prior. cap. postremo: hæc ilatio est nulla, Socrates non est lignum album: ergo est lignum non album, cum tamen sit à propositione negatiua de prædictato finito, ad affirmatiuam de prædictato infinito.

Probabilius tamen est, quod assertuimus cum Collegio Conimbr. l. 2. de interpret. cap. 1. de enunt. infinita quæst. vñica art. 2. ac plerique aliis dialecticis. Ratio autem eius est, quoniam inter terminos contradictorios haud est reperire medium, sed oportet, altero negatō, alterum affirmari: vbi ergo de homine, v.g. aut Petro negetur esse album, sequitur, de illo verè prædicari posse, quod sit non albus, adeoque consecutio à nobis statuta est legitima. Ad primum dicendum est, de Petro quantumlibet non existente verè prædicari, quod sit non albus; solum enim prædicatum contingens, quando est positivum, exposcit existentiam subiecti, secus vero, cum negatiuam, ac tale, quod nullam existentiam veram secum importat; idque exemplum obiectum dumtaxat conuincit: ita censent cum Caietano i. part. quæst. 14 art. 1. 3. & Conimbricensibus loco nuper memorato, communiter cæteri Doctores. Et quidem per se patet, nam ha sunt vera. Hiracocerius est non existens, chimera est non ens rationis, seu non ens est non ens: ens rationis, siue non ens est non homo; ut plerisque etiam aduersariis & in confessio: præsertim vero id fateretur Rubius lib. illo 1. de interpret. cap. 2. & B. Thomas ibidem lect. 5. refertque Boëtium, & Ammonium;

ecce eius verba; non homo potest dici indifferenter, & de eo, quod non est in rerum natura, ut si dicamus chimera est non homo. & de eo, quod est in rerum natura, sicut dicitur equus est non homo; si autem imponeatur à priuatione (scilicet non homo) requireret subiectum ad modum existens; sed quia imponitur à negatione, potest dici de ente, & de non ente, ut Boetius, & Ammonius dicunt. Qui autem aduersariorum cum Huriado superius citato id negant, facile possunt refelli: nam hæc prædicatio non ens est non ens, est identica ergo vera; vnde etiam sit cæteras à nobis obiectas esse veras, præcipuè vero eam, non ens est non homo; sicut enim de quoquaque dicitur quod non sit ens, affirmatur eo ipso; quod non sit homo, ita & de quoquaque dicitur vere, quod sit non ens affirmari poterit non minus vere, quod sit non homo, ut est luce clarus. Ad secundum respondeo, consecutionem illam veram semper esse inter propositiones absolutas ab omni modo copulam, aut extrema afficiente; translatam verò ad alias, pro quibus non est à philosopho statuta, neutiquam esse formalem, aut legitimam. Qua ratione non solum non valet illatio in argumento obiecta, sed ne hæc etiam, homo prout homo non est albus: ergo homo prout homo est non albus, neque etiam hæc; voluntas pro priori naturæ non amat: ergo voluntas pro priori naturæ est non amans: non prior, quia homo albedinem essentialiter non includit, nec tamen reicit velut essentia sua repugnantem: non posterior, quia voluntas pro priori signo libertatis sua in actu primo, nec est amans, nec est non amans, sed indifferens ad vtrumlibet, ac veluti in æquilibrio. Ad tertium dicendum, eo tantum concludi, quod sit seruanda ratio quantitatis, superius à nobis prescripta in secunda animaduersione; ea autem seruata, regulam nostram esse veram. Ad quartum dicendum est, ut consecutio illa à nobis tradita nusquam sit falla, debere totum prædicatum infinitari: quia vero ab Aristotele est improbata, eam esse, in qua pars vna prædicati, non vero totum illud, videlicet album non lignum infinitatem à particula, non, sibi præstata attingit. Quia de causa hæc illatio est nulla, Petrus non est videns equum, ergo est videns non equum, fieri namque potest, ut nihil videat, adeoque antecedens sit verum, & consequens falsum.

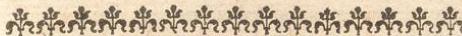
51 Altera illatio ab omnibus admissa difficultatem tamen facilius aliquam, ea est, quam diximus, valere, à propositione affirmativa de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito. Obiecties enim, ea consecutio, si forte est legitima, & formalis, fieri poterit, ut duas contradictiones, sint simul vera; hæc namque est vera, Petrus est iustus, & similiter hæc, Petrus est non iustus, si nimis ambæ referantur ad mensuram aeternitatis que cohibet omnes differentias temporis, adeoque illam, in qua Petrus est iustus, & illam, in qua est non iustus: earum ergo posterior si infert hanc, Petrus non est iustus, erit ista præculdubio vera simul cum affirmativa finita sibi contradictione, & ex diametro opposita. Obiecties secundum, non sequitur; fluuii sunt non pisces, videlicet lapides, ergo in fluuii non sunt pisces, cum tamen argumentum sit à propositione affirmativa de prædicato infinito ad negatiuam definito. Obiecties tertio, non valet hæc illatio; aliquis homo est non sapiens, ergo omnis homo non est sapiens, sive nullus est sapiens. Denique quartum obiectio; non valet huiusmodi illatio; Petrus potest non saluari, ergo Petrus non potest saluari; prius enim est verum, & posteriorius falsum.

Cæterum non est minus evidens huius, quam su-

perioris illationis nuper probata vis: siquidem termini contradictioni nequeunt simul affirmari, de subiecto eodem: vbi ergo de Petro v.g. quod sit non iustus affirmetur, haud poterit simul de eo dici, quod sit iustus: necepsum ergo est, ut eo ipso possit de illo negari iustitia, hunc in modum, Petrus non est iustus: quod enim nequit affirmari de aliquo, id de eo potest, ac debet negari. Ad primum respondeo, mensuram aeternitatis diuersa tempora successiva completentem haud esse aptam ad propositiones contradictiones, & has potius respectu eiusdem temporis successivi, & non diuersorum esse debere: quis enim dicit illas sibi inuicem contradictiones, Petrus hodie est iustus, Petrus cras non erit iustus? Quocirca negari debet, propositiones illas, Petrus est iustus, Petrus non est iustus respectu aeternitatis, ac diuersorum temporum in eius ambitu, & comple- xu veluti latentium esse contradictiones, aut non posse esse simul veras; quod ergo iuxta nostram sententiam, &, quam defendimus illationem, rite sequantur ex his, Petrus est iustus, Petrus est non iustus, aqui, bonique consulendum est: Ad secundum respondeo, fortasse in propositionibus ibi obiectis, nec pisces esse prædicatum, nec etiam non pisces, earumque potius sensum in mente esse hunc, non pisces sunt in fluuii, pisces sunt in fluuii: quod, si ita est, altera non affirmabit prædicatum infinitum, ne calteria negabit idemmet sublata tamen infinitate, & recens potius opposita finitate, sed vixque erit de prædicato finito, atque adeò ad præsens institutum inutilis. Rursus, si prioris prædicatum sit, non pisces, ciuique totius sensus hic, aliquid existens in fluuii sunt non pisces, id est lapides, sive negatiua de prædicato finito ei respondens neutiquam erit ista, in fluuii non sunt pisces, sive, quod instar est, pisces non existunt in fluuii, sed, aliquid existens in fluuii non sunt pisces, hæc autem posterior est vera, ac proinde consequitur, quam tuemur, vbi- cunque fiat iuxta normam à nobis, ac cæteris diale- ticas præscriptam. Ad tertium respondeo, sicut pa- llo iuprà ad aliud tertio quoque loco positum contra priorem illationem, videlicet quantitatis vbi- rationem habendam esse, & nusquam argui bene à particuliari affirmativa ad vniuersalem negatiuam, vt nec à particuliari negatiuam ad vniuersalem affir- matiuam, sed potius è conuerso argumentandum esse: regulam autem nostram, hac subintellecta con- ditione, verissimam esse. Ad quartum respondeo, sicut ad aliud etiam quartum aduersus superiori illationem, propterea scilicet non sequi. Petrus po- test non saluari, Petrus non potest saluari, quoniam in priori non totum prædicatum infinitatur, cum tamen in posteriori negetur totum: infinitas autem, & negatio, vt sece inferant, pares esse debent.

Haec tenus de consecutionibus aliarum proposi- tionum ad alias, earum scilicet, quæ sunt in titulo capituli præfixæ. Quod autem attinet ad opposi- tionem illarum, & quænam possint, aut non possint esse simul vera: hoc habeo compertum, exploratumque, cum oppositio nequeat esse, nisi eodem prædicato de eodem subiecto affirmato, ac simul ne- gato, nullam idcirco inter propositiones finitas, & infinitas, aut etiam priuatius dari strictam opposi- tionem. Datur tamen inter eas aliqua virtualiter, & arguituè talis, si quando nimis ex eis infer- tur vera, & stricta: qua sola ratione hæ sunt con- traria, omnis homo est sapiens, omnis homo est non sapiens, quia inferunt has contrarias formales, ac rigorosas, omnis homo est sapiens, omnis homo non est sapiens, sive, quod in idem recidit, nullus est

est sapiens: & quia rursus haec non omnis homo est sapiens, non omnis homo est non sapiens, sunt subcontrariae, propter id, quod inferunt has subcontraria strictas, aliquis homo est sapiens, aliquis homo non est sapiens: sed de his satis infra tract. 4.

TRACTATVS III.

De materia, forma, quantitate, & qualitate veritatis compositæ, siue propositionis.

C A P V T I.

Materia, & forma propositionis.

MATERIAM propositionis quidam antiqui Summulistæ solum prædicatum, & subiectum nuncupant, ea ratione duci, quod sicut materia physica est indifferens ad hanc, & illam formam, ita subiectum, & prædicatum ad vniōnem diuīsiūam, seu compositum sint indifferētia v.g. Petrus & albus, ut afferas, Petrus est albus, vel potius Petrus non est albus: quare cum intellectus subiectum cum prædicato vnit affirmando, aut negando, tum ea quasi informare censetur. Hurtadus d.4. sum. s.2. §.4. existimat, prædicatum, & subiectum, atque vniōnem esse materiam propositionis, eod, quod tria illa sint obiectum, seu materia, circa quam iudicij. Arriaga d.2. sum. s.2. n. 9. censet solum connexionem, siue vniōnem obiectuum subiecti cum prædicato esse materiam propositionis forte, quia à varietate huius connexionis materia propositionis varia esse dicitur, & vel contingens, vel necessaria, aut impossibilis, ut nunc nunc patet.

2. Ipse solum subiectum materiam propositionis existimo. Namque, sicut corpus dicitur quantum, videlicet paruum, aut magnum à quantitate solius materie, non verò formæ: huc enim, eti parua molis sit, in dū nullius, sed potius indiuisibilis tota, non prohibet hominem v.g. dici, & esse portentosæ magnitudinis, & gigantis instar; contra vero, quis vocet apeculas magnas, propter ea quod

3. *Ingentes animos angusto in pectore versant.* vt ait Virgilii lib.4. Georgic. ita propositio dici debet quanta à quantitate solius materiae: At dicitur quanta à quantitate solius subiecti, id est vniuersitatis, aut particularis, indefinita, aut singularis, prout aliquam denominationem istarum quatuor habuerit eius subiectum, uti cap. sequenti constabit: subiectum igitur est materia propositionis. Deinde solum subiectum physicum est materia physica, seu corporeæ: ergo solum subiectum intentionale est materia intentionalis, siue enunciatiua.

4. Ad priscos summulistas dicendum est, formam etiam, & materiam physicam esse indifferentes, ut vniāntur, vel non vniāntur, cum possit hæc materia esse sine hac forma, cum alia videlicet, & è diverso hæc forma sine hac materia, cum alia scilicet, vel etiam sine villa, si sermo sit de anima rationali: Nihilominus non vtraque, sed altera tantum, quippe materia est subiectum physicum: quantumuis ergo subiectum, & prædicatum indifferētia sint,

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

vt vniāntur hoc, vel illo modo, imo, quod plus est, vt vniōnem omnem cum eius carentia commutent, tamen non alterutrum, sed solum subiectum, dicendum erit è conuerso materia propositionis. Ad Hurtadum dici debet, eius argumento hoc tantum concludi, subiectum, prædicatum, atque vniōnem utique obiectua, & realia esse materiam extrinsecam propositionis. Nobis autem sermo est de sola materia intrinsecā illius, quæ nimur sit eius essentialiter constitutiva.

5. Ad Arriagam dicendum est, in primis pro varietate vniōnis subiectum physicum variari: est enim corpus subiectum inhaesione respectu anima belluina, propter inhaesiam cum ea vniōnem, & causalitatem eius materialem; rursus erit subiectum solius informationis respectu eiusdem, si more animi rationalis creetur diuinitus, ac tantum informatiū vniātur corpori, sine villa ab eo dependentia causæ materialis propria, sicut non repugnare existimat, tum Arriaga, tum etiam cum eo plures alij: exinde autem quis inferat, vniōnem physicam subiecti rationem ortiri: item secundò, subiectum dicitur physicum, aut logicum, vel iuxta aliorum phrasim, eamque non minus receptam, metaphysicum, prout vniō fuerit physica, aut metaphysica, aut logica, siue solius rationis: quo paclio animal v.g. est subiectum physicum candoris, & metaphysicum rationalitatis, esto in se idem sit, & sola vniō, ac forma diuerēt: quare sicut eadem materia diuersam rationem subiecti subit, pro sola diuersitate vniōnis physicae, aut metaphysicae, quarum neutra subiectum est, nisi ad summum in obliquo, & connotative; ita eadem materia propositionis dicitur contingens, si vniō, seu connexio prædicati cum subiecto contingens sit, vt in hac, homo currit, & necessaria, si ea connexio necessaria sit; vt homo est animal, & remota, seu impossibilis, si vniō, aut connexio impossibilis sit, & non tam connexio extremorum, quam eorum remoto; vt homo est lapis. Proinde materia propositionis eam triplicem denominationem, non absolutam, sed respectiū, & in ordine ad prædicatum suscipit.

6. Formam propositionis Hurtadus supra laudatus consequentei totum iudicium appellat, eo, quod obiectum, seu materiam, circa quam extrinsecè denominet, & quasi informet; Ceterum non magis propriè, quam à Platone anima, seu forma humana totus homo appellatur. Arriaga significans vniōnem obiectuum esse materiam propositionis deberet cōsequenter assignare, pro eius forma, extrema, videlicet subiectum, & prædicatum, quæ tamen ambo simul sumpta adeo procul arbitror esse à ratione formæ, vt nulla egeat probatione eorum à forma propositionis distinctione: tam est me iudice certa, ac manifesta: Quare tam ipse, quam fermè ceteri Dialectici, præsertim verò Conimbricenses in c.4. de orat. quæst. 4. art. 5. § multò aliter: ac Baltasar Tellez part. 1. sum. philosoph. disp. 12. sect. 2. n. 2. vniōnem formalem, seu copulam per verbum, est, expressam propositionis formam censem: sed im- merito, quia vniō humana ex g. eius forma non est; ergo similiter vniō enunciatiua non est enunciatio- nis forma. Quapropter solum prædicatum est forma enunciationis, eo, quod, instar formæ physicæ cum subiecto comparata physico, subiectum enunciationis afficiat, ac denominet. Porro vtraque no- stræ doctrinæ pars, videlicet quod subiectum sit materia propositionis, & quod forma illius prædicatum, est perspicue sententia Sotii qu. 5. prædicab. vt breuitatis causa prætermittam alios non paucos.

M CAPVT

C A P V T II.

Quantitas, & qualitas propositionis.

7 **Q**uantitas propositionis est, quæ eam ad plura porrigit obiecta, vel ad paucia restringit; sicut quantitas molis est, quæ corpus ad plura, vel pauciora loci spatia extendit. Quodtruplex est: vniuersalis, quando subiectum signo vniuersali afficitur ut omnis homo currit; aut particulari, cū signo particulari, ut aliquis homo currit; vel indefinita, cū terminus communis manet omnis expers signi; ut homo currit; vel singularis, cum subiectum singulare est, ut Petrus currit. Quantitas propositionis pendet à subiecto, atque ab eo est defumenda, sicut quantitas molis à materia, quippe à cuius magnitudine, aut paruitate corpus substantiale completum dicitur magnum, aut parvum, sive forma magna, sive parva, immo partium omnium expers, sit, ut cernere est in homine valde procerus, vel etiam in elephante, si forte animalium perfectorum animæ sunt indiuisibiles, ac planè nullius molis, ut arbitrantur communiter Thomistæ, & præter eos alij nonnulli. Quapropter hæc propositio, omnis persona diuina est Deus, est vniuersalis absolute loquendo ratione subiecti, non singularis ratione prædicati. Rursus hæc, Petrus est homo, est singularis absolute fando, munere subiecti singularis, non vniuersalis beneficio prædicati vniuersalis.

8 Porrò autem doctrina tradita est intelligenda de solis casibus rectis: obliqui namque, quamvis se teneant ex parte subiecti, haud propter ea denominant propositionem quantam: Vnde hæc propositio Pauli 1. ad Timotheum 3. *omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, est vniuersalis, merito recti, non singularis, causa obliqui, nimurum Dei: & è contrario hæc eiusdem Pauli 2. ad Corinthios 1. *Deustotius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, est singularis recti ergo dicenda, non autem vniuersalis, propter vniuersalitatem obliqui.**

Idem de terminis connotatiis dici potest, ac debet: quare propositio ista, hic homo mucius est Philosphus, proculdubio singularis est, quamvis nota singularitatis non afficiat immediate terminum connotatiuum, neque hanc mucicen potius, quam illum indigitet; aliis exemplis supersedeo, quia res facilis.

9 Quantitas indefinita in materia contingentia aequialet particulari; at in materia necessaria aequipollit vniuersali, iuxta dialecticos omnes: quamobrem hæc propositio, homo currit, recidit in hanc, aliquis homo currit, & hæc, homo est animal: in istam, omnis homo est animal: quantumvis enim priores inuicem comparatae sint formaliter diuersæ, necon etiam posteriores, ut vel diuersitas quantitatis indicat; ceterum quantum ad veritatem vtrarumvis vnius, tantundem requiritur ad veritatem alterius, & è conuerso, ac proinde merito statuitur earum distinctio cum aequivalencia, & virtuali identitate coniuncta. Quod si materia sit impossibilis, & in ea quantitas indefinita, veluti homo est lapis, cuinam aequialet, vniuersali nimurum, aut particulari, quantum arbitror est ex circumstantiis coniiciendum. Quantitas propositionis est ab ea realiter indistincta, eique physicè essentialis; habet enim originem à syncatagoremate, *omnis v. g. aliquis, aut hic, vel certè à subiecto secundum se, & ab*

omni eiusmodi particula absolute sumpto; at syncatagorema cuiuscunq; modi est pars subiecti, adeoq; totius propositionis, sive internæ, sive externæ: idèque à fortiori dicendū est de termino, qui subiicitur leorsim ab illo, & per se solum: proinde quantitas propositionis erit etiam pars illius constitutiva, eique essentialis re ipsa. Sed enim, quia concipitur, & explicatur à nobis per analogiam, & proportionem cum quantitate in actu secundo, & extensione locali à corpore, quod extendit multum, partum, proculdubio distincta, ac separabili; ea certe causa est, cur censeatur ratione nostra distingui ab essentiali propositionis, eaque posterior.

10 Quod attinet ad qualitatem propositionis, Combricenses in cap. 4. de oratione q. 3. art. 2. §. *ratemis propositio*, Auersa tract. 3. institut. cap. 3. & alij, docent veritatem & falsitatem esse qualitatem accidentalem propositionis, affirmationem verò, & negationem, qualitatem essentiali. Ceterum hic loquendi modus mihi displaceat, quippe qui terminos repugnantes coniungit, & perinde est, ac, si dicas, *spiritus corporis*: haud enim minus pugnant qualitas, & essentia, quam spiritus, & corpus. Instabis: differentia in quale quid prædicatur omnium consensu: ergo non est absurdum, aliquid esse qualitatem quidditatiuam, sive essentiali; quidditas namque, & essentia, ac proinde earum concreta, sive adiectua in idem recidunt. Respondeo: prædicari in quale quid est essentiali per modum accidentis prædicari, quod non magis est absurdum, quam spiritum instar corporis, & per eius species, & imagines concipi: at esse quale quid sive qualitatem quidditatiuam est esse simul qualitatem, & essentiam, quod est eiusdem repugnante, cuius est spiritum, & corpus per identitatem cohærente, & vnum esse.

11 Neoterici quidam nulla distinctione facta censem, affirmationem, & negationem esse qualitatem propositionis, hoc potissimum argumento permoti: propositio in communi præscindit ab affirmatiua, & negatiua, & ad utramlibet est indifferens: prior igitur est propositio ratione nostra, quam affirmatio, & negatio, & hæc ratione posterior; igitur hæc in conceptu secundario, & qualitate adeo consistit. Contrà tamen primò; quoniam animal est indifferens ad rationale, & irrationalē, atque utrolibet in subiuncti consequentia prius; valet enim, est rationale, ergo animal, est irrationalē, ergo animal; neutrum tamen valet retrosum, aut è conuerso: nihilominus, nec rationale, nec irrationalē est qualitas animalis, sed differentia essentialis: quemadmodum enim anima est forma substantialis materiae, quam afficit, & non solius compositi, quod substantialiter constituit, ut fatentur omnes, ita forma logica, qualis est differentia, est differentia essentialis animalis v. g. quæ materia logica, seu metaphysica est, non solius hominis, quem essentialiter constituit. Rursus secundò, quoniam affirmatio, aut negatio cuiusvis propositionis in particuli differentia essentialis erit: prima namque diuisio propositionis est in affirmatiua, & negatiua; quæ autem subsequntur eius species, earum, per quas primò diuiditur, alterutram includit: ast hoc sufficit, ut affirmatio, & negatio dicatur absolute propositionis differentia essentialis, sicut rationale, & irrationalē dici consuevit quidditatiua differentia animalis, quoniam hoc, et si abstrahatur ab utroque, & neutrum intimè includat, hoc inquam, in communi, ceterum in particulari sumptum, & propter homo, vel equus, aut aliud quodvis, semper alterutrum

utrum

utrum inuoluit. Denique tertid, quia sequitur nullas esse differentias essentialias propositionis, vñpote quæ ex æquo abstracta est, atque præcisa, non tantum ab affirmatione, & negatione, sed etiam à veritate, & falsitate, & quibuluis aliis. Concedunt ad uerbiariorum aliqui sequelam: sed immeritò; nam omnis qualitas, ac differentia accidentalis consequitur aliquam differentiam essentialiam, cui sit determinatè, seu vagè debita, quemadmodum omne accidentis physicum aliqua forma, siue actu physico est posterius. Alij negant eam sequelam, & aiunt, veritatem, & falsitatem esse differentias essentialias propositionis; quos tamen admodum falli, iamiam constabat, inter declarandum nostram sententiam.

12 Quæ quidem duas continent partes: altera est veritatem, & falsitatem esse qualitatem propositionis; altera affirmationem, & negationem talem haud esse, sed utramque potius differentiam essentialiam. Prior earum est, non nostra modò, sed plerorumque Doctorum; præsertim vero tuerunt illam Hurtadus in log. disp. 8. sect. 3. Arriaga disp. 2. sum. sect. 2. Balthasar Lelze disp. 12. log. sect. 2. num. 3. Rubinus in log. lib. 1. perihermenias cap. 4. q. 3. & apud eum Alexander, Ammonius, & Niphus. Ea etiam est Platonis cuius hæc sunt in Sophista verba: *diximus qualem quandam esse orationem quamlibet operare: unam veram, alteram falsam: vera oratio ea qua sunt, ut sunt, de se prædicari, falsa autem alia, quam, quæ sunt.* Suadetur autem hunc in modum: veritas, & falsitas est proprietas, ac differentia accidentalis propositionis, at aliter ei nequit accidere, quam velut qualitas; eius ergo est qualitas: Minor est omnium authorum, quos viderim, estque sponte sua evidens: haud enim veritas, ac falsitas accidunt propositioni, velut eius quantitas, huius namque manus est porrigit illam ad plura, vel pauciora obiecta, earum vero, postquam est vi representationis sua pro priori naturæ commissa pluribus, vel paucioribus obiectis, illam eis conformatem, vel disformem reddere.

13 Nec etiam veritas, & falsitas accidentunt propositioni, velut relatio mera, tum, quia in Deo est prima, & perfectissima veritas, quatenus ipse se cognoscit, ac de essentia sua iudicat aliquid, eius autem cognitione ad illum non refertur prædicamenta, defectu nimirum distinctionis realis à seipso, qua tamen extrema huius prædicamenti nunquam non separat, nunquam non facit vero quodam interstitio differre: tum, quia iuxta non paucos relatio prædicamentalis postulat existentiam, non solius fundamenti, sed etiam termini, veritas autem, eti existentiam actus expolcat, haud tamen obiecti: nam res nullatenus existens vere potest, ac solet cognosci: tum quia, si veritas, & falsitas pertinent ad aliquod genus relationis prædicamentalis, maximè similitudinis, aut dissimilitudinis, & qualitatis, aut inæqualitatis: sed reduci nequeunt ad has, quamvis enim sint conformitas, & disformitas actus cum obiecto, quæ fuit multis hallucinandi occasio, non propterea sunt, nisi analogicè tantum, & improprie similitudo, ac dissimilitudo, aut æqualitas, & inæqualitas: quocirca cognitione Dei in perfectissimis creaturis est perfectissimè conformis, quibus tamen, nisi imperfectè, & parum similis non est, absolute & propriè loquendo; contra vero cognitione creata falsa circa aliam ei est omnino disformis, cum tamen ei sit maximè dissimilis: par autem ratio æqualitatis, & inæqualitatis, eis si comparentur relationes conformitatis, & disformitatis, per quas solet explicari veritas, & falsitas: tum, quia, esto veritas,

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

& falsitas ad relationem prædicamentalem specent, quod suo loco probabilius esse ostendam, tametsi alio ex titulo, & longè diuerso ab eo, qui aliis communiter placet, estque iam obiter impugnatus: Cæterum alterutra earum erit relatio, prout præcisè refert actum ad obiectum, eique illum facit, aut consentaneum aut dissentaneum esse, non vero prout est bonitas quædam, aut malitia actus, saltem moraliter loquendo; ita enim erit potius qualitas propositionis, quando qualitas, est Aristotele teste, merito cuius res bene, vel male se habet, utique postquam est primario, & quidditatius constituta, alioquæ rationalitas, & irrationalitas, erunt, qualitas, & neutra, differentia essentialis, altera namque facit animal melius, & altera deterius altera hominem, altera belluam. Denique non possunt veritas, & falsitas accidere propositioni, velut eius actio, passio, duratio, vbitas, situs, aut habitus, quod est aded certum, & exploratum, ut nulla prorsus egeat probatione: ex nouem ergo generibus accidentium, sola restat qualitas, ad quam reduci possint, vbi semel accident propositioni, ut assumptum est in minori.

14 Quod autem ei accident, & alterutra sit eius proprietas quædam, non differentia essentialis, quæ erat major argumentum nostri, suadetur hoc pacto. Veritas est extrinseca propositioni, ac sita tum in ipsa repræsentante obiectum, tum in hoc se, quemadmodum repræsentatur, habente, ut lib. 10. ostendam: quod autem est extrinsecum rei, hoc ei nequit essentialis esse, haud ergo potest veritas, esse differentia essentialis propositionis, haud non accidentalis, adeoque qualitas. Par ratio est falsitatis, quippe, quæ etiam est extrinseca actui. Rursus, loco nuper citato constabit, quæ propositio est vera, eamdem mutato obiecto potuisse esse falsam, & non veram, & quæ falsa, est contrario veram, & nunquam faliam: accidens autem est, iuxta Porphyrium, & cæteros, quod subiecto suo potest adesse, & abesse: necessum ergo est, ut tam veritas, quam falsitas propositioni accident, & eius sint extra essentiam.

15 Dicit fortasse non nemo, veritatem, & falsitatem haud esse extrinsecas, haud contingentes omni propositioni, sed tantum aliquibus; hinc autem perperam inferri, eas esse proprietates, & accidentia propositionis absolute iunctæ, & nulla adhibita restrictione. Largior veritatem, quibusdam actibus intrinsecam omnino, & inseparabilem esse, nec ab obiecto emendicatam, & suspensam, videbile cognitioni diuinæ, & fortassis etiam nostræ, vbi sit, vel evidens vel fidei supernaturalis, paremque esse falsitatis conditionem, respectu quorundam actuum: at nego illationem à nobis factam malam esse, quin potius, eam arbitror certam, ac manifestam: etenim, quod est extrinsecum, & accidentiarum alicui rationi particulari, id nequit esse essentialis rationi communis, aliæ risibilitas v.g. quantumus proprietas hominis, poterit nihilominus esse differentia essentialis, animalis, eiusque non minus primariò, contractiva, quam rationalitas. Optimè ergo intulimus, ex eo, quod veritas, & falsitas contingenter, & extrinsece conueniant aliquibus propositionibus in particulari, neutiquam eas esse posse differentias essentialias, & primarias evuntationis in communis, & vniuersaliter, ac latissime fusæ. Rursus, non est nobis sermo de sola qualitate physica, & realiter distincta à subiecto, cui conuenit, sed etiam de qualitate logica, quæ nimirum ab essentia logica, seu conceptu primario

M. 2. distin

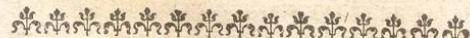
distinguitur, & in conceptu secundario sita est, siue is conceptus secundarius physice, ac realiter essentialis sit, siue non: at veritas, & falsitas est conceptus secundarius propositionis omnis, & cuiusvis; esto enim aliqua sit intrinsecè, ac necessaria vera, vel falsa, tamen prius ratione concipitur eam destinatè proponere aliquid, & affirmando, seu negando illud representare, quam veram, aut falsam esse: ideo namque est vera, & conformis obiecto, aut ei difformis, & falsa, quia est eius propositionis, seu representatio quædam, aliquid de eo affirmans, aut negans, & non è conuerso: sicut ideo Petrus v. g. est conformis, & similis Paulo, quia Petrus est homo quidam, non minus, quam Paulus, & ideo dissimilis equo, quia itidem homo, cum tamen eiusmodi non sit equus, at è contrario haud ideo à priori est homo, quia similis Paulo, aut dissimilis equo.

16 Altera nostræ sententia pars erat, affirmationem, & negationem neutriquam esse qualitates, aut proprietates accidentarias propositionis: eam autem partim insinuant, partim exprimunt omnes authores, quos suprà laudauimus pro priori, ac iam probata nostræ opinionis parte. Ex dictis autem potest haud ægre suaderi: nam affirmatio, ac negatio, si non sunt differentiæ essentiales propositionis, sed potius alterutra eaurum qualitas, aut ideo est, quod propositione in communi sint posteriores in subsistendi consequentia, eamque finant à se abstracti: atque hoc iam manet satis impugnatum superius; aut, quia alicui propositioni, vel omni extrinsecus, ac separabiliter conueniunt: atque hoc falsum est, vt quod maximè: siquidem representatio est essentialis, ac necessaria omnibus saltem propositionibus, quas nouimus, & experimur: vnde nil mirum, si eis intrinsecè, & inseparabiliter conuenit affirmare ac negare; eterque enim tendendi modus est representatio quædam: quod, si representatio est quædantenus extrinseca, & contingens nonnullis actibus, in alia saltem serie rerum (de qua sententia suo loco) ita quidem actus eius genij, quem nunc disputandi gratia permitto, proptè est physicum accidentem intellectui inherens, haud essentialiter ac necessariò representabit, haud alterutro modo affirmabit, aut negabit: ceterum quatenus est propositionis, & species quædam accidentis intentionalis, necessario, & essentialiter habebit representare, & aliquid, vel afferere, vel inficias ire: quia ergo fieri potest, vt affirmatio, & negatio propositioni accidentis, eamve proprie qualem denominant?

17 En alteram, & alteram nostræ sententia partem singulatim probatas: possunt autem amba vna, eademque opera confirmari hunc in modum: propositionis vera, eo ipso moraliter saltem loquendo melior est, quam falsa, & falsa eo ipso deterior est, quam vera; proinde haec sola reperiri potest in Deo, non illa: ceterum affirmatio negatione, aut è conuerso neutriquam est melior ex genere suo, neutriquam deterior: quare alterutra ex æquo locum habet in Deo: quando ergo qualitas Aristotele teste est, vi cuius res bene, vel male se habet, modo superius proposto, & explicato; certè specialis quædam est ratio, quapropter affirmatio, & negatio nequeant esse qualitates propositionis, tales autem esse queant, ac debeant veritas, & falsitas. Rursus, interroganti, quæ sit propositionis, responderi proprie debet, ac solet, affirmatiuam esse, aut negatiuam: qualis autem interroganti, potius esse veram, aut falsam, vt rectè animaduertit Hurtadus disp. 4. summ. sect. 2. §. 6. affirmatio ergo, & nega-

18 tio sunt differentiæ essentiales, & quidditatius propositionis; veritas autem, & falsitas, eius sola qualitates.

Quæ, quamvis ita sint, si sumatur propositio simpliciter, & absolutè, proptè haec tenus nostræ fuit subiecta disputationi, ceterum si usurpetur paulo latius, ac proptè est interpres quædam, vel menti ipsi interius, vel certè alteri exterius rem aliquam enuncians, atque quatenus habet analogiam, & proportionem quandam cum eo, qui alterius sensa, pandit, & interpretatur, ita quidem dici potest, è conuerso, veritatem, ac falsitatem eius esse differentias essentiales, & affirmationem, ac negationem meras qualitates accidentarias: interpretis enim potissimum munus est, illius, quem interpretatur, verum sensum reddere: an autem aliquis affirmet quidpiam, vel neget, hoc, vt sit bonus interpres, est omnino per accidens. Ita Conimbricenses, ac Tellez locis superius citatis.

TRACTATVS IV.

De oppositione, æquipollentia, & conuersione veritatis compo- sitæ, siue propositionis.

C A P V T I.

Quatenus alij oppositionem, tum in communi, tum in particulari definant.

Opposito in communi definitur à quibusdam neotericis, quorum meminit Colleg. Conimb. in cap. 7. de oppo. q. 1. art. 1. repugnantia duarum enunciationum vtrique termino participantium, aut in quantitate tantum, aut tantum in qualitate, aut in vtraque simul. Ceterum displicet hæc definitio, quia oppositionem explicat per eius species inferiores, eamque adeo non definit propriè, sed diuidit, eo certe vitio, quo laborat hæc animalis definitio; animal est viuens, rationale, vel irrationale, humanum, aut belluimum: ecquid enim est repugnantia duarum propositionum in sola quantitate, quam earum oppositio subalterna, qualis est inter has v. g. omnis homo currit, aliquis homo currit, quæ tantum in eo differunt, quod una sit vniuersalis, altera particularis, cum tamen amba possint esse simul vera, nec non simul falsæ, adeoque in qualitate omnino consentiant. Ecquid etiam est repugnantia duarum enunciationum, iuxta hos authores, in qualitate sola, quam earum oppositio, vel contraria, cuiusmodi est hæc omnis homo currit, vel subcontraria, cuiusmodi est hæc; aliquis homo currit, aliquis homo non currit: alterutra namque propositiones cum sint eiusdem quantitatis, & aliæ vniuersales amba, aliæ ex æquo particulares, in eo tamen differunt priores, quod nequeant esse simul vera, nec simul falsæ, & posteriores in eo, quod simul falsæ saltem esse neutriquam sustineant: proinde, tam hæc, quam illæ in qualitate plus, minus dissident. Ecquid denique est, iuxta eosdem, repugnantia duarum propositionum in quantitate, & qualitate simul, quam earum oppositio contradictoria, qualis est hæc, omnis homo currit, aliquis homo

homo non currit; quæ sunt diuersæ quantitatis, quoniam altera vniuersalis, altera particularis, nec non diuersa qualitatis, quia altera debet esse vera, altera falsa, fierique non potest, vt sint amba simul vera, aut simul falsæ.

Parum diffidet à priori oppositionis definitione hæc P. Hurtadi disp. 4. sum. 1. 6. est repugnantia diu-
rum propositionum, in veritate, aut falsitate; id est,
vt statim addit, qua duæ nequeant esse simul veræ,
aut, qua nequeant saltem esse simul falsæ: Cæterum
non placet, tum eadem de causa, qua displicuit iu-
prior, videlicet, quod à ratione communi ad eius
inferiora descendat: tum quia supponit falsum, vt
constabit inferioris, oppositionem subalternam haud
esse propriæ oppositionem, propositiones enim sub-
alternæ, cuiusmodi sunt, omnis homo currit, aliquis
homo currit, possunt esse simul vera, atque etiam
simul falsæ. Tertia' oppositionis definitio est Al-
berti tract. de opposit. c. 1. Conimb. loco nuper ci-
tato, & Arriagæ disp. 2. sum. 1. 4. & sic habet, diu-
rum enunciationum eodem subiecto, prædictaque
constantium repugnantia secundum affirmationem,
& negationem. Sed reiicitur, quoniam excludit op-
positionem subalternam, qua inter duas affirma-
tias, aut duas negatiwas interuenit.

Oppositiō contradic̄toria, quæ est prima, ac po-
tissima species oppositionis in communi, definitur,
ab Aristotele, repugnantia diuarum propositionum,
quarum alia est affirmativa, alia negativa, alia vni-
uersalis, alia non vniuersalis: cuius exemplum pos-
sum est paulo supra. Sed hæc definitio conuenit
aliis à definitio: nam hæc propositiones, v. g. omnis
homo currit: Petrus non currit, prout inuicem op-
ponuntur, eam totam participant, vt optimè dispu-
tat Hurtadus disp. illa 4. sect. 6. altera enim quo-
dammodo repugnat alteri, altera est affirmativa, al-
tera negativa, altera vniuersalis, altera non vniuer-
salis: attamen non sunt contradic̄toria: hæc nam-
que nequeunt vñquam esse simul veræ, aut simul
falsæ; vt omnibus est in confessio: illæ autem duæ
possunt esse simul falsæ, Paulo nimurum non curre-
nte, & Petro currente, vt intuenti constabit.

Conimbricenses nostri quæst. illa prima nuper
citata art. 1. § tuenda nihilominus, ita definiunt con-
tradictionem; est oppositio diuarum enunciationum,
quarum altera est vniuersalis, altera particularis.
Verum tota hæc definitio competit his, nulli Schol-
astici student, aliqui scholastici student: at contra-
dic̄toria non sunt, cum simul falsæ esse queant, vi-
delicet, si vñus duntaxat studeat: quemadmodum
enim hæc propositio, omnes scholastici student, est
falsa vno solo non studente, ita illa, nulli schola-
stici student, erit etiam falsa, studente vno solo.
Racio autem vtriusque est, quia sicut à subiecto
prioris propositionis descendit, non solum in plu-
rali numero, ita, & hi scholastici student', & illi
student, & cæteri; sed etiam in singulari numero
ita, & hic scholasticus studet, & ille studet, & qui
cumque alius; sic etiam à subiecto posterioris vñ-
que modo fit descendens, nimurum ita, nec hi schol-
astici student, nec illi student, nec alij; atque etiam
ita, nec hic scholasticus studet, nec ille studet, nec
alius: præsterrim cum negatio sit malignantis natu-
ra, adeoque nullitas se tenens ex parte subiecti vi-
deatur iuxta communem loquendi vñum negare,
non solum quorumvis, sed etiam cuiusvis studium.
At dices, cur sicut hæc propositio, omnes schola-
stici student, est falsa vno solo studente, hæc etiam,
aliqui student, non sit vera vno solo studente, con-
tra quam supponimus in argumendo. Verum respon-

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

sio est in promptu; minus enim requiritur ad falsi-
tatem, & plus ad veritatem: bonum enim ex int̄e-
gra causa, & malum ex quocumque defectu.

Præterea secundò, eadem definitio conuenit his,
omnes scholastici student, aliqui non student: & ta-
men non sunt contradic̄toria: possunt enim esse
falsa amba, vno videlicet non studente, & cæteris
incubentibus studio: quod enim priorum sit fal-
sa, constat ex nuper dictis; sufficit enim ad eius fal-
sitatem quod, vel vñus non studeat: quod etiam po-
sterior sit falsa, haud est minus exploratum, quæ est
enim negationis, quam inuoluit malignitas, ad-
struit, non modo, vel hunc non studere, vel illum
non studere, &c. sed, vel totam hanc collectionem
scholasticorum non studere, vel illam non studere
&c. hoc autem secundum est manifestè falsum, cum
duntaxat vñus solus, nulla vero collectio scholasti-
corum tota à studio cœset.

Respondent Conimbricenses cap. illo 7. q. 1. att.
3. ad 3. propositionem de subiecto in plurali haud
esse vñam, sed plures, quippe quæ semper est reso-
lubilis in plures, per particulam copulatiuam & ,
aut disiunctiuam vel aut per alias id genus inuicem
nexas: prouide nihil mirum, inquunt, eis neuti-
quam conuenire definitiōnem oppositionis contra-
dic̄toria, aut alterius: genus enim cuiusvis importat
in recto repugnantiam vñius propositionis cum alia:
at repugnantia harum propositionum, non est vñius
cum alia, sed plurium cum pluribus. Contra tamen;
hæc propositio, omnis homo currit, ex g. est reso-
lubilis in plures per particulam, & iunias inuicem
id est in has, & hic homo currit, & ille currit, &c.
& non tantum in hanc, & hic, & ille, & quiuis
alius currit: oppositum enim quamvis supponatur
ab aduersariis velut exploratum, tamen falsitatis, est
à nobis eniātum, cum de suppositione superioris esset
sermo: at hoc non obstante, eiusmodi propositio
est capax oppositionis: ergo, & illa de subiecto plu-
rali. Contra secundò: quod propositio aliqua, ea-
rum, quæ sunt à nobis in argumendo obiecta, & aut
alia de subiecto in plurali numero, sit resolubilis in
plures, quodammodo coherentes inuicem, hoc tan-
tum arguit, eam esse virtualiter, & æquivalenter
multiplicem: permittit ergo, eam esse formaliter
vñam, adeoque capacem oppositionis, quantum ad
huius genus, id est vñius propositionis cum alia re-
pugnantiam attinet. Contra tertio: propositio for-
maliter complexa, ex multis particulam & , aut, vel
aliām similem interiectis, nihilominus est capax
oppositionis contradic̄toria, & cuiusvis alterius, vt
constabit infra ad finem huius tractatus; quod ergo
propositio aliquid subiiciens in plurali numero sit
eius instar, eique æquipolleat, impedit non pot-
erit, quominus oppositionem cum alia subeat.

Tertio alij ex Petro Hispano lib. 1. cap. 11. con-
tradictionem definitiōnem: est oppositio diuarum pro-
positionum, secundum quantitatem, & qualitatem,
quarum altera est vniuersalis, altera particularis.
Verum in primis, quamvis hanc definitiōnem, pu-
tent Aristotelicam eiut auctores, neutiquam tamen
est eiusmodi, vt recte animaduertit Hurtadus disp. 4.
sum. sect. 6. §. 18. Deinde omnibus est obnoxia diffi-
cultatibus, quæ superioris sunt obiecta, contra duas
prioris contradictionis definitiōnes. Præterea tertio,
redundant in ea particula illæ, vniuersalis, & par-
ticularis, post eam, secundum quantitatatem. Denique
impugnatur, quoniam hæc propositiones exempli
gratia, Petrus non currit, sunt contradic̄toria, cum
nequeant esse simul veræ, aut simul falsæ: at eis non
conuenit, quando, nec vna est vniuersalis, nec alia

M 3 particu

particularis, sed singulares ambæ. Quo etiam argumento conuincitur esse diminuta, & falsa, non tantum hæc definitio contradictionis, sed etiam duæ anteriores.

7 Respondent Conimbricenses art. illo 3. §. *ultimo loco*, propositiones singulares, quarum altera affirmat, quod negat altera, contradictiones esse de lege; videlicet, quia solas contradictiones leges feruant, & quin reuera contradicunt inuicem, tamen contradicentes imitantur quoad repugnatiam in veritate, & falsitate. Contrà tamen, quia Aristoteles lib. 1. de interpret. absolutè appellat propositiones singulares nihilominus contradictiones, idque haud raro, ut ipsi, quibuscum lis est, habent in confesso; haud ergo sunt tantum imitamina quædam contradictionis, sive contradictionis de lege, & secundum quid. Contrà secundum, quoniam eadem ratione dicam, eas, quarum vna vniuersaliter affirmat, quod particulariter negat altera, v. g. omnis homo currit, aliquis homo non currit, esse contradictiones de lege tantum, singulares vero à nobis superioris obiectas, & quævis alias similes, rigorosæ, & propriæ contradictiones, ac tales, quæ contradictionis legem ceteris praescribant. Contrà tertium, quia eiusmodi propositionum singularium aliqua datur oppositio vera, & propria, ut certo certius est, & perpicuè conitat ex definitione oppositionis in communi, qualis eacumque sit, & sive communis aliorum authorum, sive propria eorum, qui nobis aduersantur in praesenti, ne quid dicam de nostra inferius tradenda: ac eiusmodi oppositio non est contraria, subcontraria, aut subalterna, ut est non minus certum, & exploratum, ergo contradictionis.

8 Propræa iidem Conimbricenses loco nuper citato definiunt aliter oppositionem contradictionem, nimirum ita: *est affirmatio, & negatio maxime opposita*. Verum, ut permittam contradictionem oppositionem esse maiorem contraria, & quacunque alia, quod tamen alij cum Arriaga negant, eo tamen nomine mihi displicet prædicta definitio, quod non explicet, in quo sita sit ea maior oppositio contradictionis propria: quapropter est obscura, eoque laborat vitio, quo hæc hominis v. g. *homo est animal omnium perfectissimum*: tale namque quamvis reuera sit homo, quia tamen non explicatur merito cuius, & quod propter rationalitatem, idcirco eiusmodi hominis definitio à nullo admittitur, aut iure potest.

9 Arriaga disp. 2. sum. sect. 4. n. 20. Contradictionem definit ita; est oppositio, vel duarum propositionum omnino singularium, vel duarum, quarum altera sit pure particularis, altera vniuersalis, sed in primis conuenit his, omnes scholastici student, aliqui non student, nec non his, nulli scholastici student, aliqui student: neutra tamen contradicunt inuicem. Deinde oppositionem hanc per disunctionem inferiorum definit, adeoque potius diuidit, quam definit: sequela est in apero: non repugnantia duarum singularium est vna species contradictionis, & repugnantia vniuersalitatis propositionis vniuersalis, cum altera pure particulari est alia contradictionis species, à priori longe diuersa. Rursus propterea non definit hæc auctor contradictionem, per veritatem, ac falsitatem, nec etiam in definitione oppositionis in communi vñam earum mentionem fieri permittit, quoniam sunt proprietates, & quædam accidentiaræ qualitates propositionis: ita siquidem disputat sect. illa 4. num. 19. ast hæc ratio nullius est momenti; tum, quia quantitas propositionis, eius nimirum singularitas, vniuersalitas, ac

pura particularitas, haud sunt de illius essentia logica, sed potius logica eius accidentia, sicut quantitas molis materiæ primæ iuxta non paucos, physici, ac realiter accidit: at per singularitatem amborum propositionum, & vniuersalitatem vnius, & particularitatem alterius definit oppositionem contradictionis: quidni ergo possit ea definiri per veritatem, ac falsitatem, quantumvis sint extra essentiam logicam propositionis: tum etiam, quia est veritas, ac falsitas sint proprietates propositionis: optimè tamen possunt esse essentia oppositionis, sive contradictionis, sive alterius, alia quidem, atque alia ratione: haud enim oppositio est formalissimè idem, quod propositio ipsa, sed potius est relatio incompossibilitatis eam subiecta; quamvis ergo propositio nequeat definiri, & quidditatè explicari per veritatem, ac falsitatem, propter rationem aduersariam; cur non tamen oppositio contradictionis?

10 Quod ad oppositionem contrariam, subcontrariam, & subalternam attinet, missis variis earum definitionibus, qua colligi solent ex iis, per quas est contradictione plurifariam explicata superius, & ex earum etiam impugnationibus, possunt assentiū confutari; communior contrarietas definitio est huiusmodi; repugnantia duarum propositionum, quarum vna est affirmativa, & alia negativa eiusdem de eodem, utraque tamen vniuersalis, ut omnis homo currit, nullus homo currit. Verum impugnatur primò, quoniam haec sunt contraria, omnis homo currit, Petrus non currit; nec non haec, omnes scholastici student, aliqui non student; atque etiam haec, nulli scholastici student, aliqui student: Nam, ut superius probatum, quævis hatum possunt esse simul falsæ; contra vero nequeunt esse simul vera, ut est luce clarissimè. Contrarietas autem omnis, & solidius est repugnantia in veritate, & non falsitate, ut omnibus est in confesso: atqui superior definitio neutriam conuenit prædictis propositionibus, ita enim sunt instituta, ut nec prima, nec secunda, nec tertia sint vniuersales ambæ. Secundum impugnatur eadem definitio, quoniam propositiones complexæ, etiam sint singulares, ambæ nihilominus sunt contrarietas capaces, ut tractatus huius decursu confabite: ea ergo hoc etiam ex titulo est diminuta. Quod autem responderi consuevit, propositiones, tum in hoc posteriori argumento, tum etiam in priori obiectas, esse contrarias tantum de lege, & ex imitatione, non autem propriæ, & strictæ, id iam manet superioris impugnatum in simili.

11 Communior oppositionis subcontraria definitio sic habet, est repugnantia duarum propositionum, quarum altera est affirmativa, & altera negativa eiusdem de eodem, sed particularis utraque, veluti aliquis homo currit, aliquis non currit. Quæ tamen non probatur, propterea, quod propositiones singulares ambæ, dummodo sint complexæ, subcontrarietas sint capaces, ut liquebit in tempore. Denique propositio subalterna definita solet, repugnantia duarum propositionum eodem termino participantium, id est eodem subiecto, & prædicto constantium, quarum vna est vniuersalis, & altera particularis, sed utraque affirmans, aut certè utraque negans, ex æquo, veluti omnis homo currit, aliquis homo currit, aut nullus homo currit, aliquis homo non currit. Verum enim iudicatur hæc definitio non conuenit his, omnis homo currit, Petrus, sive hic homo non currit, cum tamen strictam habeant oppositionem subalternam. Deinde neque his, Petrus, & Paulus currit: Petrus, vel Paulus currit: & tamen opponuntur subalterne, veritas enim vnius

infern,

infert, & continet veritatem alterius, & non è conuerso, haud secus, atque haec propositio, omnis homo currit, hanc aliquis homo currit, continet, & producit, quæ est lex oppositionis subalternae. Quod, si quis instet, eas non esse subalternas, nec vllatenus oppositas, quia diuerso subiecto constant, in contrarium est, diuersitatem subiecti non esse particula copulativa, & disjunctiva tenuis: hoc autem non tollit earum oppositionem, alias etiam hæc, omnis homo currit, aliquis homo currit, neutiquam opponuntur subalternam subiectum vnius disiungitur, & alterius copulatur potius.

C A P V T I I.

Verior oppositionis, tum in communi, tum in particulari explicatio.

12 **Q**uod ab oppositione in communi ordinar, eiusque naturam, quantum seatio nondum satis explicatam, clarius, ac luculentius definiam; noto primò, oppositionem physicam, ac rigorosam esse formarum quarundam luctam, & incompossibilitatem in eodem subiecto; qua ratione, calor, & frigus, v.g. opponuntur inuicem, respectu aquæ, ignis, & cuiusvis alterius corporis. Noto secundò, oppositionem, de qua in præsenti sermo, haud esse physicam, & strictam vnius propositionis cum alia: hæc enim semper est contraria formaliter loquendo, ut ex Aristotelis doctrina scitè animaduertunt noiti Conimb. cap. 7. de oppo. quæst. 1. art. 2. §. aduertendum præterea: quæ autem est nostræ subiecta disputationi, modò est contradictionis, modò contraria, aliquando subcontraria, interdum subalterna: rursus physica oppositione vnius propositionis cum alia est in essendo, præsens vero in significando.

13 Noto tertio, oppositionem, de qua nobis quæstio, esse potius accidentium propositionis inter se inuicem, veritatis nimurum, aut falsitatis, vniuersalitatis, ac particularitatis; siue, vno verbo, qualitatis & quantitatis: ad has enim reducitur accidētia omnia propositionis in cōmuni, logica certēnā physica, cuiusmodi sunt eius actio aliqua, aut passio, vbitas, aut duratio, aliave id genus sunt abs re, qua de loquimur modò. Noto quartò, subiectum proprium, & immediatum huius oppositionis haud esse vnam propositionem solam: quamvis enim ab vna solitariè sumpta veritas falsitatem, & è conuerso, & quantitas vniuersalis particularem, aut haec illam excludat; ecquis tamen in vna propositione, præscindendo à quavis alia, contradictionem, contrarietatem, subcontrarietatem, aut subalternationem agnoscat? at de oppositione, quatenus has species comprehendit, agimus.

14 Noto quintò, subiectum proprium, & immediatum, ac veluti campum huius oppositionis, & luctæ esse duas propositiones eisdem omnino constantes extremis ut sic coalefcant in vnum quodammodo subiectum, seu materiam, circa quam sit oppositio, sicut ad huius veritatem, & naturam oportet. Verbi gratia; bina hæc propositio, omnis homo currit, aliquis homo non currit, ita est instiuta, ut ab ea instar vnius considerata, propter vnitatem extremorum, quæ sunt maior, ac potior illius pars, veritas aliqua semper excludat omnimodam falsitatem, nec sinat illam ex toto, & prorsus falsam, esse; & falsitas etiam ex parte in ea locum habens

eius plenam veritatem tollat, neque permittat vñquam, illam esse omnino, & adquæ veram. Quod aliis terminis communiter dici solet, ambas nimurum eius complexionis partes, nec posse esse simul veras, nec simul falsas. Deinde duplex haec propositio, omnis homo currit, nullus homo currit, ita est comparata, vt falsitas, ei aliquatenus conueniens & ratione vnius saltem partis, excludat ab ea perfectam veritatem, & prohibeat, ne sit ratione vtriusque, & omnino vera: at è contrario veritas illius haud ita vineat eius falsitatem, nec prohibet, quò minus ex toto, & quoad vnam, alteramque propositionem simplicem, sit falsa. Quod aliis terminis dici consuevit, vtramque scilicet non posse esse simul veram at posse esse simul falsam. Pari modo ab hac propositione, dupliquidem, sed ritu vnius cogitata, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, veritas excludit falsitatem, nec sinit ambas esse simul falsas; at non è diuerso falsitas veritatem, cum possint ambas simul esse vere. Similiter par hoc enunciationum, omnis homo currit, aliquis homo currit, tale est, à quo vniuersalitas perfectam, & meram particularitatem, & particularitas perfectam, & puram vniuersalitatem ejiciat.

15 Noto sextò, hanc oppositionem esse logicam tum ratione subiecti, circa quod exercetur, haud enim est vnum reuera, & physicæ, sed logicæ, & beneficio intellectus, qui nulla vniorum diuersarum ratione habita solam extremonum vnitatem pensum habet, eamque attribuit dupli propositioni, quas instar vnius subiecti, circa quod diuersa pugnant accidentia, considerat: tum etiam ratione horum; nam veritas, & falsitas, vniuersalitas ac particularitas, penes quas est eiūmodi oppositio, logicæ subiecti juntur facultati, nec non à propositione circa quā sīc fēdere bellant, haud semper distinguunt physicæ, & realiter, imò nunquam iuxta non paucos, vt superius vīsum. Noto septimò, quamvis oppositio ista sit accidentium propositionis immediate, & propriè, at quodammodo attribui vim propositioni respectu alterius, eiūque adē esse mediātē, ac denominatiū. Ratio huius est, quoniam sicut ignis, & aqua v.g. dicuntur opponi inuicem, in calore, & frigore, non, quod duo illa supposita subiecti communis, in quo possunt recipi, aut circa quod pugnant, alicuius oppositionis stricta, & immediatae sint capacia suapte naturæ, sed, quod oppositio vera earum primarum qualitatum prædictis attribuatur elementis, ita similiter in præsenti, quæ est inter accidentia propositionis, scilicet veritatem, & falsitatem, vniuersalitatem, ac particularitatem, oppositio, ea actibus ipsis iure merito potest, ac solet assignari.

16 Hinc oppositionem in communi ita definio: est incompossibilitas logica, & per se accidentium propositionis: Hæc definitio conuenit omni oppositioni, vt constat ex dictis, sic tamen, vt ad eius species in particulari non descendat: accidentia enim propositionis abstrahunt, ab eo, quod sint, quantitas eius, aut qualitas, aut consequētē hæc qualitas præ illa, vel etiam quantitas hæc, magis, quam illa. Particula ea, *Logica*, facit hanc oppositionem differre à physica vnius propositionis cum alia in eodem intellectu, ei simili, per quam calor v.g. ab aqua frigus, & hoc illum expellit; necnon ab oppositione veritatis, & falsitatis, aut vniuersalitatis, ac particularitatis, circa vnam, eandemque realiter propositionem: hæc enim, et si quodammodo logica ratione formarum, quas opponit, haud tamen omnino, & ex parte subiecti, vt pote quod non logicæ, sed

sed physice & realiter unum est, non secus, atque quodvis aliud. Particula illa, *per se*, cur sit addita, statim constabit.

17

Quæ cum ita sint, hæc definitio, nisi fallor, difficitates omnes aduersus alios à nobis obiectas exhaerit, & multa ab aliis inexplicata declarat; id autem præsertim, curnam propositiones oppositæ debeat eo ipso participare utroque termino, siue constare eodem subiecto, & prædicato? Hæc namque, Deus est iniustus, Deus est ignorans, haud possunt esse simul veræ; cedo ergo, quamobrem non opponuntur, tamen diuerso prædicato constent: qui proprium, & immediatum subiectum oppositionis ait, esse unam tantum propositionem, huius rei nullam rationem redere possunt, quæ ex toto satisfaciat; at, si subiectum proximum, & rigorosum oppositionis sit utraque propositio instar unius considerata cum fundamento eorundem extremonum. sic, ut non, nisi ex hoc subiecto in alterutram propositionem oppositionis deriuetur quodammodo, si, inquam, ita se res habeat, perspicuum erit, cur nam tales propositiones sint oppositionis, quæ de loquimur, expertes.

18

Quod, si quis dicat, seorsim à ratione à nobis tradita, responderi posse, eas ideo non opponi, quia licet non possint esse simul veræ, id magis est beneficio materiae peculiaris, circa quam sunt, quam formæ, aut modi, quo eam respiciunt: alia namque propositiones eiusdem formæ possunt esse simul veræ, videbatur hæc, Petrus est iniustus, Petrus est ignorans; is, inquam, facilè poterit impugnari hoc modo: si repugnaret quævis materia propositionum extra Deum, & præter eum cunctæ essent impossibilia, nihilominus prædictæ enunciationes haud essent verae, sed potius altera earum falsa foret per se loquendo, & in omni materia, nulla namque daretur, nisi ea, circa quam versantur ambae: sed tum non essent contraria, aut oppositæ. Rursus quid dicent aduersarij ad has propositiones, Petrus non est idem secum, Paulus non est idem secum, nam in nulla materia possunt esse simul veræ, cum de nullo obiecto possit affirmari distinctio à seipso, siue, quod non sit idem secum: an ergo erunt oppositæ, an contradicent inuicem? Denique quod propositiones, ne in simili, siue, quod perinde est, in alia materia seruata eadem forma possint esse simul veræ, aut simul falsæ, prouenit ex eo, quod utroque termino participant, eoderetur subiecto, & prædicato cohaerent; illud ergo si confert ad oppositionem, non poterit non conferre, & hoc secundum, atque adeo, quod diuersæ propositiones ob identitatem extremonum in idem veluti subiectum coalescant: aliunde verò his terminis resculentius explicatur, eiusque ratio à priori satis probabilis affertur, quod à posteriori certum est, & ab omnibus admissum. Quoniam autem oppositio accidentium propositionis, eorum nimur, quæ logica sunt ac præsens instituti, refunditur in ipsas propositiones, & vna illarum dicitur opposita alteri, ut superius visum, idcirco potest huic loquendi modo nostra definitio accommodari, & ita refungi; est repugnancia logica duarum propositionum in accidentibus suis, eaque per se, & formalis. Quæ definitio ex priori, & quæ parum diffidet, satis est perspicua, & vltiori explicatione non indiget.

19

Quando autem posterior magis contonat modo, quo de oppositione communiter loqui solemus, eius normam sequar in definientiis speciebus oppositionis. Primam, ac porissimum, idelicet contradictionem ita definitio; est reponantia logica duarum propositionum in veritate, & falsitate, eaque per se, & formalis. *Repugnancia logica duarum propositionum*

num, est genus, quo conuenit cum contrarietate, subcontrarietate, & subalternatione: particula, in veritate & falsitate, non significat, quod veritas unius pugnet cum falsitate alterius, aut ē conuersio, quod unius falsitas cum alterius veritate, quando potius alterutrius veritas cum alterius sit falsitate coniuncta, & ē contrario, ambaeque mutuo se inferant, ac postulent: haud etiam significat ea particula, quod veritas cuiusvis pugnet cum veritate alterius, & falsitas cum falsitate; quamvis enim ita se res habeat, tamen hæc non est oppositio logica, siquidem ut calor, v.g. non opponitur physice calori, sed frigori, ita veritas non opponitur logice alteri veritati, aut falsitas falsitati, sed altera alteri quodammodo: quo circa eius sensus est, pugnare veritatem & falsitatem mutuo circa complexum utriusque propositionis, & necessario veritatem aliquam in eo reperi, quæ tollit, quo minus habeat plenam, & omnimodam falsitatem, & similiter inadæquatam in eo falsitatem inueniri, merito cuius haud possit habere integrum, ac perfectam veritatem, iuxta superioris dicta. Particula, *per se* & *formalis*, addita est propter has, omnis homo est animal, nullus homo est animal, quæ quamvis repugnent in veritate, & falsitate, nec possint esse simul veræ, nec simul falsæ, id tamen est per accidens, & ratione peculiaris materiae, circa quam sunt ambae, non tamen per se, & ratione formæ, iuxta quam struuntur: strui namque possunt alia eiusdem formæ in alia materia, quibus licet esse falsis, ut omnis homo currit, nullus homo currit.

20

Paulò etiam altera eadem ultima particula definitionis nostra potest exponi, nimur ut significet, ita non posse propositiones, quæ contradicunt esse simul veras, ut veritas unius inferat aliam non esse veræ, & ita non posse simul falsas esse, ut falsitas similiter unius alia haud esse falsam concludat: ex quo vltioris fit, semper in eis oportere reperi veritatem, quæ non permittat esse ex toto falsas, & falsitatem, quæ non sinat esse ex toto veras, vbi potissimum natura contradictionis elucet. Quamvis autem eæ propositiones, omnis homo est animal, nullus homo est animal, nequeant esse simul falsæ, haud tamen ex falsitate unius infertur legitimè aliam non esse falsam, sed, quod talis sit, potius habet se ipsa sola, & materia circa quam immediate versatur: alioqui etiam ex huius falsitate, omnis homo currit e.g. fieret lehitimè hanc non esse, simul falsam, nullus homo currit.

21

Porrò quod altera propositio sit affirmatio, & altera negatio eiusdem de eodem, data opera omnissum à nobis est in definitione contradictionis: nam repugnancia mutua in qualitate, nimur veritate, & falsitate, oritur ex peculiari quadam repugnancia secundum affirmationem, & negationem, altera ergo expressa, subintelligitur altera, nec necesse est eam amplius exprimere: imo amplius expressa redudat, utrū concedatur ad essentiam oppositionis attinere. Rursus par enuntiationum, peculiari modo affirmans, & negans idem de eodem est veluti subiectum oppositionis contradictionis, circa quam exercetur: subiectum autem non est de essentia oppositionis formarum, sed ab ea connotatur extrinsecè. Quod autem est à nobis omnissum inter definitionem contradictionem, id ipsum iisdem de causis omittit postea in definitione contrarietatis, & subcontrarietatis. Quocirca perperam aliqui definient triplicem illam oppositionem nuper memoratam, per affirmationem, & negationem eiusdem de eodem, & simul per repugnanciam in veritate sola, aut falsitate sola, aut utraque simul.

Atque

22 Atque hinc colligo, affirmationem, & negationem alio ex titulo præter eum, quem tract. præc. c. 2 exhibui dici quodammodo posse, qualitatem, ac proprietatem accidentariam propositionis, & veritatem, ac falsitatem eius essentiam nimurum, si sumatur propositione, non secundum se præcise, sed præ oppositionem cum alia gerentur enim, quod immediatè, & magis propriè opponitur, eo modo, quo sumitur oppositione in præsenti, est veritas, ac falsitas, propositione siquidem ipsa, nisi mediatè, denominatiuè non opponitur alteri; quantitas autem una quamvis opponatur alteri immediatè, & (logicè loquendo) rigorosè, & propriè, ut haud ita potest constabit, at subalternè tantum, cum interim cæteræ oppositiones, quarum quævis est subalterna major, in concreto sumptæ importent principaliiter, & in recto, adeoque essentialiter veritatem, & falsitatem, propositionem vero affirmantem, ac negantem, non nisi in obliquo, & connotatiuè, adeoque non essentialiter, sed potius accidentari.

23 Oppositionem contrariam ita definitio: est repugnantia logica duarum propositionum, in veritate tantum, eaque per se, & formalis. Omnes particulæ ex dictis sunt perspicue; altera enim subit rationem generis; altera vero addita est propter has, omnis homo est animal, nullus homo est animal; quæ formaliter, & per se tantum differunt in veritate, esto materialiter, & per accidens in falsitate etiam repugnant: media, nimirum in veritate tantum, haud significat, quod veritas earum cum falsitate non repugnet; sicut enim calor v. g. physicè non opponitur, nisi cum alia qualitate, videlicet frigore, sumptus autem solitarie est incapax oppositionis, ita similiter, ac seruata eadem propositione, vnuenit in præsenti: denotat ergo oppositionem veritatis, non esse mutuam, sed falsitatem alicuius propositionis contrariæ, necessarium omnino esse, & semper expellere perfectam veritatem, ac prohibere, ne sint ambæ propositiones verae, cum tamen est conuerso earum veritas haud semper plenam, ac numeris omnibus absolutam falsitatem ab iis excludat.

24 Oppositionem subcontrariam hunc in modum definitio: est repugnantia logica duarum propositionum, in falsitate tantum, eaque per se, & formalis. Prima particula est genus; ultima adhibetur propter has, aliquis homo est animal, aliquis homo non est animal, quæ tantum nequeunt esse simul falsæ per se, & formaliter, quamvis materialiter, & per accidens ne possint etiam esse simul verae: particula, in falsitate tantum, iuxta dicta denotat perfectam falsitatem duarum necessario excludi debere à veritate alterius.

25 Aliqui in trium oppositionum nuper explicatarum definitione expungendam censem, eam particulam, per se, & formalis, eiusque loco substituendam hanc, in materia contingentis; quasi oppositio contradicitoria sit, qua duæ propositiones nequeunt esse simul verae, aut falsæ in materia contingentis; contraria, qua nequeunt esse simul verae in materia etiam contingentis, bene tamen falsæ, subcontraria, qua nequeunt in eadem materia esse simul falsæ, at possunt esse simul verae. Sed, ut rectè animaduersum est à Conimb. nostris impræsentiarum articulo 3. immēritò restringunt authores hi, repugnantiam prædictarum oppositionum in qualitate ad solam materiam contingentem, cum etiam ea aliquando in materia necessaria locum habeat. De contradicitoris haud est vlli dubium, siquidem in nulla possunt esse simul verae, aut simul falsæ: quocircum ob id adiiciunt aduerfari eam particulam in earum defini-

nitione, quod tantum respectu illius censem eas differe à contrariis & subcontrariis, quippe quæ in materia necessaria, & non contingentis, nec possunt esse simul verae, nec simul falsæ, ut patet in his, omnis homo est animal, nullus homo est animal, aliquis homo est animal, aliquis homo non est animal. Cæterum hæc doctrina non est vniuersim vera: namque etiam in materia necessaria aliquando contraria possunt esse simul falsæ, ut cernere est in his, omne animal est homo, nullum animal est homo, interdum etiam in ea subcontraria possunt esse simul verae, ut cernere datur in his, aliquod animal est homo, aliquod animal non est homo.

26 Alio quoque modo definiri possunt tres prædictæ oppositiones: nam contradic̄to dici potest, ea, merito cuius vna propositio affirmat, aut negat id. quod præcise sufficit, & requiritur ad falsificandam alteram, contraria vero per quam affirmat, aut negat vna p. opositio plusquam sufficiat ad falsificandam aliam: subcontraria vero, beneficio cuius affirmat propositio quædam aliquid ab alia negatum, aut negat aliquid affirmatum ab alia, nihil tamen, quod sufficiat ad alteram falsificandam. Quamobrem hæc propositiones erunt contradicitoria, omnis homo est animal, aliquis homo non est animal, quia posterior negat aliquem hominem esse animal, hoc autem præcise sufficit, & requiritur ad falsitatem prioris, nec non haec, nullus homo est animal, aliquis homo est animal, quia secunda tantum affirmat aliquem esse animal, hoc autem est præcise sufficiens, & requiritur ad falsitatem primæ: cæterum hæc, omnis homo est animal, Petrus non est animal, haud sunt contradicitoria, quoniam, ut rectè animaduertit Ariaga disp. 2. sum. sect. 4. subsec. 1. num. 20. posterior negat quidem, quod præcise sufficit ad falsitatem prioris, non tamen, quod requiritur ad eam, ut enim hæc propositio, omnis homo est animal, sit falsa, neutquam opus est, ut Petrus non sit animal, sed satis est, ut Ioannes, aut quiuis alius. Rursus hæc, omnis homo est animal, nullus homo est animal, sunt contraria, quia posterior negat plus, quam sufficit ad falsitatem prioris, & è diuerso prior affirmat plusquam sufficit ad falsificandam posteriorem, quandoquidem, ut altera sit falsa, satis est, ut, vel vnuis homo non sit animal, & ut altera haud sit magis vera, ut, vel vnuis tantum sit animal. At hæc, aliquis homo est animal, nihil affirmat, quod sufficiat ad falsificandam hanc, aliquis homo non est animal: quamvis enim posterior ista sit falsa, eius tamen falsitas non infertur sufficienter ex eo, quod aliquis homo sit animal, sed ex eo, quod omnis sit animal, & è contrario etiam hæc, aliquis homo non est animal, non negat, quod sufficit ad falsificandam hanc, aliquis homo est animal; tum, quia ista non est falsa; tum, quia esto, esset, profectò eius falsitas haud potest colligi, ex eo, quod aliquis homo non sit animal, sed ex eo, quod nullus sit animal, alioqui hæc etiam esset falsa, aliquis homo currit, propterea, quod aliquis alius non currat: quapropter ambæ propositiones illæ, quarum altera aliquem hominem currere affirmat, altera negat, & quæcumque alia id genus, sunt subcontraria.

27 Porro autem definitiones hæc posteriori loco traditæ id habent commodi, quod in eis non sit opus restrictione illa per se, & formalis; nec non quod in eis nullius fiat exceptio materia, sed in qualibet omnes ex æquo procedant. Cæterum ut valeant, et si voce tenus importent in recto, & principaliter affirmationem, & negationem, at re ipsa, & in mente rerum

rerum prout sunt fida interprete, debent eas importare in obliquo, ac tantum connotatiuè: proinde reducendæ sunt ad has, alias vè similes: contradic̄tio est mera sufficientia vnius propositionis ad falsificandam alteram; contrarietas plus, quam sufficientia; subcontrarietas, defectus sufficientia.

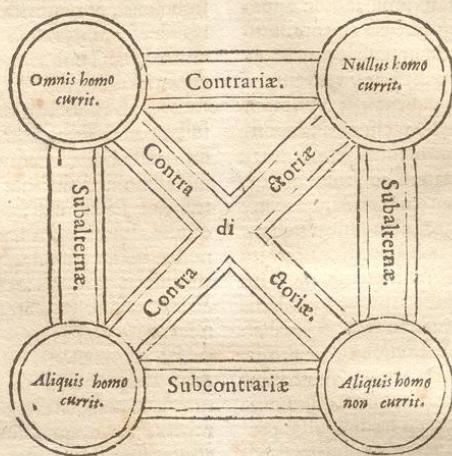
28

Oppositiō subalterna, quæ sola restat, est oppositiō logica duarum propositionum, quoad isolam quantitatem, eaque *per se*, & *formaliter*, prima particula rationem habet generis, secunda rationem differentiæ; haud enim subcontrariæ opponuntur quantitate; haud contrariæ & contradictoriæ quantitate solum, sed etiam qualitate, quæ in illis sicut & in subcontrariis debet esse diueria; tertia additur propter has, omnis homo est animal, aliquis homo est animal, nullus homo est lapis, aliquis homo non est lapis, quarum neutra posunt esse simul falsæ, adeoque alterutra repugnant inuicem in qualitate aliqua; id tamen est per accidens, & ratione peculiaris materiae non per se, ac beneficio formæ, aliaæ siquidem eiusdem formæ, modique possunt esse simul falsæ, sicut & simul verae, nimirum hæ, omnis homo currit, aliquis homo currit, nullus homo currit, aliquis homo non currit, videlicet, si, aut omnis currat, aut nemo currat: quod autem altera possit esse vera, & altera falsa, altera, inquam, & altera utraturvis, solo nimirum Petro currente, negari etiam nequit, sed non obstat definitioni nostræ: quæ, vt hoc etiam animaduertam, comprehendit, tum

prædicatas subalternas, tum etiam has, Petrus, & Paulus currit, Petrus, vel Paulus currit, aliaque id genus: quamvis enim utraque sit singularis, tamen singularitas subdiuidi potest in alias duas quantitates diuersæ rationis, quarum una potest dici singularitas vaga, altera copulata: Quam subdiuisionem, ac diuersitatem tametsi authores non exprimant, haud tamen eam negant, aut possunt: etenim eius extrema tam differunt, quam, omnis homo, & aliquis homo, cum omnis homo comprehendat non sine copulatione quadam totam collectionem hominum, & aliquis homo eandem nullo dempto sed vaga, & cum disiunctione quadam: par autem est ratio Petri, & Pauli, & Petri, vel Pauli, nam alteruter cohibet eandem collectionem, sed non eodem modo, sed diuerso; unus nimirum copulat, aut, si maius copulat, & aliis vaga: utriusque ergo dissimilis est quantitas, aut certè erit similis, & eadem omnis, & alicuius hominis.

Aliter etiam iuxta dicta definiti potest ultima hæc oppositio, ut sit, per quam duas propositiones idem affirmant, aut, per quam duas idem negant, sed altera plus, altera minus, cum tamen propositiones quocunque alio modo oppositæ ita sint instituta, ut earum altera affirmet, & altera deneget. Nuncupatur hæc oppositio subalterna, quoniam una propositione opposita est subalternans, & continens aliam instar totius, alia vero priori subalternata, & ab ea contenta ritu partis, ut intuenti constabit.

29

C A P V T III.

Oppositionum leges.

30

L Eges quatuor oppositionum à nobis hactenus suppositæ, & ab Aristotele traditæ, atque à nullo non admissæ sunt huiusmodi: propositiones contradictoriæ nequeunt esse simul verae, aut simul falsæ: contrariæ nequeunt vñquam esse simul verae: subcontrariæ nunquam possunt esse simul falsæ: subalternae in aliqua materia possunt esse simul verae, nec non simul falsæ. Probatur autem de contradictoriis, fieri non posse, ut sint simul verae, aut simul falsæ: Impossibile est, idem simul esse, & non esse; item necessario quodlibet est, vel non est, quibus principiis, qui dissentiat, is candidos Phœbē radios negabit, adeo sunt evidentia, ac manifesta;

at si hæc propositiones ex.g. omnis homo currit, aliquis homo non currit, essent simul verae: idem simul esset, & non esset: homo enim esset currens, propter veritatem vnius propositionis contradictoriæ, & idemmet non esset currens, propter veritatem alterius. idemmet, inquam, quia aliquis includitur in omni: quod si eiusmodi contradictoriæ essent simul falsæ, quoddam nec esset nec non esset, nam homo non esset currens, propter falsitatem prioris, & idem simul non esset non currens, propter falsitatem posterioris; eam nimirum esse falsam, est hominem, quem adiuit non currere, aliter se habere adeoque non sortiri, quod sit non currens. Vel paulo aliter, si verum est, aliquem hominem non currere, ergo aliquis non currit, sit ergo Petrus, par enim cuiuslibet ratio, Petrus ergo non currit: Deinde si omnis homo currit, Petrus, qui continetur in omni currit, adeoque Petrus simul currit, & non currit, nec impossibile erit idem simul esse, & non esse quod,

quod si falsum est, aliquem hominem non currere, demum esse Petrum, in quo id est falsum, & qui definit non currere, Petrus ergo definit non currere: rursus si falsum est omnem hominem currere, ergo omnis homo, & qui in eo clauditur Petrus, non currit, ac proinde is simul non currit, & definit non currere, siue quod instar est, nec currit; nec non currit, & sic haud opus erit, quodlibet esse vel non esse.

31 Hinc secundo probatur duas contrarias haud posse esse simul veras nam, si haec contrariae, v. g. omnis homo currit, nullus homo currit essent simul verae, etiam haec contradictriae, omnis homo currit, aliquis homo non currit, essent simul verae, contrariae quam probatum paulo supra; prior quidem, propterea, quod sit communis, tum contrariis, tum contradictriae, posterior vero, nimirum aliquis homo non currit, quia continetur in hac nullus homo currit, quae supponitur vera: Aut paulo alter ex dictis; si est verum omnem hominem currere, ergo & Petrum: deinde si verum, nullum currere, ergo & Petrum non currere: nam ex veritate vniuersalis, recte colligitur, veritas particularis sub ea contenta: vbi ergo duas contrariae sint simul verae, duas quoque contradictriae singulares, nimirum Petrus currit, Petrus non currit, erunt simul verae: at nullae contradictriae possunt esse simul verae; atque inter omnes nullae tam euidenter, ac manifeste simultaneam veritatem respununt, quam quae sunt ambae singulares, ut optimè animaduertit Hurtadus in praesenti.

32 Iam quod duas subcontrariae nequeant esse simul falsae, suadetur: nam, ut ex praecedenti tabula constat, contradictriae subcontrariarum sunt inuicem contrariae, harum videlicet, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, haec omnis homo currit, nullus homo currit: ergo si subcontrariae possunt esse simul falsae, earum contradictriae poterunt esse simul verae adeoque duas propositiones inuicem contrariae multaneam veritatem admittent, quod si contrariae, ergo & inuicem contradictriae: alterum enim ex altero sequitur: utrumque autem repugnare, iam probatum. Seu paulo alter, vbi duae subcontrariae possint esse simul falsae, fieri non potest, quin etiam duas contradictriae sint simul falsae: etenim ex falso in particularis optimè infertur falsitas vniuersalis, sub qua continetur, alioqui profecto erit, ut particularis, & subalternata sit falsa, & vniuersalis, ac subalternans vera, vnde ab hac ad illam, v. g. ab eo, quod omnis homo currit ad cursum alicuius hominis haud poterit arguitum sic; ergo si haec est falsa, aliquis homo currit, simul cum sua subcontraria, etiam erit falsa haec, omnis homo currit, simul cum eadem subcontraria priori, videlicet hac, aliquis homo non currit, adeoque simul cum sua contradictriae. In summa, nequit falsum subiectum alteri subcontrariarum, huic nimirum negativa aliquis homo non currit, quin tota hominum collectio currat: nam, si vel unus quiescat, non falsa, sed vera erit ea propositione; quippe vaga, ac proinde uno solo individuo contenta: at hoc ipso, quod tota hominum collectio in cursum confireat, altera subcontraria affirms, scilicet, aliquis homo currit, falsa esse nequit; data ergo falsitate vniuersi constare non potest falsitas alterius, & sic ambae simul esse falsae non sustinent.

33 Denique subalternas possit esse simul veras, ac simul falsas, & eam, quae est vniuersalis, vbi semel sit vera, concludere veritatem particularis, & hanc, vbi sit falsa, deducere falsitatem illius, suadetur a priori: quandounque datur totum, nequit non dari eius pars, sed obiectum vniuersalis est totum continens velut partem obiectum particularis: illo ergo dato sicut

repräsentatur per actum, nequit hoc non dari similiter, adeoque veritas prioris actus est coniuncta cum veritate alterius: rursus non data parte, repugnat inueniri totum: vbi ergo non detur obiectum, subalternata propositionis, adeoque falsa sit haec, aliquis homo currit, haud poterit reperi obiectum vniuersalis, & subalternantis, ac proinde haec, omnis homo currit, nequibit non esse falsa. Insuper a posteriori potest idipsum ita probari, fac enim hanc esse veram omnis homo currit, certe eo ipso haec erit etiam vera, aliquis homo currit, alioqui si falsa sit, eius contradictriae erit vera, nimirum ista, nullus homo currit, adeoque duas contrariae simul erit verae, & quod inde sequitur, duas contradictriae: deinde fac hanc, aliquis homo currit, esse falsam, sicut eo ipso erit etiam falsa haec, omnis homo currit; alioqui si sit vera, eius contraria erit falsa, videlicet ista, nullus homo currit, & cum haec sit contradictria prioris, quae affirmit aliquem hominem currere, fiet, duas contradictrias esse simul falsas. Pari modo differi potest de subalternis negatiuis, cuiusmodi sunt, nullus homo currit, aliquis homo non currit.

34 Ad oppositum opus est, ut earum prædicatum, & subiectum sit idem in se, & quoad suppositionem, ampliationem, restrictionem, alienationem, appellationem, & circumstantias temporis, & loci, aliasque omnes. Identitas in se debet esse penes solam rem, nec requiritur etiam voce tenuis, quidquid Sotus repugnat: nam haec, omnis ensis existit, nullus gladius existit, vera ratione opponuntur: quod expresse docet Aristoteles 1. elenchorum, cap. 4. contradictrio, inquiens, est oppositio eiusdem non nominis, sed rei; vbi identitatem rei, non vero nominis postulat: quod autem mox subiungit, non nominis synonimi, sed rei, non ita interpretandum est, quasi eius merito nominum diversitatem, & synoniam ab oppositione reiciat: sic enim sibi contradiceret: sed ibi oppositionem primario inter res, earumque conceptus, non vero inter nomina reperi significat, eo, quod eadem nomina aliter significare, ac proinde non opponi possent, si hominibus libuisset.

35 Identitas quoad suppositionem haud est eo rigore exigenda, ut, sicut varietur suppositio, nulla ibi possit esse oppositio: nam, ut scite animaduertunt Combricenses, Tartareus, & alij plures, variari potest alicubi suppositio terminorum, quin propositiones eis constituta propere definiant opponi: in primis enim subiecta harum, omnis homo currit, aliquis homo non currit, supponunt longe alterius, nimirum prius copulatiuē, & posterius disiunctiuē: & tamen ambae propositiones sunt contradictriae. Par ratio harum, nullus homo currit, aliquis homo currit. Deinde haec, omnis homo currit, Petrus non currit, sunt contraria, quantumvis subiectum vniuersi supponat vniuersaliter, & alterius singulariter. Ulterius haec, cuiuslibet hominis omnis equus est albus, cuiuslibet hominis aliquis equus non est albus, sunt contraria, ut docet præter alios Arriaga disp. 2. sum. sect. 4. subf. 4. num. 35. possunt enim esse simul falsae, si nimirum Petrus nullum habeat equum album, sed omnes nigros, & Paulus est diuerso omnes albos, & nullum nigrum: præterquam, quod prior earum affirmit plusquam requiritur ad falsificandam posteriorem; haec enim erit falsa, etiam si non cuiusvis, sed tantum alicuius hominis aliquis equus non sit albus: nihilominus alterius subiectum supponit partim copulatiuē, partim disiunctiuē, prior modo videlicet obliquo tenuis, posteriori vero recto tenuis alterius autem subiectum omnino copulatiuē, seu distributiuē.

Quo

36 Quocirca quadrifariam intelligendum est, suppositionem terminorū debere esse in praesenti eadem, & non posse esse diuersam, quin oppositionem destruat, ac de medio eximat. Primo namque, si suppositio termini in vna propositione sit pro vna re, & in alia pro alia omnino distincta à priori, nulla duarum propositionum erit oppositio, quāuis prima fronte pollicentur eam voces. Atq; hinc est, enunciaciones itas, mater diligit filiū, mater non diligit filiū, mus est syllaba, mus non est syllaba, sed potius animal, canis latrat, canis nō latrat, sed potius lucet, omne animal fuit in arca Noë, aliquid animal non fuit in arca Noë, omnis homo vigilat, aliquis homo non vigilat, itas, inquam, esse simul veras, & neutiquam opponi, dummodò, quod frequenter accidit, in primis mater modò supponat pro Anastasia, modo pro Catharina, & in secundis, mus, nunc pro animali, nunc pro voce tantum, & in tertii canis, iam pro terrestri, iam pro iolo sydere, & in quartis animal prius pro generibus singulorum, deinde pro singulis generum, & in postremis homo pro solis existentibus ex vna parte, & ex alia pro possibilibus etiam, lucisque usura destitutus. Quod si termini prædictarum propositionum pro eadem re supponant, ac diuersitatem in supponendo nuper memoratam exuant, ita quidem ex eis multiplex oppositio resultabit, & singularum, quas constituant, altera erit vera, & altera falsa, vt perpendenti liquebit.

37 Præterea secundò, si suppositio termini in vna propositione sit confusa, & in alia copulativa, nulla duarum erit oppositio; quare hæ non sunt opposita, sed amba potius veræ, aliquis oculus requiritur ad videndum, nullus oculus requiritur ad videndum, si, quod multoties usus est, aliquis oculus in priori supponat confusè, & habeat hunc descensum, vel hic oculus, vel ille requiritur ad videndum, & in posteriori nullus oculus supponat copulatiuè, & sortiatur hunc descensum, nec hic oculus requiritur ad videndum, nec ille oculus requiritur ad videndum: prius enim, & posterius eque aliud est, quam neutrum oculorum requiri determinate ad videndum, alterutrum tamen indeterminate requiri: horum autem vtrumque verissimum est, adeoque propositiones, quæ id adstruunt, omnis prorsus falsitatis sunt expertes. Deinde tertius, suppositio copulata termini in vna enunciatione, & copulativa, vel etiam disiunctiva illius in alia, haud permittit ambas opponi: quamobrem hæ non sunt opposita, omnes Apostoli Dei sunt duodecim, omnes Apostoli Dei non sunt duodecim, siue nulli sunt duodecim, sed potius amba simul veræ, si omnes Apostoli supponant copulatè, & quam consti- tuunt, propositioni hunc sensum tribuant, tota hæc collectio singularis Apostolorum est duodenaria; & nulli Apostoli supponant copulatiuè, seu distributiue, & propositionem, quam inchoant, huius sensus efficiant, nec hi Apostoli eam collectionem singularem constituentes sunt duodecim, nec illi sunt duodecim, &c. Par ratio est harum: omnes Apostoli Dei sunt duodecim, aliqui Apostoli Dei non sunt duodecim. Denique quarto, suppositio simplex termini in vna propositione, & personalis: illius in alia, tollit earum oppositionem; qua de causa, haud sunt opposita, sed simul veræ, homo est species, aliquis homo non est species.

38 Quapropter, vt propositiones illæ, aliquis oculus requiritur ad videndum, nullus oculus requiritur ad videndum, sint opposita, & nequeant esse simul veræ, in priori debet supponere aliquis oculus

determinatè, & hunc sensum reddere, vel hic requiritur ad videndum, vel ille ad id requiritur, & in posteriori copulatiuè, seu distributiue, eo modo, ac sensu, qui numero superiori manet explicatus, & ita prior erit falsa, & posterior vera propter rationem nup. r traditam, videlicet, quia nullus oculus requiritur ad videndum determinatè, esto aliquis indeterminatè. Vel debet aliquis oculus supponere confusè in vna, hoc pæsto, vel hic vel ille requiritur ad videndum, & in altera nullus oculus copulatè hunc in modum, nec hic, nec ille oculus requiritur, sed potius tota collectio nihil includit vllatenus necessarium ad videndum, aut quo determinatè opus sit ad id functionis; atque ita affirmativa erit vera, & negativa falsa. Rursus vt propositiones illæ, omnes Apostoli Dei sunt duodecim nulli sunt duodecim, opponantur inuicem, debet subiectum prioris non minus, quam posterioris supponere distributiue, vt eius sensus sit, quibuscumque conuenit esse Apostolos, eis etiam conuenit esse duodecim, siue hi Apostoli sunt duodecim, & illi sunt duodecim &c. & ita affirmativa erit falsa, & negativa vera. Vel certè ad earum oppositionem opus est, vt subiectum in vtraque supponat copulatè, vt sensus prioris sit, tota collectio Apostolorum est duodenaria numero, & posterioris, nechi, nec illi, nec omnes collectiue sumpti sunt duodecim, siue, quod iuxta est, tota eorum collectio non est duodenaria: atque ita propositione affirmativa erit vera, & negativa falsa. Tandem que negant, & affirmant hominem esse speciem, reddi possunt opposita, & in veritate, ac falsitate repugnantes, hoc modo si procedant, omnis homo est species, aliquis homo non est species, sicut enim posterior supponit personaliter, & habet hunc descensum; ergo, vel hic homo non est, vel ille non est species &c. adeoque est necessariò vera, ita etiam prior supponit personaliter, & gaudet hoc descensu; ergo hic homo est species, & ille homo est species &c. ac proinde est necessariò falsa.

Atque hæc de suppositione, quatenus prodest, aut obest oppositioni. Quod attinet ad cæteras cōditiones terminorum paulo supra propositas; in primis hæ cæci vident, cæci non vident, iustus peccat, iustus non peccat, non sunt opposita, si in primis distrahitur subiectum ad tempus præteritum, ac diuersum ab eo, quod importat copula, aut, si iuxta aliorum phrasim, eamque non minus communem amplietur in primis, secus vero in secundis. Rursus hæ non sunt opposita, sed simul veræ, Petrus stat, Petrus sedens non stat, propter restrictionem subiecti in posteriori, quin prioris subiectum restriangatur. Item hæ, omnis homo est animal, aliquis homo pietus non est animal, haud opponuntur inuicem, eo, quod subiectum secunda folius alienatur. Insuper hæ, omnis sunt oppositionis expertes, Innocentius Decimus est Papa, Innocentius, decimus non est Papa, si particula, *decimus*, modo supra Innocentium, modo supra Papam appellat: eadem rationem hæ, Philippus regit, non Philippus regit, haud sunt contradictoriae, aut opposita, quoniam negatiuncula illa, *non*, appellat supra subiectum, non verò supra copulam, siue, quod perinde est, quia non negat, sed infinitat: quocirca merito eius appellationis non est idem vtriusque propositionis subiectum, sicut ad oppositionem opus, sed aliud, & aliud; denique neutiquam opponuntur hæ, Petrus sedet, Petrus hic non sedet, Petrus ambulat aliquando, Petrus nunc non ambulat, videlicet propter diuersas circumstantias temporis, & loci.

Ex

39

40 Ex huius doctrina capitis pleraque aduersus leges oppositionis argumenta possunt facili negotio dissolu: namque tantum obiciunt, propositiones superius positas, vel certe alias, eis non absimiles inuicem opponi, & tamen esse posse simul veras, aut simul falsas. At quo pacto non opponantur, quæ possunt esse simul verae, aut simul falsæ, etiam si speciem oppositionis exhibeant; & quo modo repugnant in veritate, aut falsitate, quæ oppositioni sunt obnoxiae, satis, superque manet explicatum. Quædam alia sunt argumenta, quibus probari solet, vnam, eamdemque propositionem esse simul veram, & falsam, ac proinde eius contradictriam esse simul veram & falsam, veram propter prioris falsitatem, & falsam propter eius veritatem; quocirca tantum abesse à repugnantia contradicentium in veritate, ac falsitate, vt potius aliqua in veritate, ac simul falsitate consentiant. Sed has difficultates in librum decimum percello, vbi eis poterit latius, & opportunius satisfieri.

C A P V T IV.

Oppositionum proprietas, inqualitas, conuenientia, & distinctio.

41 **Q**uod attinet ad earum proprietatem imprimis statuo oppositionem contradictriam & contrariam, ratione quarum duo actus nequeunt esse simul veri, propriam, & strictam oppositionem eorum esse logicè loquendo. Ita omnes authores; estque adeo per se notum, ac euidens, vt vix, aut ne vix quidem possit amplius probari: fac enim præmissas, quibus id probatur ab aliquo concedi, & nihilominus consequentiam negari, quæso quæ ratione eum tunc vrgeas, nisi ostendendo, duas ab illo contrarias, aut contradictrias eo ipso admitti: quod si eiusmodi propositiones non sunt veræ, ac propriè oppositæ, haud eum deduxeris, vt sibi repugnet, aut oppositum eius, quod asseruit adstrinxat: quare cum ipse neget, eas esse simpliciter oppositæ, sanè nullam de eo palmam eo argumenti genere tuleris. Dixi, *Logicè*, nam si physicam oppositionem spectes, cuiusmodi est caloris, & frigoris v.g. ita quidem omnis oppositione logicae, & vel contradictria, atque contraria à rigore, & proprietate oppositionis non nihil deficit, vt cap. 2. supra visum.

42 Statuo secundò; oppositionem etiam subcontrariam esse strictè oppositionem logicam. Ita P. Hurtadus disp. 4. summ. sect. 6. §. 20. & apud eum Petrus Hispanus, ac plerique dialectici. Suadetur autem, nam falsitas non minus est qualitas propositionis, quam veritas: at oppositione in veritate sola, cuiusmodi est contraria, est vera oppositione iuxta omnes; quidni ergo & oppositio in falsitate sola, quælis est subcontraria: quo autem pacto particula illa, *sola*, supra veritatem, ac falsitatem appellans intelligenda sit, iterum, iterumque manet superius explicatum. Deinde oppositione contradictria, & contraria veræ, & propriè differunt: at non essent veræ, & cum rigore diuersæ oppositiones, si sola oppositione in veritate esset vera, ac rigorosa oppositio; siquidem hac ambæ conueniunt, oppositio ergo in falsitate, cuiusmodi est subcontraria, propriam, ac veram rationem oppositionis etiam participat. Tertiò, non pauci eorum, qui nobis in presenti dissentient, volunt oppositionem logicam esse sitam in repugnantia duarum propositionum quodam

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

affirmationem, & negationem, sive in eo, quod earum altera affirmet aliquid, & altera idem neget: at subcontrariarum vna est affirmativa, & alia negativa eiusdem de eodem, non minus propriè, ac strictè quam quæ sunt contrariae affirmant, & negantidem de eodem: ha namque, si enunciant omnem hominem v. g. currere, & omnem non currere, profectò illæ similiter adstruunt aliquem hominem currere, & aliquem non currere: haud ergo contrarietas est magis proprie oppositione, quam subcontrarietas, vbi semel oppositione quatenus talis sita sit in repugnantia quoad affirmationem, & negationem.

43 Ceterum Fonseca, Conimbricenses, Arriaga, & quidam alij negant propositiones subcontrarias strictè, aut propriè opponi. Primiò, quoniam possunt esse simul verae: at veritas cum veritate non opponitur, iuxta communem illam paramiam, verum vero consonat. Confirmatur, & declaratur: quia virtus nunquam cum virtute pugnat, et si vitium non tantum alteri vitio, sed etiam alteri opponatur virtuti, vt cernere est in avaritia, quæ opponitur, tum prodigalitati, tum liberalitati; veritas autem propositionis est instar virtutis, & falsitas instar vitiij: haud ergo opponuntur inuicem duas subcontrariæ simul veræ: id enim est veritatem veritati opponi non aliter, ac, si virtus virtuti lingatur opponi: at duas contrariae vel simul falsæ, vel altera vera, & altera falsa poterunt nihilominus opponi: hoc enim quid aliud, quam falsitatem opponi falsitati, aut falsitatem veritati, haud secus, atque vitium alteri sæpe vitio, nec non virtuti repugnat? Præterea secundò: propositiones subcontrariae non affirmant, & negant idem de eodem, sicut ad veram oppositionem opertet: etenim licet harum ex. g. aliquis homo currit, aliquis homo non currit, subiectum ex æquo sit aliquis homo, tamen in vna pro Petro, & in alia pro Paulo supponit: quapropter virtus que subiectum reipsa, & in actu exercito est diuersum, quamvis voce tenus, & in actu signato sit idem. Atq; ex his videntur labefactari rationes omnes, quibus aduersus hanc sententiam paulò supra sumus vti.

44 Ad primum tamen repondeo: quāmis subcontrariae sint strictè oppositæ, haud propterea veritatem veritati opponi, sed potius falsitati: vt enim supra cap. 2. doctum, veritas alicuius, aut alterutrius propositionis subcontrariae tollit, quo minus ambæ sint simul falsæ, adeoque plenam, & integrum eorum falsitatem destruit: atque hac ratione, & non alia opponuntur inuicem: quidni ergo proprie & rigorole? Quod autem dicitur verum vero consonare, id est vnum permittere aliud, ac nullum ei præiudicium importare, nequaquam obest nobis, qui oppositionem duarum propositionum subcontrariam haud in eo collocamus, quod vnius veritas destruet veritatem alterius, sed in eo potius, quod vnius veritas destruet falsitatem simultaneā ambarum: quo enim pacto possunt ambæ esse simul falsæ, si sit altera vera? Hinc ad confirmationē liquet; ea namque supponit, vnam propositionem esse, quæ immediate, & propriè opponitur alteri in suo genere, & logicè loquendo, & exinde colligit, cū duas contrariae sint simul falsæ, aut altera vera, altera falsa, posse eas inuicem opponi: id enim est falsum falso, aut etiam vero opponi, quemadmodum vitium, & alteri vitio, & etiam virtuti opponi; cumque duas subcontrariae sint simul veræ, haud posse alteram alteri strictè opponi, sicut virtus nullum cum alia virtute bellum gerit. At longe aliter se res habent: nam vna propositione propriè, & strictè non opponitur

N tur

tus alteri vlo genere oppositionis logicae, sed improprie, & denominative ab accidentibus suis: sive autem oppositio sit contraria, sive subcontraria, vnum accidens propositionis opponitur alteri, nimirum veritas, & falsitas, hoc tamen seruato discrimine, quod in contrariis falsitas aliqua integrum, & adæquatam veritatem superat pellitque, in subcontrariis vero è diuerso veritas falsitatem,

45 Ad secundum respondeo subiectum vtriusque propositionis subcontraria esse omnino idem: nam cum afferitur ex. g. aliquem hominem currere, & aliquem non currere, *aliquis homo* est subiectum vtriusque assertioñis: at aliquis homo est individuum vagum, ac proinde vnum idemq; potiori iure quam cum homo vniuersaliter sumptus duarum contriarum v. g. harum, omnis homo currit, omnis homo non currit, dici solet vnum subiectum, sicut ad veram oppositionem oportet. Quod autem objicitur, aliquem hominem in subcontrariis modis supponere pro Petro, & modis pro Paulo, adeoque voce magis quam sensu & re esse idem vtriusque subiectum, haud vrget: etenim aliquis homo supponit vtrbius pro Petro, & Paulo etiam, omnique homine indeterminatè sumptu: quocirca ab alterutra propositionis subcontraria licet descendere ad quemlibet inferiorum hominis, nimirum ita, vel Petrus currit, vel Paulus currit, vel Ioannes currit, &c. quod signo, eique satis manifesto esse potest, vtriusque subcontraria idem subiectum esse & eandem suppositionem alicuius hominis v. g. ceterum aliquis homo dicitur latè, & impropriè supponere in vna propositione pro Petro, & in alia pro Paulo, si contingat hunc currere, & illum non currere, quoniam vtriusque conscius, & assertor, interrogatus, cur nam adstruat aliquem hominem currere, & aliquem non currere, respondebit illico, propter id, quod Paulus currit, & Petrus non currit, cum tamen alteruter sit aliquis homo: propositiones igitur illæ inuicem subcontraria virtualiter, & arguitur sunt haec, Paulus currit, Petrus non currit, earumque instar habent: quare sicut in his, subiectum vnius est Petrus, & pro hoc solo supponit & subiectum, suppositumque alterius est Paulus, ita, & in illis quodammodo: Atque ex his perspicuum est, nostris argumentis suam vim constare.

46 Oppositionem subalternam Fonseca, Conimb. Arriaga, & Hurtadus atque cum eis plerique Neoterici à ratione veræ, & strictè oppositionis relegant: nescio tamen, an satis consequenter; nam ex iis non pauci ad veritatem propositionis subalternatæ huius v. g. aliquis homo currit, exigunt, vt non solum aliquis currat, sed etiam aliquis non currat, propterea quod, *aliquis*, exclusionem alterius alicuius significet: at eo ipso, quod ad eius veritatem oporteat, vt aliquis non currat, nequit cum ea esse simul vera eius subalternans, vide scilicet omnis homo currit: propositione igitur subalternata, & ea, quæ est subalternans in veritate, atque adeo strictè opponentur, si standum est principiis aduersariorum. Hæc ratio est ad homines, ne iudice, manifesta: alioqui vero præcisè censos yncategorema illud, *aliquis*, nullam exclusionem, aut negationem importare, ac proinde subalternas posse, & debere esse simul veras, vt libro decimo sum latius probaturus. Alio ergo argumento confutari potest superior sententia, & oppositionis subalternæ proprietas suaderi: nam oppositio nihil aliud est, quam repugnantia; at verè, & strictè repugnat subalternantem, & subalternatam esse simul vniuersales, aut simul particulares: quamobrem earum particu-

latitas secundum quid, & quadantenus, ab eis pellit perfectam, & integrum vniuersalitatem, & vniuersalitas aliqua particularitatem plenam, & adæquatam: opponentur ergo verè, & strictè secundum quætitatem. Eodem modo probari potest, quæuis alias subalternas, quamvis singulares ambas, tamen opponi mutuò, videlicet propter diuersitatem quantitatis, quæ à nobis est superius explicata, & probata. Qui negant, subcontrarias propriè opponi, propter earum simultaneam veritatem hic opponentur etiam subalternas haud posse esse simul veras: qui autem cum Hurtado malunt subcontrarietatem esse veram oppositionem, quia propositiones ei obnoxiae nequeunt saltem esse simul falsæ, opponentur in præsenti, subalternas, nec repugnat in veritate, nec etiam in falsitate, sed in sola quantitate, & extensione ad plura, vel pauciora obiecta. Verum vtrisque huius discursu capitum factum est sat.

47 Quod si instes ita, quantitas physica molis, seu tumoris, neutiquam opponitur physicè, alteri quantitatì, eiusdem ordinis, ergo nec quantitas intentionalis, & logica propositionis opponetur logice, alteri eiusdem generis: Respondeo, quantitatem physicam in actu primo, munere cuius redditur vnum corpus inponetrabile cum alio, indistinctam à materia prima, sive ab ea distinctam instar cuiusdam accidentis absoluti, haud quaquam opponi physicè alteri quantitati simili, propterea, quod aliam nullam ab eodem expellat subiecto: ceterum vna quantitas logica, proinde aliam eiicit ab eodem subiecto, ac vna qualitas logica aliam, vt superius declaratum est: vnde ex æquo habet oppositio logica locum in qualitate, & quantitate propositionis; quod, si sermo sit, de quantitate physica, seu molis, in actu secundo sumpta, ea est vbitas circumscriptiua, qua partes corporis ponuntur alia extra alias, & partibus locis commensurantur: hanc autem, quis neget opponi physicè alteri: cum certo certius sit, vnam vbitatem expellere aliam ab eodem subiecto, quandocumque res aliqua locum mutat: proinde hinc neutiquam improbatur oppositio logica duarum propositionum in quantitate, sed potius probatur satis efficaciter. Nec solum paritas quantitatis localis, & circumscriptiua, nostram sententiam confirmat: alia se se offerunt haud penitenda; siquidem vna forma substantialis physicè opponitur alteri, & vna etiam duratio alteri, & passio passioni secum incompensibili, & actio actioni: physica igitur oppositio, non est propriè solius qualitatis physicæ: cur ergo oppositio logica, sit in sola qualitate logica, aut in subalternas non conueniat, propterea, quod ambæ in qualitate conueniant, & neutiquam repugnant.

48 Quod attinet ad inæqualitatem oppositionum, arbitror contradictoria esse maiorem contraria, & quacumque alia, ac magis participare naturam oppositionis. Ita Aristoteles lib. 1. de interpret. cap. 6. Beatus Thom. Ægid. Conimb. & communiter alii. Suidetur autem primò, quoniam contradictione est oppositio in veritate, & falsitate, cum tamen contraria sit in sola veritate, & subcontraria in sola falsitate, & subalterna in neutra: prior igitur illa ceteris est maior. Secundò, & recidit in idem, oppositio contradictione est mutua hoc sensu, quod veritas aliqua tollat à propositionibus ita oppositis totalem, & plenam falsitatem, & falsitas aliqua è conuerso veritatem adæquatam, & numeris omnibus absolutam, cum tamen oppositio contraria neque, subcontraria reciprocenetur eo modo, sed potius in altera expellat

expellat veritas aliqua totalem falsitatem, & non falsitas vila totalem veritatem, atque in altera series habeat è diuerso: Subalterna autem oppositio nulla est quoad veritatem, & falsitatem, ne dum mutua, & reciproca. Tertio, per oppositionem contradictoriam probantur reliqua omnes, vt superius explicatum, ea ergo est manifestior ceteris, ac proinde quoad nos maior. Quarto, physica contradictione est longè maior oppositio, quam contrarietas eiusdem ordinis, qua ratione ens, & non ens omnium confessione magis opponuntur, ac distant inticem, quam vnum ens, & aliud incompossibile cum eo v.g. magis calor, & carentia caloris, quam calor, & frigus; vtraque enim qualitas componi potest diuinatus in eodem subiecto, neutra tamen cum priuatione, & carentia sui: similiter ergo contradictione logica superat contrarietatem logicam in ratione oppositionis. Quinto, quo minus requirunt duas propositiones, vt opponantur, eo maior, & simplicior est earum oppositio; sicut, quo minus requiritur, vt duo homines inter se dissident, eo magis opponuntur, & alieni sunt ambo; sed ad oppositionem contradictoriam huius propositionis ex. g. *omnis homo currit*, cum alia minus requiritur, quam ad contrariam; siquidem ad oppositionem contradictoriam eius propositionis cum alia tantum opus est, vt alia vnum duntaxat non currere enunciet, hunc in modum, *aliquis homo non currit*, cum tamen ad oppositionem contrariam nullum currere, necesse sit enunciari. Quod si duabus de causis proximè possitis contradictione superat contrarietatem, maiorem, vt mox videbitur, oppositione subalterna, & subalterna; fieri non potest, quin has eo ipso vincat, eisque sit maior, non minus, imo plus, quam contraria.

49 Dices cum Arriaga, qui oppositionem contrariam cum aliis quibusdam præfert contradictoriæ quo plus negat vna propositione, quam alia, eo magis opponitur propositioni affirmatiæ illius, quod per alterutram negatur; nam, si negatio est opposita affirmationi, maior negatio eo ipso debet esse magis opposita affirmationi: at hæc propositio contraria ex. g. *nullus homo currit*, plures currere negat, quam hæc contradictoria, *aliquis homo non currit*, igitur illa magis, quam hæc propositioni affirmatiæ, *omnis homo currit*, opponetur. Repondeo; hæc ratio probat quidem, oppositionem contrariam aliquo ex titulo maiorem esse contradictoria; ceterum oppositione contradictoria aliis nominibus paulo supra recensitis hunc excessum, non tantum compensat, sed etiam longo superat interuallo.

50 Quod autem oppositio contraria sit maior subalterna, præterquam, quod est omnium constantes sententia, suadetur hunc in modum: ea est maior oppositio logica ceteris paribus, qua est radix maioris oppositionis physica: at oppositio contraria maiorem oppositionem physicam infert, quam subalterna; cum duas contrariæ explicitè cognitæ vt tales nequeant esse simul in eodem intellectu, secus vero duas subcontrariæ: maior igitur oppositio logica est contraria, quam subcontraria. Confirmatur, & explicatur: si quantitatim species, vtraque oppositio est æqualis, cum vtrique ex æquo commune sit, non esse quoad illam, sed potius permittere, quod sit eadem: si qualitatem; similiter; alterutra enim oppositio in eo conuenit, quod sit in vna sola: si principium, vnde vtraque dimanat; eandem æqualitatem seruant; principium enim alterius est: quod ambae propositiones particulares ei obnoxiae affirmet, & negent idem de eodem: at etiam altera oritur ex

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

eo, quod duas propositiones vniuersales affirmet, & negent idem de eodem, & insuper hoc peculiare ubi vendicat, quod sit radix incompossibilitatis physica earum propositionum, quas inter se committit: hæc ergo posterior, nimirum contraria est maior oppositio, quam illa prior, subcontraria vocari solita. Quæ ratio, sicut & eius confirmatio apprimè probat, contrariam etiam esse maiorem subalterna, quippe quæ nullius oppositionis physicae principium est: præterid, quod vbi contrarietas sit maior oppositione subcontraria, nequit eo ipso non esse maior subalterna.

51 Hæc enim, vt materiam istam absolutam, est minor, quam subcontraria, & quod consequens est, ubi contraria maior, quam illa. Quod hunc in modum suadeo; op. ostio logica propositionum eo est maior, quo essentia, ex quibus oritur sunt magis diuersæ; quemadmodum physica oppositio qualitatum ignis, & ligni est multo maior, quam quæ est inter qualitates duorum ignium, quia illorum essentia sunt magis opposita, ac diuersa; quam horum: ac subcontrarietas oritur ex essentiis magis diuersis, & oppositis, quam subalternatio: affirmatio namque, & negatio sunt differentia essentiales propositionis; oppositio autem subcontraria originem habet à duabus propositionibus, quarum vna est affirmativa, & altera negativa, contrà verò subalternam à duabus ex æquo affirmatiuis, vel à duabus ex æquo negatiuis. Confirmatur, & declaratur: sicut subcontraria opponuntur in qualitate sola, & non quantitate, ita subalternæ è conuerso in quantitate, & non qualitate; at id habent insuper illa præ his, quod earum oppositio essentias magis diuersas, & repugnantes præsupponat.

52 Quod spectat ad conuenientiam oppositionum inter se, Conimb. cap. 7. sèpe citato, & plures alij césent, eam esse analogicam, sive comparetur oppositio contradictoria cum contraria, sive harum alterutram cum ceteris. Ratio huius sententiae quoad priorem eius partem est. naturam oppositionis in communi inæqualiter participari à contradictoria, & contraria, & multo magis ab vna, quam ab alia: quoad posteriorem vero partem eius sententiae ratio illius est, tum eadem qua prioris, tum etiam, quod, nec subcontraria oppositio, nec subalternam sit propriæ oppositio, cum tamen eiusmodi sit contraria, & contradictoria. Ceterum verius est, eam conuenientiam quatuor oppositionum nulla prorsus exempta esse vniuocam: primò, quia quælibet eorum est proprie oppositio, vt prolatum manet superius: quoties autem inferiora aliqua proprie participant rationem quandam communem hæc respectu illorum, aut est æquiuoca, vt canis contemplatione syderei, terrestris, & maritimi, aut certè vniuoca, vt animal, hominis, & equi gratia: ergo, cum oppositio in communi non sit æquiuoca, comparatione quatuor specierum suarum, vt omnibus est in confessu, & sponte sua manifestum, necesse quidem est, vt respectu illarum sit ratio vniuoca, nullumque faciat analogia locum. Secundò, quoniam substantia, & accidens Deus, & creatura, conuenient vniuocè in ratione entis, vt constabit in tempore, & tamen inæqualiter eam participant, ergo similiter in præsenti, &c. Tertiò, quoniam inæqualitas oppositionum earum vniuocationi opposita, & contraria, aut est in eo sita, quod vna sit maior ac perfectior oppositio, quam alia: atque ita, cum homo sit perfectius animal, quam equus, neuter cum alio conueniet vniuocè in conceptu animalis, quo nihil absurdius: aut est in eo sita, quod vna sit prior alia,

N 2 contra

contradic̄toria nimirum, contraria, & c̄teris, siue, quod perinde est, in eo, quod c̄terā om̄es ab illa dependeant: atque hoc est omnino falsum, inueniri quippe potest oppositio contraria quarundam propositionum, quin tum dentur in eodem intellectu propositiones vllāe contradic̄toriae, ex quibus existentium contrarietas velut à fonte suo dimanet. Quamvis autem quoad nos à contradic̄toria reliquæ tres, & à contraria quæ sequuntur due dependeant, ob id, quod probentur, & cognoscantur per contradic̄toria c̄terā om̄es, & per contrarium aliquā; tamen hoc neutiquam obelt vniuocatio, cum substantiæ creatæ conueniant om̄es vniuocè in ratione substantiæ finitæ, atque accidentia cuncta in ratione accidentis, esto cognoscatur vna substantia creata per aliam, & vnum accidens per aliud multoties. Atque ex his patet ad argumenta contraria.

53

Tandem, quod spectat ad distinctionem oppositionum, P. Hurt. citata disp. 4. sect. 7. §. 24. docet disertis verbis omnem oppositionem propositionum esse re ipsa contradic̄toria, quantumvis explicari soleat triplici illa distinctione contradic̄toria, contraria, & subcontraria, magis propter quantitatum quam oppositionum ipsarum diuersitatem: subalternam autem omittit, & hac doctrina non comprehendit, quoniam eam haud putat esse veram oppositionem. Contra tamen primo, quoniam aliqua propositiones sunt contradic̄toriae, & non contrariae; & contrariae, ac non subcontrariae: & c̄ est conuerſo, ac retroacto ordine: separabilitas autem est signum distinctionis realis: contradic̄tio igitur, contrarietas, subcontrarietas sunt inuicem realiter distinctæ. Secundò eorum vna est in veritate sola, alia in falsitate sola, quædam in vtraque simul, & aliqua in neutra: hoc ergo ex titulo nequeunt etiam non realiter distinguiri. Tertiò, tametsi quævis oppositio inferat contradictionem, & hæc sequatur quodammodo ex qualibet (qua fuit huic auctori offensionis occasio) inde tamen arguitur potius earum distinctionem, quam identitas: nam, si sumitur contradic̄tio ex quavis alia siue, si illam inferunt c̄teræ, ab eis ergo distinguitur; nisi forte aliquid inferat, aut causat semetipsum. Denique quartò, verius est, c̄teras oppositiones haud inferre, aut continere, contradic̄toria, sed potius ex earum carentia sequi carentiam contradictionis, adeoque per hanc eas probari: etenim, si duæ contrariae essent simul verae, aut si duæ subcontrariae simul falsæ, eo ipso fieret, vt duæ c̄tradic̄toriae essent simul verae, aut etiam simul falsæ, ac proinde vt contradic̄tio tolleretur de medio. C̄terum quod ex carentia aliarum oppositionum sequatur carentia contradictionis, & per hanc probentur illæ, neutiquam arguit eam identitatem vllam: siquidem ex carentia formæ sequitur carentia proprietatum, & per has probatur illa à posteriori: quis tamen propterea dicat, formam à proprietatibus suis non distingui.

C A P V T V.

De *equipollentia propositionis.*

54

DE qua inter alios optimè Hurt. disp. 2. sum. sect. 4. Arriaga disput. etiam 2. sum. & sect. 4. Auersa, tract. 3. instit. capite 6. quorum breuitatem sequi animus est. *Æquipollentia* est duarum propositionum æquivalentia, vt ipsa vox sonat. Versiculus sequens indicat, quatenus propositiones alias oppositæ reduci possint ad *æquipollentiam*.

Prae contradic : *Post contra* : *Prep* ; *postque subalter.*

Id est negatio præposita signo vniuersali, vel particulari reddit propositionem æquivalentem sive contradic̄toriae: postposita vero reddit propositionem æquivalentem sive contrariae: Postposita vero & præposita æquivalentem sive subalternæ, v.g.

Non omnis, quidam non; Omnis non, quas nullus,

Non nullus, quidam; Sed nullus non valeat omnis;

Non alius, nullus; Non quidam non, valeat omnis;

Non alter, neuter; Neuter non, præstat utrumque.

Nimirum, non omnis homo est animal, æquivalat huic propositioni, quidam homo non est animal: Omnis homo non est animal, huic, nullus homo est animal. Non nullus homo est animal huic, quidam homo est animal. Nullus homo non est animal, huic, omnis homo est animal. Non alius homo est animal, huic, nullus homo est animal. Non quidam homo, non est animal, huic, omnis homo est animal. Non alter homo est animal, huic, neuter homo est animal. Neuter homo non est animal, huic, vterque homo est animal.

Sciscitabitur fortasse aliquis, curnam dialectici regulas tradiderint ad hoc, vt contradic̄toria, contraria, & subalternæ æquipolleant, non vero ad hoc, vt subcontraria ad æquipollentiam reducantur. Respondeo, propterea eos omisſe subcontrarias, quoniam hæ sunt incapaces æquipollentia: Etenim cum profert, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, aut negatio postponitur in subcontraria affirmativa, hunc in modum, aliquis homo non currit, & ita non redditur æquipollens negativa subcontraria, siue cum ea æquivalenter eadem, sed potius, omnino & formaliter eadem: aut negatio præponitur in illa, hunc in modum, non aliquis homo currit, & ita redditur subcontraria negativa, non æquipollens, sed opposita subalternæ: siquidem non aliquis valeat nullus, & nullus, atque aliquis non reuera subalternatur inuicem: aut denique negatio præponitur, & postponitur; & ita non facit æquipollentiam, sed potius contradictionem; namque non aliquis non, valeat omnis; omnis autem, & aliquis non, mutuo contradicunt.

C A P V T VI.

De *conuersione propositionis.*

Conuersio propositionis est vnius ad aliam necessaria consequentia ex transmutatione terminorum. Triplex est, nimirum simplex, per accidens, & per contrapositionem. Conuersio simplex est, quæ sit sola transmutatione subiecti, & prædicati non mutata quantitate, aut qualitate (nomine autem qualitatis in præsenti intelligo affirmationem, & negationem, cum ita fas sit illo vti, vel eo sensu, qui supra manet explicatus tract. 3. cap. 2. ad eius finem, vel qui hoc tract. cap. 2. paulo post medium) ex. g. nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo: aliquis homo est animal, ergo aliquod animal est homo. Conuersio per accidens est, quæ sit transmutatione quidem subiecti, & prædicati, ac mutata quantitate sola, non qualitate, vt omnis homo est animal, ergo aliquod animal est homo, nullus homo est lapis, ergo aliquis lapis non est homo. Conuersio per contrapositionem est, in qua seruata eadem quantitate, & qualitate ita transmutantur termini, vt finiti vertantur in infinitos, aut infiniti

55

infiniti infinitos, ut omnis homo est animal, ergo omne non animal, est non homo, aut omne non animal est non homo, ergo omnis homo est animal; vel aliquis homo non est lapis, ergo aliquid non lapis non est non homo, vel è contrario, aliquid non lapis non est non homo, ergo aliquis homo non est lapis. Tota conuersionis clauditur his verificulis.

Simpliciter Feci, conuertitur, Eu aper acci,

Asto per contra, sic fit conuersionis tota.

Quos, ut intelligas, ecce sequentes.

Afferit A, negat E, tamen vniuersaliter amba,

Afferit I, negat O, sed particulariter ambo.

Id est A, denotat propositionem vniuersalem affirmatiuam: O, vniuersalem negatiuam, I, particularē affirmatiuam, O, particularē negatiuam. Quibus constitutis propositionis vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua, petunt conuerteri simpliciter: id indigitat, *simpliciter feci conuertitur.* Vniuersalis negatiua, & vniuersalis affirmatiua postulant conuerti per accidens; id significat, *Eu aper acci.* Tandem propositionis vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua, possunt conuerti per contrapositionem: id indicat, *Asto per contra.*

C A P V T VII.

Conuersionum regula probantur.

56

Quod tria illa propositionum pars superius posita conuerti possint, ac debeant, sicut triplice dictione prescriptum est, haud est difficile probatum. Namque in primis negotio afficiens copulam cogit predicatum subsequens, supponere pro omnibus inferioribus suis, copulatiuē: quocirca cum dicitur, nullus homo est lapis, sive, quod perinde est, omnis homo non est lapis, sensus est, nec est hic lapis, nec ille lapis, & sic de quoconque alio, quam doctrinam ex Aristotele lib. 1. de interpret. cap. 6. colligunt Conimbr. lib. 1. Prior. c. 2. quæst. 1. art. 3. §. theoremā particularis negatiua, eamque confirmat apprimē, quod est in veteri parāmīa, negotio est inalignans naturā, id est, ut explicat præter alios Rubius lib. 1. de interpret. cap. 1. quæst. 5. num. 45. Quidquid post se inuenit destruit, totumque negat, & non partem aliquam, eius, quod afficit. Hoc autem ipso, quod vniuersalis negatiua neget identitatem subiecti cum prædicato, copulatiuē sumptu: v. g. hominis cum lapide distributo pro omnibus, hunc in modum, nullus homo est lapis, nihil mirum est, si lapidis, eadem distributione sumptu, identitas cum homine possit è conuerso negari, hoc pacto, nullus lapis est homo: siquidem negatio identitatis, sive distinctionis, est relatio mutua, ac reciproca. Rursus cum dicitur aliquis homo est animal, animal supponit distinctionē, hoc sensu, aliquis homo est aliquid animal, & vel hoc, vel illud: &c. At ex ea propositione, ita intellecta optimè sequitur hæc, aliquid animal est homo, nam, ut hæc sit vera, satis est, quod unum specie animal sit homo: id enim habet, omnis propositionis distinctionē, ut eius veritas salua maneat, in uno solo obiecto suo: vbi autem omnis homo sit animal, euidenter sequitur, eam saltem speciem animalis, quæ de eo prædicatur, esse hominem: ergo, & aliquid animal esse hominem. Enī ut conuersiones præscriptæ per dictiōnēm *simpliciter feci*, legitimā sint, & formales.

Iam quod vniuersalis negatiua possit, ac debeat conuerti per accidens, suadetur: nam hæc propositionis ex. g. nullus homo est lapis, conuertitur simpliciter.

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

citer, & infert hanc, nullus lapis est homo, ut probatum manet: ergo conuertitur per accidens, & inferet, aliquis lapis non est homo, siquidem continetur in priori conuertente: quæ autem præmissa infert continentem, & vniuersalem, ea est illatiua particularis, & contenta, ut est luce clarius. Deinde sensus huius propositionis, omnis homo est animal, est hic, si non formaliter; at certè aequivalenter, omnis homo est aliquid animal, sive in aliqua specie animalis: quocirca iuxta paulo supradicta non poterit non deducere hanc per conuersionem per accidens: aliquid animal est homo. Ecce quatuor conuersiones in dictione *Per acci* haud minus valeant.

Tandem, quod propositionis vniuersalis affirmativa, conuertatur per contrapositionem incipiendo à terminis finitis: Probatur hunc in modum: si hæc propositionis, omnis homo est animal, non conuertitur per hanc, omne non animal est non homo, nec quod perinde est, sive infert: ergo supposita veritate prioris, potest posterior esse falsa, adeoque illius contradictroria vera, videlicet ista, aliquid non animal non est non homo: at hæc deducit sequentem, aliquid non animal est homo, iuxta doctrinam Aristotelis, lib. 2. interpret. cap. 2. necnon ea, quæ à nobis sunt statuta superius tract. 4. cap. 6. illa autem proximè deducta infert vltius hanc, aliquis homo est non animal, per conuersionem simplicem, & hæc istam aliquis homo non est animal, vera si sunt, quæ ex Aristotele differimus cap. illo 6. tract. 4. vltima autem hæc est contradictroria illius prime, omnis homo est animal: nisi ergo valeat conuersionis per contrapositionem propositionis vniuersalis affirmativa, incipiendo à terminis finitis, crit, ut duæ contradictriae sint simul verae. Quod etiam incipiendo à terminis infinitis, eiusmodi propositionis possit etiam conuerti per contrapositionem, suadet potest eodem pacto: nisi enim ita se res habeat, supposita ergo veritate huius, omne non animal est non homo, potest ista esse falsa, omnis homo est animal: ergo & eius contradictroria vera, nimirum hæc aliquis homo non est animal: ergo & vi huius erit vera etiam ista, aliquis homo est non animal, & huius merito proxima, aliquid non animal est homo, & consequentur huius beneficio ista erit vera, aliquid non animal non est non homo: hæc autem est contradictroria primæ, quæ supponitur vera: nisi ergo incipiendo à terminis infinitis possibilis sit conuersionis contraposita, vniuersalis affirmativa, proculdubio duæ contradictriae simul erunt verae. Particularem etiam negatiuam, à quibusunque terminis incipias, conuerti posse, & debere, per contrapositionem, eadem via, ac methodo potest probari: nam, si concedas hanc propositionem, aliquid animal non est homo, & neges hanc, aliquid non homo, non est non animal: tum sic arguo, ergo omne non homo est non animal, quæ est propositionis contradictroria, prioris negata: item vltius, ergo omne animal est homo, iuxta paulo superius disputata, hæc autem vltima contradicit primæ. Insuper, si concessa hac propositione, aliquid non homo non est non animal, neges hanc, aliquid animal non est homo, sic argumentabor, ergo omne animal est homo, ergo omne non homo est non animal, quæ propositionis est contradictroria prioris, quæ supponitur vera. Enī conuersionis contraposita in dictione *Asto per contra contenta probationem communem*, ac me iudice manifestam.

Porrò autem, ut triplici regula conuersionis tria propositionum pars sunt ab Aristotele, & reliquis merito comprehensa; ita etiam alia tria sunt ab eis

58

N 3 optimus

optimo iure prætermissa, ac triplici illa regula neutiquam contenta. Quod non minus, quam illud prius est facile probatu, imo facilius multò, siquidem non valet, omnis homo est animal, ergo omne animal est homo: nec etiam valet, aliquid animal non est homo: ergo aliquis homo non est animal: vniuersalis ergo affirmatiæ, & particularis negatiæ iure merito sunt à conuersione simplici reiectæ.

60 Objicies tamen primò, recte sequi ex hac, aliquid animal non est homo, istam, aliquis homo non est animal, si suppositio termini, qui mutatur de subiecto in prædicatum maneat eadem, vt par est, & conuertens pro eo, ac potest hunc reddat sensum, ergo aliquis homo non est animal aliquid nimurum irrationale. Ceterum responso est in promptu, siquidem negatio prædicatum subsequens distribuit, & non disiungit, vt paulo supra animaduersum est, ac proinde si ea propositio, aliquis homo non est animal, nisi in prædicto sensu, nunquam erit vera, cum nunquam possit ea reddere talem sensum, aut animal quod prædicat disiungere tantum ac non distribuere pro omnibus suis inferioribus: haud ergo poterit particulari illam negatiuam ab Aristotele, & ceteris dialecticis obiectam, videlicet, aliquod animal non est homo, conuertere simpliciter: conuertens enim debet esse vera, supposita veritate conuersæ.

61 Objicies secundò, quoties vniuersales negatiæ conuertuntur simpliciter, non possunt non conuerti simpliciter particulares negatiæ in eis contentæ: illæ namque haud possunt esse simul veræ, quin hæ sint etiam simul vera: at illæ semper conuertuntur simpliciter, à quacunque earum incipias, vt supra statuimus: ergo & hæ vnde cuncte incipias. Responderi tamen facile potest hunc in modum; ex veritate simultanea vniuersalium, & subalternantium bene quidem arguitur veritas simultanea particulariū, & subalternatarum, non tamen ex conuersione simplici illarum simplex harum conuersio: nam hoc posterius est veritatem vniuersi particularis negatiæ habere connexionem cum veritate alterius, eamque inferre, quod instantia ex Aristotele adducta, & à reliquis approbata falsum esse conuincit: ceterum illud prius est, duas particulares negatiæ esse simul veras, non propter connexionem earum inuicem, sed potius cum vniuersalibus, quibus sunt subalternatae, quod neutiquam esse absurdum, sed potius rationi valde conuentaneum liquidd constat. Quocircà major argumenti est falsa, eiusq; probatio tubiuncta nulla. Insuper negati potest, ac debet minor, si, quod multi putant, conuersio & omnis argumentatio tum solum est absolute, ac vere talis dicenda, quando eius præmissa quævis est vera: secus verò quando falsa aliqua: nam propositiones vniuersales negatiæ non semper sunt veræ, sed multoties falsæ, quid mirum ergo, si haud semper possint conuerti?

62 Veterius haud valet, aliquis homo est animal, ergo omne animal est homo: haud etiam, aliquid animal non est homo, ergo nullus homo est animal, Ratio vtriusque est, quoniam à particuliari affirmatiæ ad vniuersalem affirmatiæ, aut particuliari negatiæ ad vniuersalem negatiæ, ne invariatis quidem terminis bene arguitur: quanto minus, si varietatem subeant, ac transmutetur: ure igitur ab oppositione per accidens vtraq; illa particuliari est exclusa.

63 Præterea, quod ordiendo à terminis finitis propositio vniuersalis negatiæ nequeat conuerti per contrapositionem, pater: siquidem non valet, nullus homo est lapis, ergo nullus non lapis est non homo, nam Angelus est non lapis, & ta-

men non homo. Par ratio est particularis affirmatiæ: haud enim valet, aliquis homo cognoscitur à Deo, ergo aliquod non cognitum à Deo est non homo; alias valeret etiam hæc, ergo aliquod non homo est non cognitum à Deo, vtique per conuersiōnem simplicem; & hac proinde, aliquid non homo non cognoscitur à Deo, videlicet per regulam infinitarum: conuens autem est falsum, quidquid enim est non homo, à Deo cognoscitur: neutiquam ergo conuertitur per accidens propositio particularis affirmatiæ; alias ex antecedenti vero effici posset aliquād conuens falsitati obnoxium; valeretque etiam argumentum ratione forme à propositione de subiecto finito ad eam, quæ est de eodem subiecto, sed infinitatem subeunte, ac pristinam finitatem amittente: cuius tamen oppositum ostensum est ex professo tract. 2. cap. 6.

64 E contrario ordiendo à terminis infinitis haud est admittenda conuersio contraposita propositionis vniuersalis negatiæ; vel particularis affirmatiæ: non huius, quoniam non sequitur, aliquid non homo (videlicet leo) est non equus, ergo aliquis equus est homo; non illius quia nunquā fieri potest, vt sit vera sicut animaduertit Comimbric. lib. 2. de interpret. cap. 2. quest. 2. art. 1. sed apparens ad summum: quæ autem nō est vera, nō est fortasse apta ad conuersiōnem, aut argumentationem vllam propriè talem, quemadmodum homo pīctus, falsusvē, siue apparens non est propriè, ac simpliciter homo. Secundò, quia tametsi propositio falsa conuerti possit aliquād, & ab ea ad aliam dari consequentia formalis, id tamen est propter connexionem antecedentis cum consequenti: at nullam habet connexionem propositio vniuersalis negatiæ vtroque termino infinito constans cum propositione vniuersali negatiæ, & finita quoad vtrumq; terminum transmutatos inuicem: hæc enim propositio, nullus non homo est non equus, tametsi gratis admittatur tanquam vera, omnisque non homo re ipsa non sit non equus, siue, quod iuxta est, sit equus, inde tamen per necessariam connexionem minimè sequitur, nullum equū esse hominem; quamvis enim per impossibile aliquis equus esset homo, siue, quod perinde est, aliquis homo esset equus, posset nihilominus omne non homo esse equus, sicut quamvis aliquis homo cognoscatur à Deo, tamen omne non homo cognoscitur etiam à Deo.

C A P V T V I I I .

Quædam argumenta aduersus regulas conuersiōnū.

65 Argues primò ex terminis diuinis: neutiquam sequitur, nulla essentia diuina generat, ergo nullum generans est essentia diuina: non etiam, aliquid generans est essentia diuina, ergo aliqua essentia diuina generat: haud etiam, nulla essentia diuina generat, ergo aliquod generans est essentia diuina: haud denique, omne generans est essentia diuina, ergo aliqua essentia diuina generat. Ratio est, quoniam in essentiā diuinā non conuenit generare per seūm aliquam diuinā, siue eam realiter producere, quæ est eius ab omni persona indistinctio realis: cuius autem persona generanti, seu non generanti conuenit esse essentiam diuinā, quæ est etiam è conuerso cuiusvis earum ab essentiā realis indistinctio. Ex quibus duobus sit, vt antecedens

cedens in quacunque earum quatuor illationum sit verum, & consequens falsum, adeoque regula bimembris simplicis conuersonis, nec non & illa, qua tradita est pro conuersione per accidentem, sit omnino falsa. Pat argumentum fieri potest in eo termino, *genitum, & in eo, productum*, qui de essentia nequeunt vere prædicari, cum tamen ita valeant prædicari, alter de verbo: alter de ipso, nec non de Spíitu sancto.

66 Respondeo in primis, sicut hoc principium, quæ sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se, haud tenet in diuinis eo modo, quo in rebus creatis, saltem quas nouimus, & experimur, & quas ordo naturæ finibus suis cohibet, vt omnibus est in confessio, ita non defurios qui sentiant nil incommodi esse, si regulæ conuersionum non valeant in mysterio triados, cuius erat omnino inscius Aristoteles earum author. Respondeo secundò, ad conuersionem opus esse, vt suppositio terminorum maneat eadem, atque inuariata, qua de causa, vt superius dictum est, non valet hæc conuersio, omnishomo est animal, ergo omne animal est homo, quoniam videlicet animal in una propositione supponit diuinam, & in alia copulatiuè: quare cum dicitur; nulla essentia diuina generat, negatio generationis; siue particula, non generat, haud supponit pro distinctione inter essentiam, & id, quod generat, sed pro non exercitio generandi; vt sit idem, non generat, ac non exercet generationem, quantumvis ab eo, quod illam exercet nequaquam vere, ac realiter distinguatur: at cum infertur, nullum generans est essentia diuina, negatio generationis, siue particula, non generat, supponit pro distinctione reali inter essentiam diuinam, & id, quod generat, secus vero pro non exercitio generandi, quid mirum ergo, si in ea acceptione haud sequatur posterior propositione ex priori. Cæterum si maneat eadem suppositio utrobius, & sensus posterioris propositionis, videlicet istius, nullum generans est essentia diuina, si hic, nullatenus generare conuenit essentia diuina, ita quidem erit vera, & per conuersione simplicem sequetur ex priori: quoniam autem non habeat eiusmodi sensum solitariè sumpta, potest tamen eum sortiri ex respectu ad priorem tali sensu præditum, & quatenus illi coniuncta. Eodem modo responderi potest ad cæteras propositiones: omnium enim aqua est conditio quod ad præsens attinet.

67 Argues secundò ex terminis complexis: non valeat hæc consequentia, nullus homo est homo albus, ergo nullus homo albus est homo: nam si nullus homo existat, qui sit albedine affectus, antecedens erit verum, & consequens falsum, cum neget de homine albo id, quod in eo essentialiter includitur, nempe hominem. Rursum non valeat hæc consequentia: aliquis homo albus est homo, ergo aliquis homo, est homo albus, eandem ob causam. Tertiò hæc consequentia est nulla, nullus homo est homo albus, ergo aliquis homo albus non est homo. Quartò, hæc etiam consequentia nulla est omnino, omnis homo albus est homo, ergo aliquis homo est homo albus. Quintò denique ista haud est magis vera ceteris, omnis homo albus est homo, ergo omne non homo est non homo non albus, cum equus sit non homo, nequaquam tamen non albus, sed potius albus. At omnes huiusmodi consequentiae valerent si cuius essent valoris regulæ aliquæ trium conuersionum: ergo, nulla dempta, sunt falsæ, ac Lesbia similes.

68 Respondeo à primo, in his propositionibus, quæ constant termino aliquo complexo, siue coniuncto

per accidentem fortassis haud valere regulam ullam conuertendi, nisi prius exponantur per alias; expositas autem posse conuerti, sicut est præscriptum, v.g. prima propofitio obiecta, nimurum haec, nullus homo est homo albus, ita exposita, nullus homo est pars constitutiva hominis albi, poterit ita conuerti; ergo nulla pars constitutiva hominis albi est homo: si enim illa esset vera, esset quoque indissociabili conuentia, & haec, idcirco autem huic subest falsum, quoniam & illi, vt nullus homo existat in rerum natura, qui sit albedine affectus. Item haec, aliquis homo albus est homo, ita exposita, aliquis homo albus est constitutus essentialiter homine, sustinet ita conuerti, ergo aliquid constitutum essentialiter homine est homo albus. Pat autem ratio cæterarum præpositionum, quæ obiiciuntur.

Deinde respondeo, fortassis propositiones illas nobis obiectas, etiam si maneat intactæ, & non exponantur prius per alias, posse tamen conuerti modis omnibus ab Aristotele præscriptis, si nimur quæ videntur præ se ferre sensum contingentem, reddant essentialiæ, & inuariabilem, aut certè quæ sensum essentialiæ est contrario contingentem, propter conjunctionem aliarum cum aliis, & respectum, quo se intuentur inuicem; alioqui suum quæque sensum seruature. Vtraque solutio latius est à nobis explicata supra tract. 2. c. 5. Quoniam autem ibi haud fuit sermo, nisi de terminis finitis, idcirco hic adiicio pro refutatione ultimæ instantiæ, conuens illud in ea obiectum, dummodo vnicæ negatione infinitetur totum eius prædicatum, hoc modo, omne non homo est non homo albus, optimè sequi ex eo antecedenti, omnis homo albus est homo, ac nunquam esse falsum: equus enim, qui est nō homo, est hoc ipso quidem non homo albus. Quamvis autem vnicæ negatione terminum complexum haud infinitet perfectè, si sit in eius medio sita, quo pacto dictum est tract. 2. cap. 6. hanc propositionem, homo est lignum non album, non esse de prædicato omnino infinito, nec sequi ex hac negatiuæ, homo non est lignum album, cæterum negatio præposita toti termino complexo, seu subiecti, seu prædicati locum obiciendi potest, ac solet illud infinitare, vt communiter authores edocent.

70 Argues tertio ex terminis simplicibus, qui sint proprii primo, vel tertio modo respectu subiecti, ei que conueniant soli, sed non omni, vel soli, & omni, sed non semper, ac proinde ab eo non poscantur, quoniam illud definitè, & præ quouis alio expositant, cuiusmodi sunt grammaticus, lector, poëta, & ridens contemplatione hominis: fac enim nullum hominem existere qui rideat, tum erit verum hoc antecedens, omne ridens est homo, & tamen falsum hoc consequens, aliquis homo est ridens: item idem antecedens est verum, & hoc consequens falsum, omne non ridens est non homo: deinde hoc verum, aliquod ridens est homo, & falsum hoc consequens, aliquis homo est ridens. Rursus tum erit verum hoc antecedens, nullus homo est ridens, & falsum hoc consequens, nullus ridens est homo: nec non istud met antecedens: nullus homo est ridens huiusmodi consequens aliquod ridens non est homo neutiquam inferet aut veritate sua verum esse conuincet.

71 Quod illationum affirmatiuarum consequentia sint falsa, est ipsa hypothesis atque adeo nullius probationis indiga: quod autem earum antecedentia sint vera in tali hypothesi, suadetur hoc pacto: ridens definitur homo risum edens: totum ergo hoc prædicatum necessariò, & essentialiter

affirmatur de ridente, seu copulatiuè, seu disjunctiūe sumpto, ad instar cuiusvis alterius definitionis respectu sui definiti; ergo & quaevis pars eius praedicati, adeoque homo, talem in modum, omne ridens est homo, aliquod ridens est homo, sicut etiam de homine non solum tota eius definitio videlicet, quod sit animal rationale, sed etiam, quod sit animal, vel, quod sit rationale, necessariò & essentia-liter dicitur; ambæ ergo propositiones in argumen-to obiecto, tum in eius euentu, tum etiam in quo-uis alio sunt vera; alias haud forent necessaria, sed contingentes. Alter etiam suaderi potest earum ne-cessitas, & consequenter veritas in hypothesi data: siquidem vt propositiō quævis sit necessaria, & in omni euentu vera, satis est, vt subiectum habeat necessariam connexionem cum praedicato, tametsi non è contrario: tum, quia connexioni subiecti cum praedicato est, quæ affirmatur: tum etiam, quia hæc est necessaria, animal est viuens, ob necessariam connexionem animalis cum viuenti, esto viuens è diuerso non sit ita connexum animali, sed sine eo in quibusdam animalibus, videlicet plantis reperiatur; at qui omne ridens, & aliquod ridens habent necessariam connexionem cum homine, tametsi non è conuerso, ergo &c. Vide alias huius met rei confirmationes supra tract. 2. cap. 8. Quod etiam illationum negatiuarum consequentia sint falsa in euentu argumenti (nam quod earum antecedentia tum sint vera haud est dubium) probatur hoc pæcto: prius illorum, nempe, nullum ridens est homo, est contrarium huius pronunciati, omne ridens est homo, & posterius, scilicet, aliquod ridens non est homo, est eiusdem pronuntiati contradictorium: cum ergò verum sit necessariò, & in omni hypothesi quod omne ridens sit homo, vt probatum ma-net, haud poterit, non esse falsum, quod nullum ridens sit homo, & quod aliquod ridens minime sit homo. Hoc autem ipso, quod in quanis illatione, & conuersione earum, per quæ haecenus itum est, antecedens sit verum, & consequens falsum, pleris-que conuersionum regulis supra traditis, falsum, suberit.

72 Respondent Scotistæ, & quidam alij, earum il-lationum antecedentia à nobis admisſa tanquam vera, eiusmodi neutiquam esse, & consequentia tanquam falsa concessa, nequam talia esse, sed potius illa veritatis, & hæc falsitatis experitæ pror-ſus. Cuius rationem putant esse, quod omnis proposi-tio de termino simplici subiectum postulante, tametsi non postulatur ab eo, omnis, inquam proposi-tio eiusmodi, sit contingens, & non necessaria, siue neget siue affirmet v.g. hæc, omne ridens est homo, reddit hunc sensum, omnis homo, cui accidit risus est homo, vbi particula illa, cui accidit, toti proposi-tioni contingentiam importat. Par ratio est huius, nullum ridens est homo; par cuiusvis alterutri similiſ. Verum hæc doctrina, & paulo supra est im-pugnata in se, necnon etiam in simili tract. 2. c. 5. Iæpius citato, vbi contingentiam propositionum de subiecto per accidens coniuncto aduersus Scotorum, & alios refutauimus ex professo.

73 Respondent secundo Conimbr. propositionem illam, omne ridens est homo, & quamvis aliam id genus, siue negatiuam, siue affirmatiuam esse con-tingentem, sicut in superiori solutione statutum est: at propterea, quod concretum illud ridens supponat principaliter pro forma, eamque importet in recto, vt sensus eius propositionis sit, sius omni homini conuenit. Fateor rationes, tum paulo supra, tum cap. 5. tractatus secundi adductas hanc doctri-

nam labefactare non posse: quocirca ita eam impu-gno, ridens id commune habet cum quouis alio con-creto accidental, quod non semper importat for-mam in recto, sed multoties subiectum, vt abun-dè probatum manet lib. 3. tract. 3. cap. 3. quid ergo dicendum, si posteriori modo, & non priori supponant, atque in eis ita supponentibus nostrum confi-ciatur argumentum? Ad hoc, quanquam risus di-catur in recto, sensus eius propositionis omne ridens est homo, haud est; risus inest omni homini sicut ad contingentiam oportet, sed potius omnis risus inest soli homini, siue risus quiuis, si cui conuenit, homini citra dubium conuenit: ita autem ea propositiō est necessaria, & non contingens. Melius ergo responderi potest, eas propositiones, aut non conuerti, nisi expositas, & in alias prius commutatas, aut ceriè, nisi alio sensu prædictæ sint, super eum, quem præ se ferunt, & quem solitariè sumptæ fortassis essent habituæ, vti supra de propositionibus subiecto non simplici, sed complexo construimus.

Argues quartò: hæc propositiō est vera; nullus oculus est necessarius ad videndum, cum sine quo-libet possimus videre munere alterius; & tamen non sequitur inde, ergo nullus necessarius ad videndum est oculus, id enim esse nobis ad videndum oculis neutiquam opus esse: haud igitur propositiō vni-versalis negatiua simpliciter conuerti semper potest, aut postulat. Hoc autem habet præfens argumentum commune cum duobus, quæ sequuntur, quod quamvis ponatur in vna conuersione, inde tamen argui possit contra plerasque alias: quocirca in vna ex-pedio, quid dici possit ad alias, ac respondeo, nec prioris propositionis modò obiecta, nec posterioris sensum, semper eum esse, quem supponit argumentum: illa namque potest supponere copulatiuè, seu distributiū, & facere hunc sensum, nec hic oculus est necessarius ad videndum, nec ille est necessarius ad videndum, atque ita est vera, ac solam necessitatē determinatam excludit: vel potest supponere copulatiū, & reddere hunc sensum, nec hic oculus, nec ille est necessarius ad videndum, atque ita est falsa, ac necessitatē etiam vagam, & indeterminatam cuiusvis oculi ad videndum excludit. Posterior etiam duplīcē sensum, ac suppositionem habere potest, & vel significare, quod nihil necessarium, etiam in-determinate ad videndum, sit aliquis oculus, vel tantum, quod nihil necessarium determinat; ac proinde altero modo esse falsa, & altero vera. Qui-bus positis in sensu distributiū, ac determinatam necessitatē excludente, prior propositiō est vera, & eodem sensu, etiam est vera posterior, & conuerti priorem. Cæterum in sensu non distributiū, sed potius copulato, ac necessitatē etiam vagam abidente, vtraque est falsa: quid mirum ergo, si in eis, conuersio locum non habeat? Quod, si prior reddat sensum distributiū, siue copulatiū, & posterior copulatiū, erit vera illa, & hæc falsa: inde tamen nihil contra regulas conuersionis, quippe quæ, vt cuiusvis alterius argumentationis supponunt terminorum suppositionem manere eandem in antecedenti, & consequenti: aliqui committent, vt multis calumniis sit locus.

Argues quintò, hæc propositiō est vera, nullum cœlum est in stella, & tamen hæc falsa, nulla stella est in cœlo: Item, hæc est vera, nullus mortuus fit naturaliter viuus, & nihilominus hæc falsa, nullus viuus fit naturaliter mortuus: propositiō ergo vni-versalis negatiua, haud semper potest conuerti sim-pliciter. Respondeo totum prædicatum conuersæ debere

debere mutari in subiectum conuertentis ; huius autem conditionis defecit uas consequentias nuper obiectas handquam valere : ceterum ea, si adsit condito, posse utramlibet propositionem vniuersalem negatiuam conuerti simpliciter , aliasque duas confetuções legitimas , ac formales fortiri, videlicet hunc in modum, nullum cœlum est in stella, ergo nullum existens in stella est cœlum, nullus mortuus fit naturaliter viuus , ergo nullus fiens naturaliter viuus est mortuus.

76

Argues sexto , hæc oppositio est vera, nullus puer fuit senex , & tamen hæc falsa , ergo nullus senex fuit puer: item hæc vera, nullus senex erit puer, quod enim dici solet, bis pueri senes, est metaphorica, ac figurata locutio , & tamen hæc falsa , ergo nullus puer erit senex. Respondeo , in primis , utramque præmissam esse falsam, quia ut animaduertunt nostrí Conimbricenses ex Aritotele lib. 1. Elench. cap. 3. sententia prioris est, nullus, qui est, aut, qui fuit puer, fuit senex; claret autem Nestora, qui fuit puer, fuisse senem: senus autem posterioris est, nullus, qui est, aut qui erit senex, erit puer; exploratum autem est, multos eorum, qui nascentur, fore senes, ac fore etiam pueros : Quando igitur merito huius ampliationis, subiectum ampliatur quodammodo a tempore præsenti, & refertur insuper, ad præteritum, si verbum sit de præterito , & ad futurum , si de futuro utramque præmissa , ut dictum est, erit falsa , adeoque non mirum, si que deducuntur ex eis propositiones sint falsæ , ac nequit quā possint sequi. Respondeo secundò, cum iisdem Conimbricensibus, & apud eos Aegidio , propositiones de præterito, & futuro, haud posse conuerti , nisi prius expositas, per alias, quæ consentiuntur verbo est de præsenti, & participio aliquo præteriti, aut futuri temporis; ita autem eas optimè conuerti , iuxta regulas ab Aristotele ac dialekticis traditas, v.g. optimè equitetur: nullus puer est passus senectutem, ergo nullus passus senectutem est puer: Nec minus bene, nullus senex est passus pueritiam, ergo nullus pueritiam passurus est senex. Atque ex huius, & præcedentis argumenti solutione constat, quid responderi debeat , ad alia similia argumenta, quæ fieri possunt, non soluim aduersus conuersionem simplicem, sed etiam contra alias.

C A P V T I X.

Aliæ duæ conuersiones tribus vulgaribus superadditæ.

77

Tandem animaduerto , tribus conuersionibus hactenus explicatis alias duas adiici posse. Prior est mixta ex conuersione simplici , & contraposita , & cum hac commune habet , quod, si non ambo termini in ea infinitentur, at certè alter eorum & cum illa, vt , si minus quantitas , certè qualitas in ea mutetur : habet autem hæc oppositio locum in omni propositione , & sola, in qua contraposita. Ut v. g. omnis homo est animal , ergo omne non animal non est homo , aliquis homo non est equus , ergo aliquod non equus est homo. Quod utramque illatio teneat , perspicuum est, nam ambæ præmissæ inferunt per conuersionem contrapositam has conclusiones , ergo omne non animal est non homo , ergo aliquod non equus non est non homo ; at haec conclusiones inferunt eas , quas possumus velut exempla huius conuersionis mixta, ut constat ex regulis infinitarum tract. 2. cap. 4. traditis: fieri ergo

nequit, ut istiusmodi conuersionis mixta antecedens vñquam sit verum , & non consequens , vbi propositio, qua antecedit sit vniuersalis affirmativa , aut particularis negativa , adeoque in his ea est formalis , & legitima , non minus , quam contraposita, Quod autem in propositione vniuersali negativa , & particulari affirmativa , quarum alterutra est incapax conuersionis contrapositæ , nec ista, qua de loquimur , reperiatur , eodem potest argumento suaderi : alioqui namque fieret , per regulas infinitarum, ut etiam in utraque locum esset habitura conuersione per contrapositionem: merito ergo dictum est, cum hac recurrere mixtam ex ipsa , & simplici.

Posterior conuersione hic superaddi visa , est mixta ex contraposita, & per accidens: & huius more ambo termini in ea infinitantur, illius autē ritu, non qualitatis, sed quantitatis mutationem subit. Visitur autē in propositione vniuersali negativa in qua locū non habet contraposita. v.g. valet hæc conuertio , nullus homo est equus , ergo aliquod non equus non est non homo , alioqui certè omne non equus erit non homo , adeoque per conuersionem contrapositam omnis homo erit equus, quæ propositio est contraria priori veræ: nec ergo sequitur, duas contrarias esse simul veras, admittenda est hac conuersione mixta in propositione vniuersali negativa. Quod etiam in vniuersali affirmativa , sicut contraposita locum habeat , ita probari potest: siquidem hæc propositio , omnis homo est animal v. g. per conuersionem contrapositam infert hanc ; ergo omne non animal est non homo: igitur etiam infert huius subalternam; nempe ergo aliquod non animal est non homo , vi scilicet huiusmodi conuersionis mixta ex contraposita , & per accidens : quacunque enim præmissa infert propositionem superiorem, ea infert subalternam , & inferiorem.

78

Cæterum, nisi in iis duabus propositionibus istiusmodi posterior conuersione mixta non cernitur: nec enim in particulari negativa ; tum, quia ab hac ad vniuersalem negatiuam non fit conuersione , etiamsi non infinitentur termini in conuertente , ut supra dictum est , cum de conuersione per accidens esset sermo, non enim valet, aliquod animal non est homo , ergo nullus homo est animal, idem ergo à fortiori dicendum est , quando termini infinitantur in conuertente , adeoque maiorem mutationem subeunt: tum etiam, quia ab vniuersali negativa finitis constante terminis non fit conuersione , aut conuertio ad aliam vniuersalem negatiuam constanter terminis infinitis, ut liquet ex iis , quæ supra cap. 7. dicta sunt de conuersione per contrapositionem: ergo etiam à fortiori nulla erit conuersione, nulla conuersionis lex , à particulari negativa , eaque finita, ad vniuersalem negatiuam utrinque infinitam. Rursus, nec ista conuersione mixta reperitur in particulari affirmativa, magis, quam contraposita: ab hac enim ad vniuersalem affirmatiuam , quæ fieri potest conuersione illa, aut argumentatio , siue termini eius , ad quam arguas fiant infiniti , siue , quod plus est , pristinam finitudinem suam retineant?

79

Quod si quis obiciat , has duas conuersiones in præsenti superadditæ reuocari posse ad conuersionem contrapositam , si eius significatio paulò latius extendatur , & comprehendat omnem , in qua datur aliqua infinitas , siue ea duos terminos , siue vnum duntaxat afficiat, & siue quantitas, vel qualitas in ea varietur, siue utramque maneat inuariata, ac proinde ambæ superfluere : responderi facile potest , etiam conuersionem contrapositam , propter inuariatam in ea quantitatem, & qualitatem propositionis,

sitionis, cum conuerit, reduci posse ad simplicem paulò fusius vñptam: & tamen ea communiter, & merito distingui solet, ac velut non superflua admitti: ergo similiter in præsenti, &c. Rursus conuersio per accidens propositionis vniuersalis negatiæ reduci potest ad eiusdem conuersionem simplicem, & ex ea necessariò sequitur: nam esse non potest, vt hæc propositio exempli g. nullus homo est equus, inferat simileiter hanc, ergo nullus equus est homo, quin etiam per accidens deducat istam, quæ est prioris conuertentis subalterna, ergo aliquis equus non est homo: quis tamen ob id ausit, conuersionem simplicem, & per accidens confundere, aut alteram, supposita altera, velut superuacaneam damnare. Par autem ratio est in præsenti. Atque ad has duas conuersiones mixtas præter alias fortasse respexit Auersa tract. 3. instit. cap. 6. ad eius finem inquiens, tribus conuersionum generibus communiter circumferri solitus adiici posse alia non pauca.

C A P V T X.

Oppositio, equipollentia, & conuersio propositionum singularium.

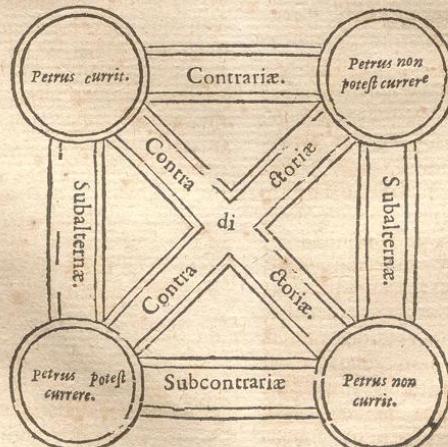
81

HAec enim actum est, vt plurimum, de oppositio-
num vniuersalium abfolatarum, atque simplicium,
à quibus non potuimus abstinere sine claritatis dis-
pendio, quamvis propositum nobis fuerit doctrinam
generalem tradere: reliquum est, vt propositio-
nibus singularibus, hypotheticis, & complexis ean-
dem applicemus doctrinam. Ordior autem à singularibus, quas authores plerique, aut parcè delibant,
aut omnino prætermittunt, fortassis, quia in scientiis
hanc sicut lunt adeo frequentes, ac sic statu: hæc
propositio ex. g. Petrus currit, & hæc, Petrus non
currit, contradicunt, siquidem, nec simul veræ, nec
simul falsæ esse possunt. Deinde hæc, Petrus currit,
Petrus non potest currere, contrariantur, eo, quod
simul veræ esse nequeant; quo enim pæsto currat,
qui non potest currere, cum tamen simul falsæ esse
queant, videlicet, si Petrus ad currendum expeditus
non currat, & magis nolit, quam nequeat currere:
tum etiam, quia secunda plus negat, quam ad pri-

marum falsificandam oportet. Rursus hæc, Petrus non
currit, Petrus potest currere subcontrariae sunt: pos-
sunt enim esti simul veræ, non tamen simul falsæ,
quando ad falsitatem primæ opus est, vt Petrus cur-
rat, eo autem ipso, quod Petrus currat, nequit falsum
esse, eum posse currere, quod affirmatur per secun-
dam; siquidem ab actu ad potentiam valet consequen-
tia. Atque ex hoc principio, quo nullum inter
dialecticos notius, colligitur demū, has esse subalter-
nas, Petrus currit, Petrus potest currere, prior enim
continet posteriorē, eaque infert, & non est conuerso:
item haud minus perspicuum est, has esse subalter-
nas, Petrus non potest currere, Petrus non currit:
prima namque continet secundam, eamque efficit,
& non est contrarii: cuius ratio est, quoniam uti ab
actu ad potentiam affirmatiæ est euidens conse-
quentia, licet non retrosum, ita etiam à potentia ad
actum negatiæ, siue, quod perinde est, à carentia
potentia ad carentiam actus, quamvis non est con-
uerso, ea est haud minus euidens, atque mani-
festa.

82

Porrò hæc oppositio est merè virtualis, non for-
malis, si solam contradictionem excipias, eo, quod
non affirmetur, & negetur vnum de alio formaliter,
sed duntaxat vnum virtualiter, & aequivalenter: etenim
in his, Petrus currit, Petrus non potest currere,
aliud formaliter affirmatur, aliud negatur; siquidem
cursus, & potentia ad cursum formaliter differant:
cæterum virtualiter idem in eis affirmatur, & nega-
tur, cum carentia potentia includat caritatem actus;
quare secunda negans formaliter potentiam, virtualiter
actus negat, & prima affirmans est diuerso
actus formaliter, & potentiam virtualiter affirmat.
Atque eadem est ratio de subalternis, & subcon-
trariis. Confirmatur: Hæc propositiones, Petrus
amat virtutem, Petrus odit virtutem omnium
consensu sunt oppositæ quodammodo, nec potest vna, &
alia simul esse vera: atque aliud, & aliud formaliter
prædicant ambæ, solumque virtualiter negat vna
eundem amorem, quem affirmat altera, & simili-
ter idem odium, quod adstruit vna, tantum virtualiter
destruit, & inficiatur altera: hic ergo modus
eiusdem negandi, & affirmandi non tollit opposi-
tionem contrariam, subcontrariam, & subalternam à
nobis in præsenti traditas. De contradictione singu-
larium non est ambiguum, quin sit etiam formalis,
ac stricta, quandoquidem de Petro v. g. idem
cursus affirmatur, & idemmet negatur.

83

Quod attinet ad æquipollentiam propositionum singularium, ex tribus regulis comprehensis se-

quenti versiculo. Præ contradic, Post contra, Præ,
Postque subalterna, prima in singularibus non tenet, si
enim

enim huic Petrus currit negationem præponas in hunc modū, non Petrus currit non æquivalabit sua contradictrioræ, nimis ita, Petrus non currit quoad veritatem, quoniam Ignato currente, haud erit verum, non Petrum currere, tametsi verum sit, Petrum non currere. Cæterum secunda tenet, quia, si huic propositioni, Petrus non potest currere, negationem postponas in hunc modū, Petrus nō potest non currere, æquipollebit suæ cōtrariæ videlicet huic, Petrus currit, quoad veritatem: nequit enim non esse verum, Petrum currere, vbi verum sit, eum non posse non currere, quamvis non ē conuerso. Tertia etiam quodam modo tenet in his subalternis, Petrus potest currere, Petrus currit; negatio enim præposita, & postposito priori hoc pacto, Petrus non potest non currere, facit, eam inferre posteriorem, & cum eius veritate coniunctam esse, vt iam iam manet explicatum: tenet quoque in his subalternis, Petrus nequit currere, Petrus non currit: huius enim veritas, qua non infert veritatem prioris neutius quam immutata, eam tamen infert, & cum ea est coniuncta, dummodo afficiatur particula negatiua antè, & rētrō, talem in modum: Petrus non nequit non currere, siue potest non currere: hæc namque sequitur ex ea, Petrus non currit.

84 Denique quod spectat ad conuersiōnēm propositionum singularium: aut eiūmodi sunt, subiecto, & prædicato tenus; atque ita conuertuntur simpliciter per accidens, & per contrapositionem; simpliciter quidem, vt Petrus est hic homo: ergo hic homo est Petrus: hic homo non est hic lapis, ergo hic lapis non est hic homo: per accidens quidem, veluti Petrus est hic homo, ergo aliquis homo est Petrus, hic homo non est hic lapis, ergo aliquis lapis non est hic homo: per contrapositionem quidem, vt Petrus est hic homo, ergo non hic homo est non Petrus, aut iuxta alios, ergo hic non homo est non Petrus; vel sicut hic homo non est hic lapis; ergo non hic homo: aut propositiones singulares eiūmodi sunt duntaxat subiecto tenus, & communes quoad prædicatum; (hoc enim non obstat, quo minus absolute, & simpliciter dicantur singulares, superius est ostensum tract. 3. cap. 2. quando de quantitate propositionis erat sermo, ac de eius origine magis à subiecto, quam à prædicato) atque ita etiam eodem tripli conuertuntur modo: valet enim Petrus currit: ergo hoc currens est Petrus: & Petrus non currit: ergo hoc currens non est Petrus: item valet per accidens, & mutata quantitate singulari in particularem, manente tamen eadem qualitate, Petrus currit: ergo aliquod currens est Petrus, & Petrus non currit: ergo aliquod non currens est Petrus; cæterum si mutatio fiat quantitatis singularis in universalē, huiusmodi propositiones poterunt conuerti per accidens, quoties fuerint negatiua, secus vero quoties affirmatiua: sequitur enim, Petrus non currit, ergo nullum currens est Petrus: neutius quam tamen sequitur, Petrus currit: ergo omne currens est Petrus: ac denique per contrapositionem, vt Petrus est currens, ergo omne non currens est non Petrus, seu Petrus non est lapis, ergo aliquod non lapis non est non Petrus, aut quod æquivaleret, est Petrus. Aut tertio propositiones aliquæ sunt de subiecto communi, & prædicato singulari, quod ad absolutam singularitatem totius propositionis haud sufficere, vñsum est loco nuper memorato; atque eiūmodi propositiones conuertuntur simpliciter, vt omnis regnans nunc in Hispania est Phi-

lippus, ergo Philippus est omnis regnans nunc in Hispania, & vt, nullus lapis est hic homo, ergo hic homo non est nullus lapis: nec non per accidens, vt omnis regnans nunc in Hispania est hic homo, ergo aliquis homo est omnis regnans nunc in Hispania, & vt nullus lapis est hic homo, ergo aliquis homo non est nullus lapis: ac tandem per contrapositionem, vt omnis regnans nunc in Hispania est Philippus, ergo non Philippus est non regnans nunc in Hispania.

85

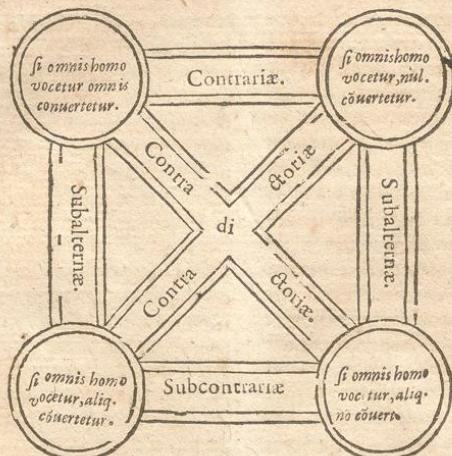
Quod, si sermo sit de propositionibus, in quibus singularitas est mixta particularitati; aut subiectum est singulare, & prædicatum particulare; & sic conuertūr simpliciter propositiones, tum affirmatiua, tum negatiua; vt hic homo est aliquod animal, ergo aliquod animal est hic homo, & vt hic homo non est aliquis lapis, siue est nullus lapis (nam non quidam perinde est, ac nullus) ergo aliquis lapis non est hic homo. Item per accidens, vt hic homo est aliquod animal, ergo hoc animal est hic homo, hoc inquam, animal, ratione cuius verificatur de homine, quod sit aliquod animal; & vt hic homo non est aliquis lapis, siue est nullus lapis: ergo hic lapis non est hic homo. Atque ultimè per contrapositionem, vt hic homo est aliquod animal, ergo aliquod non animal est non hic homo; aut hic homo non est aliquis lapis, ergo aliquis non lapis non est non hic homo. Aut è contrario subiectum hanc propositionum, de quibus loquimur, est particulare, & prædicatum singulare; & ita conuertuntur simpliciter affirmatiua: valet enim, aliquod animal est hic homo, ergo hic homo est aliquod animal, secus vero negatiua; haud enim valet retrosum, aliquod animal non est hic homo, ergo hic homo non est aliquod animal, siue est nullum animal; nam quod hæc duo recidant in idem, patet, tum ex regula æquipollentiarum paulò superius insinuata, videlicet non aliquis, nullus, tum etiam, quia negatio particulam disiunctivam subsequenter, & si voce tenus permittat, at re ipsa tollit, & non tam disiungit, quam distribuit. Per accidens etiam conuerti possunt huiusmodi propositiones, si affirment, secus verò, si negent: valet enim, aliquod animal est hic homo, ergo aliquis homo est aliquod animal; non aliquod animal non est hic homo, ergo aliquis homo non est aliquod animal. Cæterum in eis haud habet locum conuersio contraposita: non enim sequitur, aliquod animal est hic homo, ergo non hic homo est aliquod non animal, nam equus est non hic homo, & tamen non est aliquod non animal, sed potius animal: nec etiam sequitur, aliquod animal non est hic homo, ergo non hic homo non est aliquod non animal, nam lapis est non hic homo, quintam non sit aliquod non animal; siquidem non esse aliquod non animal, est esse animal, quod longè abest à lapide.

C A P V T X I.

Oppositio, equipollentia, & conuersio hypotheticarum.

86 C onditionalis proposition, seu contingens, seu necessaria sit, normam simplicium in opponendo sequitur, vt sequens typus declarat.

Dices

Dices primò, hæc propositio, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, habet pro contradictria hanc, non, si omnis homo vocetur omnis, conuertetur: ergo non illam, quæ à nobis est assignata. Respondeo, habet pro contradictria utramque, si utraque, & non potius eadem est, sicut etiam hæc absoluta, omnis homo conuertetur habet duas contradictrias, tametsi æquipolleant, formaliter diuersas, videlicet, quidam homo non conuertetur: proinde hæc instantia doctrinam nostram magis propugnat, quam impugnat. Et quidem propositiones hypotheticas vñica negatione eis secundum setatas p̄posita ita negari, vt vera resultet oppositio, est communis authorum sententia.

87

Dices secundò, hæc propositiones, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si omnis homo vocetur, aliquis non conuertetur, possunt ambæ esse falsæ: ergo non contradicunt inuicem: antecedens probatur, casu, quo Petrus vocatus non conuertatur: nam tunc affirmativa falsa erit, vt constat; deinde negativa etiam falsa erit, cum significet carentiam conuersionis pendere à vocatione, quod falsum est iuxta illud Oseæ cap. 13. *Perditio tua ex te Irael, tantummodo in me auxilium tuum.* Respondeo primo, carentiam conuersio[n]is liberam, & moralem, de qua sermo est, pendere à vocatione, qua non existente, carentiam conuersio[n]is necessaria, & minimè moralis, & humana futura esset. Deinde secundò, aliud est, carentiam conuersio[n]is pendere à vocatione, aliud conuersio[n]em non pendere à vocatione: à me enim conuersio Antichristi non pendebit, non tamen ob id carentia eius conuersio[n]is à me pendebit, sed à solo eius libero arbitrio, quod est diuinæ gratiæ restitutum: Illa autem conditionalis, si omnis homo vocetur, non conuertetur, significat hoc posterius, non illud prius.

88

Dices tertio cum Conimbricensibus, propositionem conditionalem minimè sortiri vnam, ac determinatam quantitatem, & qualitatem, nec esse simplicem propositionem, sed potius multiplicem, & complexam, adeoque omnis veræ oppositionis in-capacem. Sed in primis suprà tract. 2. cap. 1. ostensum est, propositionem conditionalem non esse semper complexam, sed potius aliquando simplicem, propterea, quod non constet dupli copula enunciatiu[a], sed vna tantum, quæ enunciat, & altera mere apprehensiua: quando namque profertur hæc propositio, exempli gratia, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, haud enunciatur omnem hominem vocandum esse, sed solum, quod

sub conditione vocationis, ac si esset, apprehensæ, sit conuertendus. Rursus, fac propositionem conditionalem genere suo complexam, & instar plurium esse, haud secus, atque propositione subiecto plurali pluribus æquipolleat: Non ob id certè propositione conditionalis erit oppositionis incapax, sicut neque propositione vnum de alio in numero plurali sumpto enuntians oppositionem respuit, vt supra visum hoc tract. 4. cap. 1. ante medium.

89

Dices quartò cum aliis, has propositiones, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si omnis homo vocetur, nullus conuertetur, haud quaque esse contrarias, vt à nobis est statutum: nam contraria tales esse debent, vt vna perfectè neget, quod affirmat altera: at p̄fatae propositiones non sunt eiūmodi: posterior enim haud negat omnino, quod affirmat prior, sed quadammodo idem affirmat, cum utraq[ue] sic incipiat, si omnis homo vocetur, quæ est affirmatio quædā vocationis. Quapropter hæc potius deberent assignari velut contraria, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si nullus homo vocetur, nullus, ambæ namque sunt vniuersales, ambæ affirmant, & negant idem de eodem: quæ de causa istæ, omnis homo currit, nullus homo currit, & quævis alia similes sunt omnium confessione contraria.

90

Respondeo, alteram earum, quæ sunt à nobis assignatae tanquam contraria perfectè negare, ac destruere, quod adstruit altera: nam quamvis conditio[n]e tenus sint similes, & utraque sic incipiat, si omnis homo vocetur: ceterum vi eius conditionis nihil omnino enunciatur, sed tantum vocatio apprehenditur, ac si esset; an autem sit, vel non sit, relinquitur in medio: quocirca altera, & altera non affirmat idem, sed potius vna est affirmatio, & alia est eiusdem obiecti perfecta negatio. Quæ autem in argu[m]ento obtruduntur contraria, haud quaque sunt admittenda, tum, quia possunt ambæ esse veræ: nam, si statuat Deus pro eo, ac potest supernaturiter omnes homines conuertere, & nullum inefficaciter vocare, tum erit verum, si omnis homo vocetur, omnem conuertendum, & quod sponte sua, ac per se patet, si nullus homo vocetur, neminem conuertiri, vt in simili recte animaduertunt nostri Conimbricenses lib. 1. de interpret. cap. 7. de oppo. q. 1. art. 3. ad 4. tum etiam, quia ad oppositionem opus est, vt subiectum vtriusque oppositæ sit omnino idem quod circumstantias cunctas, vt supra monitum est cap. 3. huius tractatus: sed propositiones illæ, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si nullus homo vocetur, nullus conuertetur, haud constant subiecto

91 subiecto eodem penes omnes circumstantias: nam circumstantia subiecti eius est conditio, at vtriusque propositionis conditio se tenens ex parte subiecti est longe diuersa, ergo & erit diueria circumstantia aliqua subiecti in vtraque: quam ob causam haec neutiquam opponuntur, Petrus, si existat Roma, curret, Petrus, si existat Methimna, non curret. Quod autem dicitur, eas propositiones esse vniuersales ambas, & affirmare, ac negare idem, haud conuincit, eas esse contrarias. Primo, quia definitio contrarietatis statuens, eam esse, per quam una propositione est affirmatio, & alia eiudem negatio, & præterea vniuersalis vtraque, superius est à nobis confutata cap. i. huius tractatus: deinde, quia fallit, eas affirmare, & negare idem de eodem, vt constat ex nuper dictis.

Quod de conditionali diximus hactenus, idem de causalī dictum puta. Quod autem attinet ad vtriusque hypothetica æquipollentiam, & conuersionem, sequuntur similiter ambæ legem absolutarum. Id tantum est animaduertendum, eas esse conuertendas, & ad æquipollentiam reducendas, inuariata conditione, & solo eo, quod enunciatur sub illa varietatem subeunte. v.g. si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, ita æquipollentia contraire, si omnis homo vocetur, omnis non conuertetur; hoc enim perinde est, ac, si omnis homo vocetur, nullum esse conuertendum: deinde prior illa propositione debet ita verti per accidens, si omnis homo vocetur, aliquis conuertendus est homo.

C A P V T X I I.

Oppositio, equipollentia, & conuersio complexarum.

92 **O**positionem propositionum eandem esse, atque simplicium, complures dialectici existimant: sicut enim, inquiunt complex affirmatiua simplici negatiua, ita copulatiua affirmatiua copulatiua negatiua, & disiunctiua videntur opponi. Cæterum aliter se res habent, nam, vt ab oppositione contradictoria exordiar, si quæ copulatiua contradictoria essent, maximè haec, Petrus currit, & Paulus currit, Petrus non currit, & Paulus non currit; at haec non contradicunt, cum possint ambæ esse falsæ, Petrus currente, & Paulus non currente, aut & contrario: ea namque est conditio propositionis copulatiua, vt ad eius veritatem requiratur existentia vtriusque obiecti sui, & alterutrius solius defectus eam omnino falsificet: quapropter prior erit falsa ob vnius Pauli non cursum, & posterior haud minus falsa ob vnius Petri cursum.

93 Dices, has copulatiua esse contradictorias, Petrus currit, & Paulus currit, non Petrus currit, & Paulus currit. Contra primum, quoniam in postrema propositione, particula non infinitar, & neutiquam negat, sicut ad oppositionem contradictoriam oportet. Quod autem obiecti consuevit, nulla est melior contradictione, quem negatio toti propositioni praeposita, vt est in veteri paræmia, hoc verum est de negatione negante, non vero infinitante. Contra secundum ex eodem capite, quoniam ambæ propositiones illæ possunt esse simul falsæ, videlicet, si, nec Petrus, nec Paulus, nec vlius alijs currit: prior quidem propterea, quod vtriusque saltē cursum affirmet: posterior etiam ob id, quod non Petrum, siue alium præter Petrum currere affirmet, cum tamen nullus currat.

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

Rursus, si quæ disiunctiua contradictoria essent, maxi me haec, Petrus currit, vel Paulus currit; Petrus non currit, vel Paulus non currit, atqui haec contradictoria esse non possunt, cum amba veræ esse queant, si Petrus currit, & Paulus non currit. Quod si has disiunctiua, Petrus currit, vel Paulus currit, non Petrus currit, vel Paulus currit, contradictorias esse malis, difficultatem haud effugies: nam eadem ratione, qua copulatiua contradictoriae nuper posita, poterant impugnari.

Quare ex mixtione copulatiuarum, & disiunctiuarum oppositio contradictoria resultat: nam haec copulatiua, Petrus currit, & Paulus currit, huic disiunctiua Petrus non currit, vel Paulus non currit, contradictoriæ opponitur. Quod suadeo primo, quia simul veræ, aut simul falsæ esse nequeunt, vt expediti constabit; nobis enim in præsens non vacat: Secundò, si Petrus, & Paulus soli essent possibiles, haec copulatiua, Petrus currit, & Paulus currit, æquivaleret huic, omnis homo currit, & haec disiunctiua, Petrus non currit, vel Paulus non currit, recideret in hanc, aliquis homo non currit: sed haec posteriores contradicunt omnium consensu: ergo, & illæ priores contradicent in eo euentu, ac proinde etiam in hoc, quando sunt in vtroque eadem: par autem est ratio cuiusvis alterius copulatiua, & disiunctiua, cæteris paribus. Item haec disiunctiua, Petrus currit, vel Paulus currit, habet pro contradictoriæ hanc copulatiuam, Petrus non currit, & Paulus non currit, vt facile est iisdem rationibus suaderi.

94 Dices, ambas propositiones coniunctas à nobis assignatas posteriori loco, videlicet has, Petrus currit, vel Paulus currit, Petrus non currit, & Paulus non currit esse affirmatiua, quod contradictoriis obstat: primam quidem, præterea, quod cursum Petri, & Pauli disiunctiæ adstruat, vt exploratum: secundam verò, quoniam particula, & affirmat; cum enim positivæ ambas propositiones simplices coniungat, complexa propositione ex eis resultans affirmatiua erit, sicut quævis simplex propositione tum est affirmatiua, quando eius extrema coniunguntur, non separantur. Cæterum haec solutio facili potest negotio confutari: nam in primis parti iure propositione disiunctiua erit negatiua, cum particula, vel, ambas simplices disiungat, & separat: vnde tradita à nobis oppositioni non opponitur, quod copulatiua sit affirmatiua, cum disiunctiua aduerla negatiua sit. Deinde particula, & non facit, vt una propositione de alio affirmetur, vt certo certius, nec vt prædicatum vtriusque de alterutrius subiecto affirmetur, quando earum subiectum, & prædicatum non est immediate interposita eiusmodi particula: nullo igitur modo propositionem affirmatiuam reddit. Ulterius si coniunctio facta per particulam, & ad affirmationem sufficiat, haec apprehensio, Petrus, & Paulus: erit affirmatio, quo nihil dici potest invertisimilius. Præterea à priori, aliud est particulam, & esse copulatiuam, & eam denominatiōnem propositioni complexæ tribuere, & aliud esse affirmatiuam, atque eam denominationem conferre. Dices secundum, propositiones illas è contrario esse negatiua ambas, adeoque ad contradicendum inuicem ineptas; priorem quidem, eo, quod sit disiunctiua, negare namque est disiungere vnum ab alio, posteriorum quidem, eo, quod, tum Petrum, tum etiā Paulum, non currere adstruat. Sed haec solutio easdem difficultates patitur, quas præcedens: etenim ubi altera propositione earum, quæ sunt in contiouersia, sit negatiua solius disiunctionis merito, non est, cur altera

teria Petrum non currere, & Paulum non currere adstruens non sit affirmativa, propterea, quod sit copulativa. Ruris us non omnem propositionem disiunctivam eo ipso negatiuam esse, probati potest iisdem argumentis. quibus paulo supera probatum manet, non omnem copulativam hoc ipso esse affirmatiuam. Quocirca magnopere displicet Aversa quest. 26. logic. lect. 5. §. *dicendum tamen est*, docens, propositionem coniunctam non esse affirmatiuam, aut negatiuam, eo quod partes, quibus coalescit, propositiones nimirum simplices, sunt per se affirmatiue, aut negatiue, sed eo solum, quod copula eas necens sit copulativa, vel disiunctiva, & per, &, aut, vel, expressa.

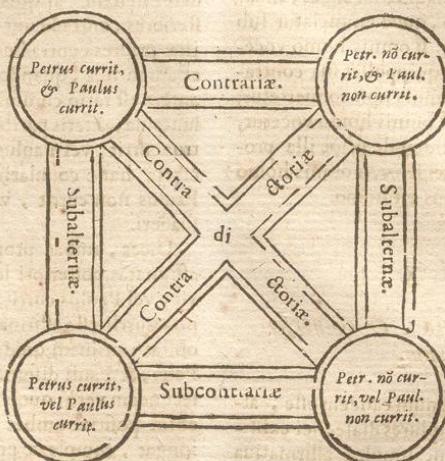
97

Quod ad propositionem contrariam attinet, haec propositiones Petrus currit, & Paulus currit, Petrus non currit, & Paulus non currit contrariantur: at, si legem simplicium retinerent, contradictoriae essent, cum hac oppositione gaudent simplices, ex quibus coalescent, simplicium, ergo & compostarum diuerse sunt leges. Maior probatur: tunc, quia ambae ne-

queunt esse simul verae, bene tamen simul falsae, ut intuenti constabit: tum, quia, si solus Petrus, & Paulus essent possibles, haec propositiones, Petrus currit, & Paulus currit, Petrus non currit, & Paulus non currit, aequipollerent his, omnis homo currit, nullus homo currit: quare contrariae essent, & modo sunt: ex quo qualsi similes contrarias esse, colligi potest.

98

Quod ad oppositionem subcontrariam spectat, haec propositiones, Petrus currit, vel Paulus currit, Petrus non currit, vel Paulus non currit, subcontrariae sunt: at contradictoriae essent, si simplicium normam sequerentur, ergo: maior iisdem rationibus probari potest, quibus oppositio contradictoria, & contraria superius sunt probatae. Tandem haec, Petrus currit, & Paulus currit, Petrus currit, vel Paulus currit, & etiam haec, Petrus non currit, & Paulus non currit, Petrus non currit, vel Paulus non currit, subalternae sunt, ut colligi facile potest ex dictis deberent autem contradicere inicem, si simplices aequalarentur.

Quod, si de complexis disparatis sermo sit, eas omnino legem simplicium retinere, non abnuerim: haec namque, Petrus currit, Paulus currit, Petrus non currit, Paulus non currit, contradicunt inicem, haud secus, ac simplices, ex quibus conflantur.

TRACTATUS V.

De propositione modali, & exponibili.

CAPUT I.

Quatuor propositionum modalium species declarantur.

Pro quo præmitto primum, propositionem modalem eam esse, cuius copula aliquo modo dialectico afficitur; ut Petrus possibiliter disputat, aut Petrum disputare, possibile est: propositionem vero de inesse, eam esse, cuius copula ab omni modo dialectico absolvitur, ut Petrus disputat. Præmitto secundum, modum propositionis dialecticum quadruplicem esse, pro quadruplici materia, vide-

licet possibili, contingenti, impossibili, & necesse, quam alij triplicem volunt, eo, quod possibile, & contingens coincidere videantur; verum possibile non repugnantiam essendi, contingens etiam non repugnantiam non essendi significat. Præmitto tertium, modalem, aliam esse compositam, cum dictum subiicitur, & modus prædicatur; quare ex dicto, & modo velut partibus principalibus ex aequo componitur; ut Petrum currere, est possibile: aliam diuisam, cum modus copulam afficit, quin subiicitur, aut prædicetur ut quod: quare ex dicto, & modo aequaliter composita non est, ac proinde diuisam, ut Petrus possibiliter disputat: vel aliter; modus nominaliter sumptus modalem compositam, adverbialiter sumptus eam diuisam efficit.

Præmitto quartum, præter quatuor modos commemoratos, alios duos à Petro Hisp. inuentos, videlicet verum & falsum, iure merito hic omitti, eo, quod propositiones, quas modificant suis de inesse quoad oppositionem, aequipollentiam, & reliqua aequialement: idem enim omnino est, Petrum currere est verum, ac Petrus currit: qua ratione modales diuisae, seu adverbiales, ut omnis homo possibiliter currit, omittuntur, eo, quod, spectata quantitate subiecti, suis de inesse per omnia aequipollent; spectata vero quantitate modi, à modalibus compositis, seu nominalibus non differant: ob id aliae modales non dialecticæ alii adverbii, & particulis commixtae omitti solent. Præmitto quintum, quantitatem

titatem, & qualitatem propositionis modalis sumendum esse à quantitate, & qualitate solius modi, impossibile autem, & necessarium modi vniuersales les, possibile, & contingens modi particulares sunt, videlicet, quia necesse, & impossibile simpliciter sumpta per omnes temporis differentias vniuersaliter vagantur: si enim l'etru simpliciter necessariò currat, nunquam à cursu cessare poterit, & si impossibile est eum currere, in nulla temporis differentia currere poterit, quod autem possibile, & contingens est, non eo ipso semper possibile, & contingens erit. Rursus necesse, & possibile sunt modi affirmatiui, impossibile, & contingens modi negatiui, vt constat: quare hæc propositio, necessarium est Petrum non esse lapidem, est vniuersalis, & affirmativa, quamvis dictum sit singulare, & negatiuum; videlicet, quia modus est vniuersalis, & affirmatiuus. Ut autem modus quantitatem, & qualitatem propositioni tribuat, satis est, vt virtualiter, & æquivalenter eam afficiat, esto non formaliter: vnde omnes propositiones æquivalentes superiori vniuersales affirmatiuæ censentur.

3. Præmitto sextò, aliud esse propositionem modalem esse quadruplicem, pro quadruplici materia, aliud eam esse in quadruplici materia; nam hoc secundum est falsum, cum omnes sint in materia remota, aut necessaria; secus vero illud prius. Quod ita suadeo: quoniam si quæ esset in materia contingenti, præcipuè hæc, Petrum currere, est contingens; at hæc est in materia necessaria. Præmitto vltimò, omnem modalem, seu compositam, seu divisionem resoluti possit ratione subiecti, si id plura complectatur, in hunc modum: hominem currere est possibile: ergo Petrum, & Paulum, & cæteros currere, est possibile: nec non resoluti etiam posse ratione sua de inesse, hoc pacto, hominem esse animal, est necessarium: ergo hæc propositio est necessaria, homo est animal, vbi modalis propositio reducitur ad suam de inesse, atque in eam resolutur quodammodo. Prior redutio, & resolutio communis est nostris modalibus, cum quibusvis aliis extra nostrum institutum: quoad posteriorem vero,

4. Figura.

1. Figura.
P. Lyncei Philosophia Tom. I.

maxima est vtrinque diuersitas: nam hæc modalis album fuit nigrum, est vera, vbi Petrus v.g. in instanti A, sit niger, & in sequentibus albetat: & tamen ad suam de inesse reduci nequit. Hæc enim propositio, album est nigrum, nunquam fuit vera. Idem cernere est in hac propositione, tempus totum fuit, & aliis similibus, quas Sotus fuse cōmemorat.

4. Quatuor ergo sunt species propositionum modalium: Prima affirmat dictum, & modum: secunda negat dictum, & modum: tercia modum negat, & dictum affirmat: quarta modum affirmat, & dictum negat: quævis earum æquipollent alis tribus: singulæ autem quatuor æquipollentes, singulis dictiōibus clauduntur: dictiones sunt hæc: *Amabimus, Edentuli, Iliae, Purpurea.* Prima littera in quauis dictione denotat modum possibilem; secunda contingente; tercia impossibilem; quarta necessarium. Deinde

E dictum negat, Ique modum, nihil A sed V totum. Vnde in dictione *Amabimus*, primum A dictum affirmat, & modum, ac de solo modo possibile procedit, vt Petrum currere, est possibile: secundum A dictum, & modum pariter affirmat, & modum contingente comprehendit, vt Petrum currere, est contingens: I. penultimum, affirmat dictum, & negat modum, atque complectitur modum impossibilem, vt Petrum currere non est impossibile: postrem V dictum, & modum negat, modumque necesse sibi vendicat, vt Petrum non currere non est necesse. Eadem ratione possunt reliquæ tres dictiones explicari.

C A P V T II.

Æquipollentia, oppositio, & conuersio propositionum modalium.

5. Q Vo æquipollentiam propositionum eiusdem figuræ, seu dictiōnis, & earum oppositionem cum propositionibus alterius cuiusque dictiōnis, seu figuræ comprehendas, sequentem typum præ oculis habeto.

3. Figura.

2. Figura.
O 2
Æqui

Æquipollentia primæ figuræ perspicua est, si enim cursus Petri est possibilis, cum possibile, non omnem, sed aliquam differentiam temporis, in quo res possit esse, amplectatur, vt supra monuimus; ergo in aliqua potest non esse, ergo est contingens: rursus, si est conringens, & possibilis; ergo non est impossibilis: demum, si non est impossibilis cursus sed contingens, & possibilis; ergo eius carentia potest non esse, eo nimis existente; ergo non est necessaria. En quatenus æquipollent Petrum currere esse possibile, esse contingens, non esse impossibile, & eum non currere, non esse necessarium: hæc autem quatuor ea dictione, Amabimus, eiusque quatuor propositionibus continentur, omnes ergo quatuor æquipollent. Cæterarum dictiorum, seu figurarum eadem est ratio, vt intuiri constabit. Scite D. Anselmus lib. 2. cur Deus homo cap. 17. quidquid namque cogitur esse, prohibetur non esse, & quod cogitur non esse, prohibetur esse: quemadmodum quod necesse est esse, impossibile est non esse, & quod necesse est non esse, impossibile est esse, & conuersum: vbi ad æquipollentiam propositionum modalium magna ex parte videtur alludere.

6 Opposito etiam modalium est in propositulo: nam Iliace, & Purpurea, contrariè opponuntur, quod ita siudeo: hæc propositiones, Petrum currere, est necesse, & Petrum non currere, est necesse, quarum altera est in Iliace, altera in Purpurea, contrariæ sunt; siquidem in falsitate non opponuntur, secus vero in veritate, vt apertissimum est: at iis reliquæ æquipollent: igitur omnes hinc inde sao ordine opponuntur, prima prima, secunda secundæ, & sic de reliquis. Confirmatur, quia altera est vniuersalís affirmatiua, altera vniuersalís negatiua, & modum vniuersalem, saltem æquivalenter includit.

7 Rursus Amabimus, & Edentuli subcontrariè opponuntur. Nam hæc Petrum currere, est possibile, Petrum non currere, est possibile, possunt ambæ esse veræ, secus vero simul falsæ; quod ambæ possint esse simul veræ, liquet, cum Petrus possit currere, & non currere, quod autem simul falsæ esse nequeant, non minus perspicuum est: Nam, vt secunda falsa sit, opus est, vt Petrum non currere sit impossibile, ac proinde vt eum currere sit necesse; eo autem ipso, quod eum currere sit necesse, eum currere debet esse possibile, cum necessitas possibilitatem includat: vnde prima propositio affirmans eum currere esse possibile, nequit esse falsa, supposita falsitate secundæ, qua eum non currere esse possibile enunciat. Tum sic, ea propositiones sunt in Amabimus, & Edentuli: igitur omnes propositiones his figuris inclusæ opponuntur subcontrariè, cum omnes æquipollent duabus, quas subcontrarias probauimus. Deinde Iliace, & Purpurea, cum sint modi vniuersales, subalternant alios duos modos, qui sunt particulares, eorumque veritatem, & falsitatem continent, vt expendenti liquebit. En oppositio nem subalternam.

8 Demum Iliace, & Amabimus ex una parte opponuntur inicem contradictoriè, & Purpurea, atque Edentuli ex alia: tum, quia bini sunt modi vniuersales affirmatiui, & bini particulares negatiui, vt ex supra dictis dilucidum est: ergo contradicunt, sicut hæc de inesse, omnis homo currit, aliquis homo non currit: Tum, quia, hæc Petrum currere, est possibile, Petrum currere, non est possibile, altera in Amabimus, altera in Iliace, contradictria sunt, & quia in veritate, & falsitate opponuntur, & quia æquivalent his, Petrus potest currere, Petrus non potest currere, quas contradictria esse, quis ambigat? at his

duabus duc illæ figuræ æquipollent; igitur Amabimus, & Iliace contradicunt, eadem est ratio de aliis duabus figuris.

Quod ad conuersionem modalium spectat, ex parte dicti, non modi conuertuntur hac ratione; Petrum currere, est possibile; ergo aliquod currens esse Petrum, est possibile: quare in earum conuersione regulæ conuersionis absolutum locum habent. Qui autem conuersionem modalium yelit distinctius, & magis in particulari explicatam, is aedat nos Conimbricenses tom. 2. log. lib. 1. de prior. resolut. cap. 3. per totum.

10 Ut autem totam doctrinam huius capituli & præcedentis in compendium redigam, atque quantitatem, qualitatem, æquipollentiam, oppositionem, & conuersionem modalium sub uno mentis aspectu proponam; in earum in primis quantitatem, & qualitatem sequentibus versiculis clusam:

Omne necesse valet, valet impossibile nullus,

Contingens quidam hand, nec non possibile quidam. Videlicet, sicut, omne, est particula vniuersalis affirmatiua, ita, necesse modus vniuersalis affirmatiuus: & quemadmodum, nullus, est syncathegorema vniuersale negatiuum, ita, impossibile, est modus vniuersaliter negans, ac neganter vniuersalis; & quod ratione ha vocula, quidam hand, & quidam, ita sunt instituta, vt altera sit particularis negatiua, & altera particularis affirmatiua, ita similiter, contingens, ad instar prioris particulariter negat, & possibile ad instar posterioris particulariter affirmat. Æquipollentia autem modalium quatuor illis figuris, Purpurea, Iliace, Amabimus, Edentuli, clauditur, sicut est superius explicatum.

Opposito modalium sequentibus versiculis continetur, quos antiqui dialetici ad memoriam fulcrum compoūere, quare licet ornatum in eis deaderes, non tamen vilitatem qualem qualem.

Tertius est quarto semper contrarius ordo.

Sit tibi linea subcontraria prima secunda.

Tertius est primo contradictorius ordo.

Pugnas cum quarto, contradicendo secundus.

Prima subest quarta, vice particularis habens secundum.

Hec habet ad seriem, se lege secunda sequentem.

Tandem conuersio modalium iisdem, quibus absolutarum conuersio regulis est metienda.

C A P V T III.

Nonnullæ obiectiones contra doctrinam traditam soluuntur.

11 Recentiores aliqui in communem doctrinam modalium à nobis traditam multis insurgunt argumentis: ac primò contrà earum quantitatem argumentantur ita: omnis propositio modalis est in materia remota, aut necessaria: at quævis propositio in his materiis amplectitur omnes temporis differentias, cum sit sempiterna veritatis, aut falsitatis; igitur omnis propositio modalis complectitur omnes temporis differentias; ac proinde omnis est vniuersalis, & nulla particularis aut certè maior, aut minor extensio ad tempus, ad quantitatem modalium impertinens est, contrà, quam supra docuimus. Confirmatur, & declaratur: propositiones modales, quales quales sint, non existentiam rei, sed modum ei essentiali affirmant; quod rei essentiali est, pro omni temporis differentia ei conuenit; igitur propositio modalis omnem temporis differentiam amplectit us

pleteatur. Secundò, Petrum currere est contingens, Petrum currere non est contingens contradicunt, & altera propositio alteram falsificat; at nulla propositio particularis alteram particularem falsificat; igitur ambae particulares non sunt, cum tamen ambae per modum contingens procedant, ac per consequens hic modus particularis non est, ut semel, & iterum edocimus: minor probatur in his propositionibus, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, & reliquias similibus, quarum altera alteram non falsificat, cum ambae sint particulares. Tertiò possibile, & contingens præcise sumpta non magis hanc, quam illam temporis differentiam respiciunt ut compertum est; igitur per omnes vagantur, haud secus, ac necesse, & impossibile.

13 Ad primam rationem oppositam, & eius confirmationem respondeo, aliud est propositionem modalem respicere omnes temporis differentias: aliud modum à propositione seorsim sumptum eas respicere: illud prius tantum aduersarij conuincunt, & ad vniuersalitatem propositionis modalis non sufficit: alias etiam hæc, *de messe*, Petrus est animal, esset vniuersalis, cum sit materia necessaria, ac proinde omnes temporis differentias amplectatur. Hoc posterius ad vniuersalitatem modi, ac proinde modalis satis est, ut constat, nec eius contrarium aduersarij conuincit. Confirmatur, quantitas propositionis absolutæ à tota propositione non sumitur, alias hec propositio, Petrus est homo non magis singularis, quam vniuersalis esset, cum de subiecto singulari prædicatum vniuersale affirmet, imo magis vniuersalis esset, cum omnes temporis differentias adequatè sumpta amplectatur: igitur similiter quantitas propositionis modalis non à tota ea sumitur, ut aduersarij nituntur, vnde propositio modalis & de inesse in eo differunt, quod hæc quantitatem à solo subiecto sumit, non vero à prædicato, modalis vero à solo prædicato, nimirum modo, non vero à subiecto, seu dicto; in eo vero conueniunt, quod neutra à tota propositione quantitatem sumat, quæ conuenientia ex illa differentia aperte sequitur.

14 Ad secundum tripliciter respondeo: primo, ut propositio aliqua si vniuersalis, sufficit, ut modum vniuersalem sanguinaliter includat: at illa propositio, Petrum currere non est contingens, modum vniuersalem sanguinaliter inuoluit, cum sanguinaliter huius, Petrum currere, non est possibile, ut ex figura, Iliace, constat: igitur est vniuersalis. Deinde esto ambae modales particulares essent, adhuc contradicere possent, quamvis in absolutis aliter vniuerent: quod à pari ita suadeo, duas propositiones simplices singulares formaliter contraria esse nequeant, & tamen duas propositiones complexæ singulares formaliter contraria esse possunt, ut supra probauimus: igitur similiter quamvis duas propositiones absolutæ particulares contradicere nequeant, tamen duas propositiones modales particulares contradicere poterūt. Demū propositiones alteræ per modū, *contingens*, ambae procedunt, sed aliter, & aliter: nam in prima nulla ei negatio proponitur, in secunda vero ei præponitur: vnde non mirum, quod, cum modus particularis sit, primam reddit particularē, secus vero secundam: qua ratione syncathegorema, aliquis, cum particolare sit, nulla negatione præposita propositionem absolutam particularem reddit, negatione vero præposita vniuersalem reddit, ut cernere est in his contrariis, aliquis homo currit, non aliquis homo (seu nullus homo) currit.

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

15 Ad quartum respondeo: possibile, & contingens ob eam indifferentiam ad omnem differentiam temporis eam permissuè respicit, quia non repugnat possibile esse, & contingens non esse in quavis temporis differentia: at impossibile, & necesse ad omnem temporis differentiam, non solam indifferentiam, sed determinationem habent, quia repugnat impossibile esse, & necesse non esse in quavis temporis differentia: vnde positivè omnem, & quamvis respiciunt, sicut ad vniuersalitatem modi requiritur: ratio verò facta, non positivam, sed permissuam amplitudinem probat.

Rursus contrà æquipollentiam modalium ita arguunt: primo, plura sunt possibilia, & apta existere, quæ non sunt contingentia, & apta non existere, qualia sunt hominem esse animal rationale, Deum esse, & similitatigitur possibile, & contingens, seu, quod perinde est, propositiones eis affectæ non æquipollent, cuius contrarium suprà edocimus: Secundò arguunt in modo contingenti & necessaria: nam in dictione, Purpurea, prima, & ultima propositio, videlicet Petrum non esse equum non est contingens, Petrum esse equum est necesse, non æquipollent, cum altera sit vera, & altera sit manifeste falsa; posterior namque adstruit, Petrum esse necessariò equum, quo nihil magis falsum: prior vero, Petrum non esse contingenter non equum, hoc autem est verum, ut quod maxime Petrus enim non contingenter, sed potius necessariò est non equus.

16 Resp. ad hæc in generali: sicut ad oppositionē contrariam satis est repugnatiā in sola veritate ratione formæ, non ratione materiae, qua ratione haec propositiones, omnis homo est animal, nullus homo est animal sūt cōtrarij: quia, licet simul falsa esse nequeat, id ratione materiae necessariae prouenit, siquidem in aliqua materia, nimirum contingentē sub eadem forma possunt simul falsificari; ita similiter ad veram æquipollentiam sufficit, quod ratione formæ simul vera, aut simul falsa esse debeant, & quod in aliqua materia, nimirum contingentē, in veritate, aut falsitate necessario conformati sint, esto in materia remota, aut impossibili, seu etiam necessaria alia vera, alia falsa esse possit, sicut rationes adductæ probant.

17 Ad primum ergo sigillatim respondeo, distincto consequenti; non æquipollent in omni materia, concedo consequentiam; in aliqua materia, videlicet contingentē, nego consequentiam: & hoc ad veram, & simpliciter sumptam æquipollentiam sufficere, ex dictis constat. Ad secundum quamvis propositionum in Purpurea altera vera, altera falsa necessariò sit, id à materia, non à forma propositionum prouenit, cum in materia contingentissimul falsa, aut vera sub eadem forma sint, quod ad æquipollentiam sufficit: nota, in propositione modali me loqui de materia contingentē solius dicti, non totius propositionis.

18 Aliter fortassis respondebit non nemo utriusque argumento, contingens videlicet iuxta Aristotelem lib. 1. de priori refolut. cap. 3. & Collegium Conimbricense ibidem in textu littera D contingens tripliciter usurpari: primò, ut perinde sit, ac necessariū; qua ratione dicitur contingere, ut Petrus, v.g. sit homo: secundò, ut sit idem, ac potens esse, & non esse, & ad utrumlibet horum indifferens, iuxta superius cap. 1. disputata: tertio, quatenus est idem, ac possibile: prima, & postrema usurpatio est admodum improoria, media vero propria: quibus positis utrumque argumentum factum hoc tantum

O 3 cōclu

concludere, contingens in secundo sensu sumptum, nec passibili, nec necessario aequivalere, secus vero, si sumatur in primo, & ultimo sensu. Verum, cum de contingentis in secundo tantum sensu sermo sit in presentiarum, quidquid de eo aliter usurpato adducitur, non est ad rem, nec difficultatem alleuat. Confirmatur: contingens in primo sensu non aequivalens modo necessario, sed est cum eo formaliter idem: simili modo se habet respectu passibilis, si sumatur in postremo sensu: at in secundo, & medio sensu neutri aequivalens iuxta hanc solutionem; ea ergo aequipollentiam modalium haud defendit: quocirca standum est ei, quae a nobis est tradita.

20

Præterea contra modalium oppositionem ita opponunt primi: ad oppositionem contradictoriam, aut certe subalternam diversa quantitas requiruntur, at omnes modales sunt eiusdem quantitatis. Secundum, omnes propositiones in Iliace ex una parte, & Purpurea ex altera sibi aequipollent, quod idem de aliis duobus modis dempta vtriusque quarta dicendum est, ut intuenti constabit; ergo non opponuntur. Respondeo ad primum, diversam esse modalium quantitatem, ut supra docuimus: deinde quamvis eadem esset, adhuc oppositionem contradictoriam, subalternam, & reliquas in eis locum habituras, sicut in singularibus de inesse eas locum habere supra probauimus. Ad secundum, quarta propositio in Purpurea, & quarta in Iliace, videlicet, Petrum currere est necesse, Petrum non currere, est necesse, de quibus expresse loquuntur, manifestè contrariae sunt, non aequipollentes: nam simul vera esse nequeunt; quo enim pacto simul cursus, & carentia cursus necessarij esse possunt: at simul falsa sunt, cum Petrus neque necessario currat, neque necessario non curat: idem de reliquis aperte probari potest.

21

Tandem contra conuersiōnē modalium arguunt primi: haec propositio est vera; necesse est, omne grammaticum esse hominem: & tamen haec falsa; ergo necesse est, aliquem hominem esse grammaticum: similiter haec est vera, necesse est, omne ridens esse hominem, & nihilominus haec falsa, ergo necesse est, aliquem hominem ridere: item haec propositio est vera; contingens est, aliquem hominem esse hominem alium, & tamen ista falsa, ergo contingens est, aliquem hominem alium esse hominem; præterea haec est vera, possibile est, nullum equum requiri ad equitandum, & nihilominus haec est falsa, ergo possibile est, nullum requisitum ad equitandum esse equum: propositiones ergo modales non conuertuntur ex parte dicti iuxta regulas absolutarum: nam propositiones absolutae, sive de inesse, si sunt vniuersales affirmatiæ, conuertuntur per accidens: si particulares affirmatiæ, simpliciter, si vniuersales negatiæ; simpliciter itidem: his autem modis conuerti non possunt ex parte dicti propositiones modales, ut adducta suadent exempla. Arguunt secundum in modis negatiis haec propositio est vera, non est necesse, omne animal esse equum, & tamen haec falsa, ergo necesse non est, aliquem equum esse animal: rursus haec est vera, non est necesse, nullum equum esse animal, & nihilominus haec falsa, ergo necesse non est, aliquod animal non esse equum: ex quibus etiam videtur manifestè sequi, propositiones modales haud esse conuertendas dicto tenuis, iuxta absolutarum normam. Quod argumentum fieri potest eadem vi, si non modus necesse, sed possibile negetur, atque in propositionibus obiectis loco eius particulae, non est necesse, substitutatur haec, non est possibile, vel est impossibile, ut intuenti constabit.

22

Ad primum argumentum respondeo nostram do-

ctrinam esse, regulas conuertendi, quae tenent in absolutis, easdem vim habere in modalibus; si quae autem non valent in absolutis, quid mirum, si in modalibus locum non obtineant: at exempla obiecta, si cuius sunt momenti, id conuincunt, propositiones absolutas, ac ratione suæ quantitatis, & qualitatis vniuersales affirmatiæ haud conuerti per accidens: item particulares affirmatiæ, & vniuersales negatiæ non conuerti simpliciter: nam haec iuxta arguentes, aut certè eorum argumentum est vera, omne grammaticum est homo, non tamen sequitur: ergo aliquis homo est grammaticus: haec etiam est vera, omne ridens est homo; nec propterea infertur, quod aliquis homo sit ridens: ista similiter est vera, omnis homo albus est homo, non tamen haec, aliquis homo est homo albus: pari modo iuxta eosdem, eorumve quidem argumentationem, haec erit vera, nullus equus requiritur ad equitandum, non tamen haec, nullum requisitum ad equitandum est equus: Haud ergo nobis obicit, si qua respondent eiustmodi propositionibus absolutis modales nequeant per accidens conuerti ex parte dicti vniuersalis affirmatiæ, aut simpliciter ex parte dicti, seu particularis affirmatiæ, seu vniuersalis negatiæ, sed potius vtramque conuersiōnem respiciunt. Deinde respondeo, exempla allata in propositionibus absolutis, adeoque in modalibus etiam nullius esse momenti, ac nihil concludere, sicut ostensum est supra, eo loci, quo sermo erat de conuersione propositionum absolutarum.

23

Posterioris argumentum, quod, non, sicut prius in modis affirmatis, sed in modis negatis procedit, etenim est priori melius, quod in propositionibus absolutis, earumque conuertendi regulis communiter ab omnibus admissis nullam patiatur instantiam. Sed tamen eius solutio est in expedito; etenim propositiones modales, in quibus negatur modus, aequipollent aliis, in quibus modus affirmatur: quocirca priores illæ reductæ ad has posteriores poterunt conuerti ex parte dicti, iuxta regulas absolutarum, etiam si ita conuerti nequeant non redactæ ad aequipollentes suas, sed ut sunt usurpatæ, v.g. haec propositio, qua est vltima in Edentuli, necesse non est, omne animal esse equum, aequipollit huic primæ in eadem figura, non omne animal esse equum, sive quod instar est, aliquod animal non esse equum est possibile: haec autem ita potest, ac debet conuerti per contrapositionem, aliquid non equum non esse non animal est possibile: item haec vltima in Amabimus, nullum animal esse equum non est necesse, aequipollit huic eius primæ, aliquod animal esse equum, est possibile: haec autem propositio eius figura prima, conuerti sustinet simpliciter hoc pacto; aliquem equum esse animal est possibile. Eadem industria quævis alia propositio modalis negatiæ ex parte modi est conuertenda. Atque hinc liquet ad argumentum posteriori loco positum.

24

Et haec de propositione modali: circa quam illud animaduertierim, præter quatuor species hucusque à dialecticis assignatas, alias quatuor assignari posse, & debere, iuxta quatuor modos à communiter assignari solitis diuersos, videlicet bonum moraliter, malum moraliter, indifferens moraliter, & necessarium moraliter: quod ita suadeo, nam quatuor species communes propositionum modalium fundantur in quadruplici materia physica: sed materia moralis etiam est quadruplex: eodem ergo iure quatuor aliae species debent in ea fundari: quarum tamen oppositionem, aequipollentiam, & conuersiōnem breuitatis studio missas facio.

CAPVT

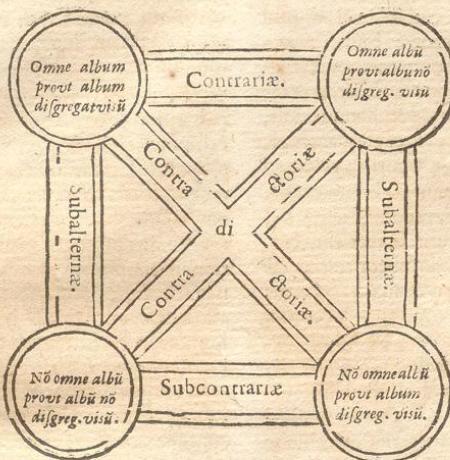
C A P V T IV.

De propositione exponibili.

25 **P**ropositio exponibiliis strictè sumpta est, quæ ob adiectionem alicuius aduerbij, syncategoremati, aut similis particulæ quadam expositione indiget: exponens, sive expositiva est, quæ illam exponit. Prima species exponibiliis est propositio exceptiva, quæ hac particula, præter, nisi, aliave eiusmodi constat, ut omne animal præter hominem est irrationale, cuius exponentes sunt, praia- cens; videlicet, omne animal est irrationale, & alia- dia, nimirum, homo est animal, & non est irrationale. Pro huiusmodi autem propositionibus exceptiis obseruanda sunt sequentes regulæ diale- ctiæ familiares: Prima ad earum expositionem spe- ciat, & est huiusmodi; omnis exceptiva debet ex- poniri per propositionem complexam ex duabus, qua- rum altera constet eodem subiecto recto, quo exce- ptiua, & altera eodem prædicato, non vero eodem subiecto recto, sed eodem obliquo, sive excepto: Secunda pertinet ad æquipollentiam exceptiæ & exceptæ; & est talis; omnis propositio vniuersalis ex parte vera, & ex parte falsa exceptione supposi- torum reddi potest vera, ut hæc, omne animal est irrationale, efficitur hoc modo vera, omne animal præter hominem est irrationale. Tertia tangit ea- rum contradictionem, seu contrarietatem, & sicut ha-

bet: omnis exceptiva copulatiuè exponibiliis repu- gnat suæ præiacenti, quam excipit, eamque falsi- ficat, ut omne animal præter hominem est irratio- nale, reddit falsam hanc, omne animal est irratio- nale. Quarta attinet ad earum oppositionem sub- contrariam, & subalternam, estque eiusmodi; omnis exceptiva copulatiuè exponibiliis, qualis est super- ior posita, infert duas propositiones inuicem sub- contrarias, respectu vero exceptiæ subalternas: ta- les sunt, aliquod animal est irrationale, aliquod ani- mal non est irrationale, quæ inferuntur ex superiori illa exceptiva, videlicet, omne animal præter ho- minem est irrationale.

26 Secunda species propositionis exponibiliis est ea, quæ dici solet reduplicatiua, & hac particula, quatenus, in quantum, prout, aliavè id genus afficitur ut album prout album disgregat visum. Exponi autem debet per propositiones, quarum altera sit specifi- catiua, eandemque rem, at sine reduplicatione affi- met, altera vero subiectum præiacentis, seu reduplicata formaliter sumptum adstruat esse causam, aut rationem formalem prædicati: quare data proposi- tio exponitur ita, album disgregat visum; & albedo est ratio disgregandi. Porro autem reduplicatiua propositio est quadruplex, alia nimirum affirmatiua, tam verbi, quam modi, sive reduplicationis, alia ne- gatiua vtriusque, alia affirmatiua modi, & negatiua verbi, alia è contrario negatiua modi, & affirmatiua verbi, quarum exemplum & oppositionem quadruplicem sequens typus ostendit:

Hic illud aduertendum est, à reduplicatiua ad præiacentem, seu reduplicatam valere consequen- tiæ, non è contrario, ac proinde, illam hanc con- tinere, & subalterna: valet enim, album prout al- bum disgregat visum, ergo album disgregat visum, at vi formæ non valet, album disgregat visum, ergo album prout album disgregat visum, alioqui se- queretur, dulce pro ut dulce disgregare visum, cum dulce absolute sumptum, lac videlicet, eum dissipet.

27 Ultima, & potissima species exponibiliis proposi- tio- nis est exclusiva, ea nimirum, quæ afficitur hac particula, tantum, duntaxat, solus, præcisè, aliavè simili. Duplex est, alia, quæ excludit solum prædicatum, ut Petrus est tantum dialecticus, alia, quæ sub- ie- c- tum, ac proinde totam propositionem, quæ in subiecto velut in basi fundatur, ut è conuerso, tan- tum Petrus est dialecticus; quæ exclusiua longè dif- ferunt, cum altera sit inadæquata, altera adæquata, & altera possit esse vera, altera falsa, ut adductis constat exemplis. Vbi magnopere notandum est, non præ-

dicatum exclusiua, nec ipsam exclusiua excludi (nihil enim seipsum excludit) sed aliud prædicatum, quod exclusiua, aut aliam similem possit in- gredi, & aliam propositionem, quæ posset simul cum exclusiua formati. v. g. prima exclusiua, quam de extremo excludo. Similiter nütz- p. non hoc prædicatum, dialecticus, sed hoc musicus, nauta, miles, Theologus, & aliud quodvis simile excludit: secunda vero, quam simpliciter exclusiua vocant, non seipsum, sed hanc. Paulus est dialecticus, Ignatius est dialecticus, & alias similes reiicit. Rurius notandum est, utramque exclusiua excludere, aut rem, seu genera arietatis, aut numerum, seu genera pluri- latitatis: exemplum prioris est hæc, tantum ele- menta sunt quatuor: Exemplum posterioris, elemen- ta sunt quatuor tantum.

Propositio exclusiua simpliciter talis, & adæqua- ta, quadruplex est: alia pure affirmatiua, in qua ver- bum, & exclusiua affirmatur, ut tantum homo currit: alia pure negatiua, in qua verbum, & exclusi- ne-

gatur, ut non tantum homo non currit: alia affirmativa exclusionis, & negativa verbi, ut tantum homo non currit, alia affirmativa verbi, & negativa exclusionis, ut non tantum homo currit. Quatuor primam ita expono, homo currit, & nihil praeter hominem currit: secundam vero sic; homo non currit, & praeter eum aliquid aliud non currit: tertiam hunc in modum, homo non currit, & omnia alia praeter eum currunt: quartam tali ratione, homo currit, & aliud ab homine currit.

29

Ab earum expositione, earum oppositio pender: cum enim omnes sint copulatiæ, feruare debent leges copulatiuarum in opponendo à nobis superius traditas. Quocirca prioris, videlicet tantum homo currit, siue, quod perinde est, homo currit, & nihil aliud praeter hominem currit, Contradictria erit, vel homo non currit, vel aliquid aliud praeter hominem currit. Contraria homo non currit, & aliud praeter hominem currit, subalterna, vel homo currit, vel nihil aliud praeter hominem currit; huius autem subalterna, subcontraria est, vel homo non currit, vel aliud praeter hominem currit; exponibiliis enim, de qua sermo, non est illa subcontraria, sicut non est huius v. g. omnis homo currit, alteriusve copulatiæ: quod dictum puta, de quacunque alia exponibiliis. Secunda exponibiliis, videlicet non tantum homo non currit, aut, quod instar est, homo non currit, & aliud aliud praeter hominem non currit, habet pro contradictria hanc, vel homo currit, vel aliud praeter hominem currit, pro contraria homo currit, & aliud praeter hominem currit, pro subalterna, vel homo non currit, vel aliquid aliud praeter hominem non currit: huius autem subalterna subcontraria est vel homo currit, vel aliud praeter hominem currit. Tertia exponibiliis, scilicet tantum homo non currit, aut, quod in idem recedit, homo non currit, & omnia alia praeter eum currunt, habet pro contradictria, vel homo currit, vel aliud praeter eum non currit, pro contraria, homo currit, & aliud praeter eum non currit, pro subalterna, vel homo non currit, vel omnia alia praeter eum currunt, huius autem subalterna subcontraria est contradictria nuper assignata, iuxta superius dicta. Quarta exponibiliis, nimurum hæc non tantum homo currit, aut, quod iuxta est, homo currit, & aliud ab homine currit, habet pro contradictria, vel homo non currit, vel aliud ab homine non currit, pro contraria homo non currit, & aliud ab homine non currit, pro subalterna, vel homo currit, vel aliud ab homine currit: huius autem subalterna subcontraria ex dictis est perspicua. Vide caput ultimum tract. præcedentis.

30

Ad extreum hic adjicienda est regula D. Thom. 1. part. quæst 31. art. 3. ad 5. *Dictio exclusiva* (ut eius verbis etiam utrū) *immobilitat terminum, cui adiungitur ut non possit fieri, sub eo descensus, pro aliquo suppositorum. Non enim sequitur, solus homo est animal rationale mortale, ergo solus fortis.* Atque ex hac doctrina colligit ibidem S. Doct. hanc propositionem esse veram, solus Deus creat, quin exinde sequatur, solum Patrem creare, nullamque aliam personam.

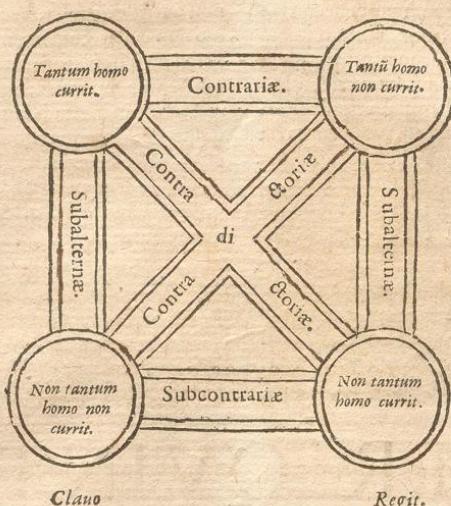
C A P V T P O S T R E M V M.

Quatenus alij de propositione exponibili sentiant.

Quod eius species priori loco explicatas, parum est diffidit inter nos, & alios auctores: Cæterum quoad tertiam eius speciem, nimurum propositionem exclusivam, eiusque quatuor partes inferiores posteriori loco traditas, non pauci, nec parum à nobis dissident: aucti enim inter illas inuicem, & mutuo comparatas omne genus oppositionis reperi, nec ad earum exponibiliis esse confundendum, ut opponantur quatuor vulgaribus modis: Proinde aliter etiam eas exponunt, quam à nobis sunt expositæ, aliumque in eis memorandis, ac referendis ordinem seruant: hoc autem posteriorus animaduerto, non quod multum interfit, quænam earum dicatur prima, secunda, tertia; aut quarta; sed ne sit illa cōfusionis, aut equiuocationis occasio.

Dicunt ergo, sensum huius propositionis, tantum homo currit esse, aliquis homo currit & nihil praeter illum currit: unde eam explicant per dictiōnem, *iste, eo, quod eius exponens, ac proinde virtualiter ipsa* sit propositionis complexa cohibens diuas simplices, priorem videlicet particularem affirmatiuam, & posteriorem vniuersalem negatiuam, sicut prior, & posterior vocalis præfata dictiōnis denotat. Rursus sensus huius propositionis, non tantum homo currit, iuxta eos est, nullus homo currit, vel aliquid non homo currit: quare explicatur ab eis per dictiōnem, *regit, eo, quod eatum propositionum simplicium, quas virtute suæ exponens continent, prior sit vniuersalis negatiua, & posterior particularis affirmatiua, prout altera, & altera vocalis eiusmodi dictiōnis indigit.* Præterea hæc propositionis, tantum homo non currit de eorum sententia recedit in hanc, aliquis homo non currit, & omne aliud currit, adeoque explicari solet per *proram*, cuius prior vocalis significat primam propositionem simplicem eius complexæ esse particularem negatiuam, & posterior secundam esse vniuersalem affirmatiuam. Deinde hæc exclusiva, non tantum homo non currit, resolutur ab eis in istam: omnis homo currit, vel aliquid non homo currit: quæ ergo est prioris simplicis vniuersalitas cum affirmatione, & posterioris particularitas cum negatione coniuncta, exponens ex vtraque complexa, adeoque exponibilis ipsa, per dictiunculam, *clano*, ab eis declarari confueuit. Porro autem habita ratione non tam propositionum simplicium, quam nexuum, quibus inuicem cohærent, ita sentiunt, *iste, & proram* esse modos vniuersales, eo, quod sint copulatiui, ad instar huius particulae vniuersalis, *omnis*, & propositionis, quam afficit; *regit* vero, & *clano* esse modos particulares; *eo*, quod sint disiunctiui ritu huius syncathegorematis particularis, *aliquis*, & quam ingreditur propositionis. His statutis iuxta quatuor superiores dictiones, *iste, regit, proram, clano*, sequentem quadrangulum formant, eoque quænam exponibilium illarum alteri, & quatenus opponantur, discribunt.

Verum

33

Verum hæc doctrina non placet: nam primò, hæc exponibiles singulares, tantum Petrus currit, non tantum Petrus currit, tunc Petrus non currit, non tantum Petrus non currit, hæc, inquam, qui posse sunt esse in quatuor illis dictiōibus, iste, regit, &c. aut per eas illarum oppositio quomodo potest explicari? Etenim sensus prima est, Petrus currit, & nihil aliud currit, ergo ea non est, in iste, cum huius modi prima sit, non singularis, sed particularis: sensus secundæ iuxta aduersarios erit, Petrus non currit, vel aliquid non Petrus currit, haud ergo esse potest in regit, cum iuxta exigentiam huius modi illius prima, non sit vniuersalis negativa: sensus tertia, Petrus non currit, & omne aliud currit, eaque adeo nequit esse in prora: sensus quartæ, Petrus currit, vel aliquid non Petrus currit, eaque proinde nequit esse in clavo. Non me latet, quosdam aduersariorum responsuros, has propositiones de subiecto singulati esse omnis oppositionis vera incapaces: sed neque me latet, eos facile impugnari posse, ex dictis tract. præcedenti: quapropter huius solutionis vñteriori impugnatione supersedeo. Idem argumentum fieri potest in exclusiis, que sunt de subiecto vñiuersali, vt tantum omnis homo currit, non tantum omnis homo currit, &c.

34

Argumentor secundo, quia vt optimè disputat P. Hurradus disp. 4. summ. sect. 3. §. 5. 8. si hæc propositio non tantum homo currit, sive non solus homo currit, deberet exponi, non per copulatiuam, sed per disiunctiuan quandam, pro eo, ac censent aduersarij, similiter hæc exclusiua, solus non sum, & quævis alia id genus deberet exponi per disiunctiuan, non vero per copulatiuam: Consequens est absurdum, & contra illud Ioannis cap. 8. num. 16. solus non sum, sed ego, & qui misit me, pater: vbi Christus Dominus exclusiua illam, solus ego non sum, exponit per hanc copulatiuam, ego sum, & pater meus est. Par autem est ratio eius exclusiua, quam tam verbum, quam exclusiua notam negat: perperam ergo dicitur exclusiuarum illa debere per disiunctionem expōni: cum ergo ab eiusmodi disiunctione earum pendeat oppositio, hæc neutiquam est admittenda, sicut adstruit ab aduersariis.

35

Argumentor tertio; quoniam contrarij, si non omnes, at certè plerique, vt omne genus oppositionis tueantur inter propositiones typo superiori de scriptas, docent, alias earum esse omnino, & simpliciter vñiuersales, & alias eodem modo particu-

lares, estò vñrælibet sint mixtæ ex propositionibus simplicibus, tum vñiuersalibus, tum particularibus, videlicet propter nexus, qui si copulatiuus est, secundum eos tribuit vñiuersalitatem solam, si autem disiunctiuius, particularitatem: at hæc doctrinæ est parum verisimilis: primò, quia supponit ad oppositionem contradictoriam duarum propositionum nec non ad subalternam requiri, vt altera sit vñiuersalis, altera particularis; ad contrariam, vt ambæ sint vñiuersales, ad subcontrariam, vt particulares, hoc autem est à nobis impugnatum suo loco semel, & iterum. Secundò, quoniam vbi propositio complexa cōstat, vel formaliter, vel quod est probabilius, virtualiter ex vna simplici vñiuersali, & altera particulari, eo ipso est partim vñiuersali, partim particuliari, eo ipso est partim vñiuersali, partim particuliari, quia quantitas propositionis est ex subiecto desumēda, vt ostēsum manet tr. 3. c. 2. subiectum autē eiusmodi propositionis complexæ est duplex, alterum vñiuersale, & alterum particulare: tum, quia non dicitur aliqua propositio complexa omnino, ac simpliciter affirmativa, aut negativa pro ratione nexus, sed potius respectu habito ad propositiones simplices, vt probatum est tract. 4. cap. 12. prope medium, aduersus Auersem opinantem, omnem propositionem complexam, hoc ipso, quod copulatiua sit, affirmare, & quod disiunctiua, negare.

Argumentor quartò, quoniam luce clarius videatur, has propositiones, tantum homo currit, non tantum homo currit, ita comparatas esse vt ambæ ex æquo cursum hominis affirmant, quin differant, nisi in eo, quod altera, nimis posterior affirmet cursum de aliis, prior vero eum neget: vt in simili docuit Augustinus lib. 6. de trinit. c. 7. solum patrem dicitur patrem, non quia separatur a filio, sed quia non simul ambo pater sunt: ac Thomas i. p. q. 31. art. 3. ad 2. pessimum enim dicere, tantum Sortes currit, id est nullus alius. Atqui iuxta aduersarios alter se res habet, & posterior eorum propositionum negat de homine cursum, reiicienda igitur est illorum opinio. Nec minus etiam euidens appareret, has propositiones, tantum homo non currit, non tantum homo non currit, ita institutas esse, vt ambæ cursum hominis negent, aliarum vero rerum prior affirmet, & sola posterior deneget. At aduersarij sentiunt cursum de homine per posteriorem non negari, sed affirmari, debent ergo, vel ex hoc etiam titulo reiici.

Tandem argumentor ex dictis: demus nullum hominem

36

hominem currere; tum hæc propositio, tantum homo currit erit falsa; affirmat enim hominem currere & nullus currit. Rursus hæc, non tantum homo currit, tum erit falsa; ait enim hominem currere & aliquid etiam aliud præter eum, cum tamen homo non currat: ratio à priori est, quia, vt propositio copulativa sit omnino falsa, fatis est, vnam duntaxat obiecti partem non se habere quemadmodum affirmatur: hand ergo opponuntur cocontradicторie, iste, & regit, cum contradic̄tio nequeat esse inter propositiones simul falsitati obnoxias. Fac è contrario ho-

minem currere, tum hæc propositio, tantum homo non currit, erit falsa, nec non ista, non tantum homo non currit, cum iuxta veriorem vtriusque expositionem à nobis superius traditam, ambae cursum insufficientur hominis; proram ergo, & clau non opponuntur contradic̄toria, nisi vero contradic̄tio possit esse inter propositiones simul falsas. Qui plura velit de exponibilibus, audeat Sotum lib. 4. Summul. Toletum lib. 3. Fonsecam libr. etiam 3. Hurtadum disp. 4. Summul. sect. 13. & sequentibus.

LIBER QVINTVS

DE V E R I T A T E M E D I A T A,

Sive Argumentativa.

TRACTATVS I.

De veritate syllogistica.

C A P V T I.

Quid sit syllogismus, & quanam eius forma.

PRIMA, & potissima species veritatis argumentativa, sive argumentationis, & ad quam reducitur omnis alia; vt in progressu patet, est syllogismus: vnde non iniuria primum doctrinæ ordine sibi locum afferit. Syllogismus ab Aristotele 1. prior. c. 1. definitur oratio, in qua, quibusdam posita, aliud quidpiam ab iis que posita sunt necessariò evenit, eo quod hæc sunt. Parum ab hac dissidet ea, quam tradit Aulus Gellius lib. 13. noctium Atticarum cap. 26. syllogismus est oratio in qua consensit quibusdam, & concessis, aliud quid, quam qua concessa sunt, per ea, qua concessa sunt, necessariò conficitur. Nec non ea quam exhibet Clem. Alexand. 8. Strom. Nulla autem simplex, & prima oratio vocatur syllogismus, etiam si vera, sed est ad minimum composita ex tribus binis medi: duabus quidem vt, qua sumuntur, propositionibus, vna autem, vt conclusione. Porro autem triplicem hanc definitionem sequenti explano, mutato tamen genere remoto, oratione nimirum, in argumentationem, quæ certe syllogismi genus proximum est: Syllogismus est argumentatio, in qua ex duabus propositionibus tertia necessariò sequitur; veluti omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal.

Quod autem ad secundam præfixæ questionis partem deueniam, eique satisfaciam, sicut forma dominus v.g. in artificio partium eius dispositione sita

est, ita forma syllogistica collocanda est in artificio maioris, minoris, & conclusionis, quibus tanquam partibus syllogismus coalescit. Quæ propositio conclusio sit, & cur ita vocetur, perspicuum est; cum ea sola sit, quæ ex præmissis infertur: quæ autem præmissarum maior sit, quæ minor, & cur nam eo nomine gaudeant, haud est exploratum adeo.

Prima sententia est P. Roderici de Arriaga disp. 3. summul. sect. 5. numer. 24. circa medium, & communiter eorum, qui tuerunt quartam figuram à tribus Aristotelicis distinctam, quinam autem sint haud ita post confabit. Item Scotti lib. 1. prior. q. 24. Soti lib. 5. Summul. c. 5. & 6. Tellezij disp. 16. log. sect. 3. n. 6. Hi omnes ergo censem, eam syllogisticum propositionem esse maiorem, quæ prius tempore, & eam minorem, quæ posterius tempore profertur. Cæterum non placet hæc opinio: namque syllogismus mentalis maiore & minore constat: at in mente neutra præmissa aliam tempore anteuerit, quæ ambae ad conclusionis assensum concurrunt; quod si maiorem, & minorem mentalem neges, eadem licentia syllogismum mentalem poteris inficiari. Rursus, quod vna propositio prius sit prolatâ quam alia, ad conclusionem inferendam parum consert, & quod aiunt, se habet omnino per accidens: at artificium præmissarum, quo alia maior, alia minor est, respectu conclusionis censetur esse per se, atque ad eam deducendam maximopere conferre: hoc ergo artificium in eo ordine prioris, & posterioris minime consistit: Maior, nam quæ sequuntur sponte sua sunt perspicua, suadetur: quoniam vbi propositiones eadem sint, quomodounque proferantur, & sive vna prius tempore quam alia, sive è conuerso, eadem est identitas extremonrum cum medio, quæ sola ad identitatem extremonum inter se in conclusione repræsentatam per se, vt aiunt, se gerit, multumque conductit. Et quidem Arabes teste Sueffano. 1. prior. comm. 33. minorem, primo loco ponebant: contra Latini & collocabant & his etiam temporibus collocant primo loco solam maiorem: at Gracis vtraque positio fuit in usu: signum ergo est ordinem præmissarum penes tēpus esse omnino per accidens ad inferendā conclusionē.

Ad